MED
BLYANTEN

7

1315

8854

O. Walter
24d. Debr 1872
fra J. M.

1 G. 24/

Med Blyanten.

STORTINGSBIBLIOTEKET

Med Blyanten.

Löſe Blade af en Malers Skizzeböger.

Med Initialer

af

Vinc. St. Lerche.

STORTINGSBIBLIOTEKET

Kriſtiania.
J. W. Cappelens Forlag.
1873.

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

014712

„Det grøſſer i mig“, ſagde Jenten — jeg mindes ikke ved hvilken Anledning. Men Ordſproget falder mig ind, for det paſſer paa min Situation. Det grøſſer nemlig i mig ogſaa, naar jeg tænker paa alle de Trykfeil, ſom har luret ſig ind i diſſe beſkedne Skizzer, og ſom førſt opdagedes, efter at Oplaget var trykt. Der er ſaa mange af dem, at min Forlægger fik en Gaaſehud, og jeg ſelv faldt i Beſvimelſe.

Hvad jeg her har den Ære at fremlægge for et norſkt Publikum, har Tid efter anden været ſerveret en ſvenſk Læſerkreds ſom Text til Illuſtrationer, jeg har leveret for Ny illustrerad Tidning. Det var fra først af aldeles ikke min Henſigt at befatte mig med Texten, men Vanſkeligheden ved altid at finde Nogen, ſom kunde og vilde paatage ſig dette Arbeide, bragte mig ſelv til at forſøge I Aarenes Løb voxte diſſe Texter til et ganſke reſpektabelt Antal Ark, og jeg havde, da Hr. Cappelen i Vaares tilbød ſig at udgive dem i Bogform paa Norſk, intet imod at forelægge dem en norſk Læſerkreds. Og at de maa blive ſkaanſomt bedømt, har jeg al Grund til at haabe, for det er jo en bekjendt Sag hjemme i Norge, at vi Malere er for dumme til at blive noget Ordentligt — ergo kan en ſtræng Kritiker ikke vente ſig noget ſærdeles fra en ſaadan Kant, — han vil vel principielt modtage mine beſkedne Skizzer med den tauſe Foragt, ſom det ſig ſaadanne umotiverte literære Produktioner egner og anſtaar.

Anderledes er det imidlertid med det ortho-

grafiſke Udſtyr — her har enhver Ret til at forlange en appetitlig Servering. Og hvis Bogen var bleven trykt i Norge, var diſſe ſørgelige Trykfeil naturligvis undgaaet. Men nu havde jeg ſat mig i Hovedet, at jeg vilde tegne Initialer til de forſkjellige Skizzer, og da man hjemme — hvilket jeg ſaavel af min Forlæggers Udſagn, ſom af egen ſørgelige Erfaring ved — ikke kan trykke en Bog med Illuſtrationer i Texten, blev vi nødt til at lade den trykke hos Schwann i Neuß — en af de meſt renommerte Anſtalter i denne Branche.

Og trykt blev den da, men med Hindringer. At jeg ikke blev halvtullet af at læſe Korrektur, er et Under, thi jeg læſte hvert Ark tre til fire Gange, og hvordan de første Aftryk ſaa ud — derfra bevare mig et mildt Forſyn at tænke tilbage. Men jeg læſte ufortrødent, „cum ira et studio“, og da jeg ſaa troede, jeg havde Alt paa det Rene, gav jeg mit Imprimatur, og Trykningen begyndte.

Jeg havde troet den hellige Grav vel forvaret, men det viſte ſig at være en kalket ditto, for efter at de første ſex Ark var trykt i hele Oplaget, fik jeg fra min Forlægger i Kriſtiania et Exemplar af ſamme tilſendt med en norſk Korrekturlæſers Rettelſer.

Herregud hvor de ſaa ud, mine ſtakkels Skizzer, dem jeg troede ſaa orthografiſk rene ſom den uſkyldigſte Engel! Jeg faldt øieblikkelig i en Afmagt, hvoraf det førſt ved min Families og min Læges forenede Beſtræbelſer efter flere Timers Forløb lykkedes at kalde mig tillive. Det var en akut Korrekturforgiftning, paaſtod Huslægen.

Kommen til Beſindelſe igjen, gav jeg mig ſtrax til at gjennemſe denne frygtelige Korrektur og tage Rede paa diſſe forfærdelige Trykfeil, hvis Mængde, trods min modſatte Overbevisning, var Legio. Og ſaa kom jeg da til det ialfald relativt glædelige Reſultat, at en ſtor Del af dem var enten typografiſke Anomalier, ſom kommer paa Sætterens, eller orthografiſke Bommerter, ſom kommer paa min Regning. Til den førſte Kategori hører, i de førſte Par Ark, at Ø'et har to Prikker iſtedenfor den lovbefalede Streg tværsigjennem, og desuden Forvexlingen af det lange og det korte S — noget, ſom iblandt

var undgaaet mig; dernæſt de dobbelte ſſ. — Det var mig nemlig fuldkommen nyt, at Etiketten i Norſk forlanger, at naar ſ optræder i Dualis, den ene nødvendigvis maa være liden og den anden lang — jeg for min Del ſynes nu bedre om, at Par er jævnlige, det være ſig Vognheſter eller Ægtefolk eller S'er.

Paa et Sted i Korrekturen havde ſaagar en „Biſp“ faaet ſit lange ſ degraderet til et kort ditto — det var jo en fuldſtændig orthografiſk Exkommunikation, thi jeg henſtiller til mine ſtatskirkelige Læſere, om en Biſkop ikke er en ſaa høitſtillet Ordets Tjener, at han maa have Ret til at gaa med langt ſ.

Den anden Del af Rettelſerne angik mine Bommerter mod den kongelig eneberettigede norſke Orthografi, den jeg virkelig ogſaa har lært engang i min grønne Ungdom, men ſom det nu er ſaa længe ſiden, at jeg for en Del maa være undſkyldt. Saa f. Ex. med Henſyn iil Brugen af e og æ, hvorom der mellem Korrektøren og mig herſker ſtor Meningsforſkjel. Men i et frit Land med en fri Retſkrivning kan ſaadant umuligt anfægte mig.

Endvidere havde han taget Anſtød af, at jeg har brugt „Trap“ for „Trappe“, „Speile“ for „Speil“, „lagt“ for „ligget“, „tørſt“ for „tørſtig“, „direkt“ for „direkte“, — Korrektøren ſynes ikke at kjende den gamle Anekdot, man altid opvartes med i den franſke Time paa Skolen. Den er om en franſk Sproglærer, ſom ligger paa ſit Yderſte: je meurs, . . . je me meurs . . . on peut dire les deux, conjugerede han, og det var hans ſidſte Suk. Det ſamme er Tilfældt med de af mig anførte Ord: man kan bruge begge Former.

Og ſaa liker han ikke, at jeg ſkriver „alligevel“ med to l'er. Ja, jeg medgiver, at det er en Luxus, men det er da en Luxus, ſom jeg virkelig ſynes jeg har Raad til.

Og nu Pluralisformer ſom „Munker“ og „Heſter“ og deslige — er de virkelig ſaa ſtrafbare, at de kan dømmes til Rødkridt paa Livstid? At jeg bruger dem, er en Følge af, at jeg ſkriver ſom jeg taler, men jeg taler desværre ikke noget mønſtergyldigt Norſk, for jeg har havt det Uheld at komme til Verden paa Tønsbergkanten, og ſligt hænger i.

Og ſaa tilſidſt Interpunktionen – ja, mine høiſtærede Læſere, hvo af Eder, ſom der er uden Feil, han kaſte den førſte Sten!

Men alligevel er der Feil nok, og det er for diſſe, jeg paa Forhaand gjør min Undſkyldning. Der ſtaar f. Ex. et Sted „Lændge" for „Længde", „engnu" for „endnu", „l" for „t", „f" for „ſ", o. ſ. v. — ja, en „Hovedbedæckning" har ſaagar faaet en „c" med paa Kjøbet. Og ſaadant findes der viſt mere af.

Men naar man betænker, at Bogen maatte trykkes i et fremmed Land, af en Sætter, ſom ikke forſtod en Stavelſe af det Sprog, han ſatte, at Korrekturen endvidere maatte læſes af en i dette Fag aldeles Uøvet, ſom trods al anvendt Møie overſaa en Del Feil (og af denne Grund vover at haabe, at det vil gaa en ſtor Del af Læſerne ligedan); og naar man ſluttelig tager i Betragtning, at ſamme Synder, førend han begynder ſine Produktioner for et velvilligt Publikum, træder frem for Rampen og beder om en ſkaanſom Dom — ſaa tror jeg, at ſamme Publikum, velvilligt ſom det altid

har bedømt mine Skizzer i Farve, ogſaa vil viſe ſamme Overbærenhed med dem, naar de fremtræder i Bogtrykkerſværte, og ialfald ikke ærgre ſig over Trykfeilene.

Düſſeldorf, i Oktober 1872.

Vinc. St. Lerche.

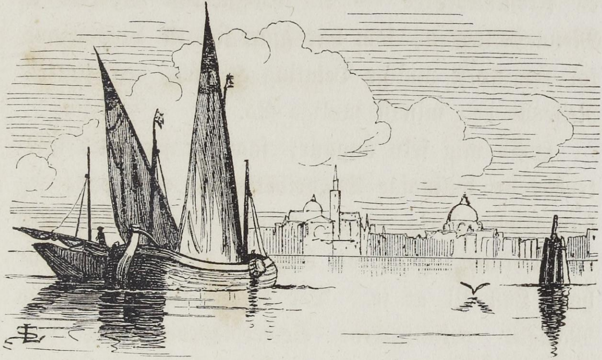

Fra Venedig.

I.

Paa Marcuspladsen.

Ikke gjør jeg nogen ny Anmærkning, naar jeg paaſtaar, at den, ſom reiſer for ſin Fornøielſe, beſynderlig om han har knapt om Tid, har et ſurt Hverv. En ſamvittighedsfuld Reiſende ſer Alt, hører Alt — men nyder Intet, og beholder ſærdeles lidet af hvad han ſer og hører. I Regelen overlader han ſig paa Naade og Unaade til en Fremmedfører — et rovgjærrigt Species af Menneſkeſlægten, ſom har gjort ſig til Livsopgave, for den ſtørſt mulige Betaling at unde den ſtakkels Reiſende den mindſt mulige Ro.

Hvad mig ſelv angaar, ſaa har jeg altid foretrukket det letſindige Dagdriverſæt at reiſe paa; jeg har endnu aldrig gjort perſonligt Bekjendſkab med en Cicerone, og overalt blot ſeet det, jeg ſelv har havt Lyſt til at ſe. Der findes til og med en Mængde priviligerede Seværdigheder, jeg med ſtørſte Sjælsro har ladet ubeſeet. Jeg vil, for paa Forhaand at betage enhver rettroende Reiſende Lyſten til at læſe diſſe beſkedne Skizzer, blot nævne Feſtſaalbau i München, Rigi i Schweitz, og Toppen af Mailænder Domen.

Jeg har ſeet en god Del af Europa ſom Dagdriver — jeg ſer defor heller ingen Grund, hvorfor jeg ikke ſkulde betragte Venedig fra ſamme Standpunkt, ſaa meget mere, ſom Venedig er et af Dagdrivernes Paradis i Europa, et rigtigt Eldorado i denne Retning.

Ikke for den Sværm af elegant Ungdom og forfalden Alderdom fra alle Kanter af Europa og Amerika, ſom driver Dag og ſlider Saaler ved de tydſke Badeſteder. For dem har Venedig lidet eller intet at byde. En og Anden, hvem et muntert Liv i Forening med et daarligt Bryſt har bragt utilbørligt nær Gravens Rand, ſendes vel ſtundom hid af ſin Læge, naar alt Andet er opgivet — for det meſte for at lægge ſine Ben til Hvile paa San Chriſtoforo — ſaa hedder den Ø i Nærheden af Venedig, hvor Kirkegaarden ligger, og ſørgeligere Hvileſted kan intet Menneſke ønſke ſig

I Stedet beſørger Venetianerne Driveriet ſelv, og det i ſtor og udſtrakt Skala. Fra Ætlingen af de gamle Slægter, ſom har reddet ſaa meget af den fordums Herlighed, at han kan bebo en Meſſaninetage i ſine Fædres Palads, og ned til Sluſken, der ryger opſamlede Cigarſtumper, er Dagdriveri Venetianernes Hovedbeſkjæftigelſe. Viſſelig findes der Undtagelſer. Saaledes er f. Ex. en Aflægger af Slægten Contarini — en Slægt, ſom har givet Venedig Syv Doger, og Kriſtenheden et endnu ſtørre Antal Kardinaler — han er nu Fotograf og hans Skilt hænger under Arkaderne ved Marcuspladſen. Men Sligt er ſom ſagt Undtagelſer.

Middelpunktet for Venedigs Dagdriveri er Marcuspladſen, og Tiden for dets høieſte Flor Aftentimerne fra 6 til 11. För rak Driveriet og Fornøielſerne engnu længere, men takket være de øſterrigſke Antipathier*) holder nu mangen agtværdig Dagdriver ſig hjemme, eller om han har Raad dertil, driver han i ſin egen Equipage op og ned af Corſo Vittorio Emmanuele i Milano. Men trods Minſkningen i de ſidſte ti til tyve Aar, er Mængden endnu ſtor nok til at afgive et taknemmeligt Stof for en Jagttager, ſom har Sympathier for denne Bedrift.

---

*) ſkrevet 1864.

Vi vil engang betragte dette brogede Liv, og den bedſte Plads, man kan vælge hertil, er unegtelig under Arkaderne udenfor Café Qvadri. Dette er rigtignok en udelukkende øſterrigſk Café, beſøgt af Officerer, Embedsmænd og Politiſpioner, men ſaaſom vi er Fremmede, og ſaaledes intet andet har at frygte af de Indfødte, end paa ſin Høide at blive tagne for öſterrigſke Spioner, ſaa kan vi rolig tage Sæde.

Paa denne Side af Pladſen munder alle de Gader, eller rettere ſagt Gyder, ſom fører ind i Byen, og her er Trængſelen ſtørſt. Paa den anden Side, under Procuratie nuove's Arkader, ligger den elegantere Café Florian, hovedſagelig beſøgt af det venetianſke Ariſtokrati, desuden flere af lavere Rang, men Færdſelen er her mindre, og med den ogſaa Anledningen til at ſtudere Folkelivet.

Det er Thorsdagsaften, og midt paa Pladſen, omkring den ſtore Gaskandelaber, er et øſterrigſk Regiments Muſikkorps opſtillet; med Smag og Præciſion ſpiller det ſine Marſcher og Potpourrier. Til Venſtre naar man kommer fra Piazzettaen, paa ſamme Side ſom Café Florian, bølger en Menneſkeſkare op og ned, gjerne fire og fire ad Gangen, og ſaa tæt paa hverandre, at der ikke er Tanke paa at bryde ſig igjennem. Dette er den ariſtokratiſke Promenade — paa den ene Side Caféen, ſom har ſtrukket ſine Stolerader langt ud paa Pladſen, beſat med isſortærende Nobili og lyslokkede, ſmægtende Signoraer; paa den auden Side nærmeſt Muſiken, et Spalier af øſterrigſke Militær- og Civil-Glanere, ſom lader de promenerende Skjönne paſſere Revue.

Paa den anden Side af Pladſen nærmeſt Ovadri, hvor vi ſidder, er Trængſelen ikke fuldt ſaa ſtærk, men Omvexlingen derimod ſaa meget ſtørre, thi her er Proletariatets Promenade. Her vandrer Haandværkeren med ſin legitime eller illegitime Familie, her er Sypigerne, Gadegutterne og Soldaterne af de ulige Vaabenarter ſtærkt repræſenterede, og her gjør Vandſælgeren og Sorbettomanden hil 5 Soldi Portionen gode Affærer.

Men førſt under Arkaderne paa denne Side af Pladſen! Her er Butik ved Butik, og Venedigs Skatte af Guldarbeider og Juveler og Glas og Koraller ligger her udſtillet i de ſtraalende Vinduer, for den gabende Mængde. Og Mængden er der for at beundre — det er ikke den haſtige, forretningsmæſſige Gang, ſom karakteriſerer andre større Stæders Befolkning, naar de færdes paa Gaderne — det er tydeligt at ſe, at de, ſom tager ſin Motion her, tager den ret con amore for Motionens egen Skyld.

Her er det Venetianerinderne med ſine ſorte Slør og ſine kokette Vifter udfolder ſig i al ſin Pragt. I Venedig gaar ingen indfødt Dame med Hat — iſær ikke, om hun ſværmer for Italia unita, og det gjør de Alle. Hatten erſtattes af et ſort Slør ſom fæſtes ved Kammen, og paa begge Sider af Ryggen falder ned til under Hofterne: en Hovedbedækning, der er lige ſaa koket ſom ſmagfuld. Og dertil deres Vifter — ingen Venetianerinde viſer ſig paa Gaden uden Vifte; til og med den ſimpleſte Tøs har en naar hun optræder paa Pladſen, om det ſaa bare er en af grønt Papir, af dem, ſom den væmmelige Viftehandler byder tilfals for 25 Soldi Stykket, men ſkatter ſig lykkelig, om han faar ſælge for 5.*) Men Viftens Beſkaffenhed være ſom den vil — bruge den kan de alle.

Der kommer et tyrkiſkt Skibsmandskab i ſine maleriſke Nationaldragter, med Fezzen paa det halvragede Hoved, og alle med Knipper af Hvidløg — Provianten for Morgendagen. Alle er de hjulbente, og alle gaar de med Kroppen bagoverludet — det kommer af den ſtadige Sidden paa Skræddermaner. Ogſaa Grækere, Dalmatinere, Montenegrinere, Ungarer og Polakker driver omkring i ſine Nationalkoſtymer, og forøger det Maleriſke i Pladſens brogede Liv. Hertil kommer den Mængde af øſterrigſke Uniformer i hvidt, blaat, brunt og grønt, med alle mulige Farver paa Kraver og Opſlag — de ungarſke Regimenter med blaa Tricotbenklæder, hvilket ſer ypperligt ud; en og anden Gang et Par Huſarer fra i Omegnen garniſonerende frivillige Regimenter, med ſine ungarſke Stövler og en Ørnefjær i den kjække Peltshue; endvidere Barnepigerne og Ammerne fra Friaul, med den eiendommelige Friſur, foran à la Gut, bagtil à la mine Tanters Ungdom: kort, en mer maleriſk og vexlende Folkemaſſe kan man ikke tænke ſig. Og ſaa Munkene af de forſkjellige Ordener, fra de helt igjennem hvide eller ſorte til Tiggermunkene i ſine af Alder og Slid ſennepsfarvede Kutter, med Tværpoſen paa Ryggen — Kanonikerne med trekantede Hatte, røde Livbælter og Strømper, de græſke Præſter i ſine lange Talarer og Hovedbedækninger af ſamme Slags ſom de franſke Advokaters eller de tydſke reformerte Præſters — alt om hvertandet i broget Virvar.

---

*) En Soldo omt. = ½ Skilling norſk.

Men man faar ikke tro, at vi uforſtyrret har kunnet overlade os til Betragningen af den brogede Mængde, ſom ſtrömmer forbi os, tværtimod: ſom Kreaturer om Sommeren plages af Klæg, er vi bleven omſværmet af den Legion af „Frihandlere“

ſom med en magelös Udholdenhed, og med en Veltalenhed, ſom var en bedre Sag værdig, falbyder de meſt forſkjelligartede Sager; lige fra Gadegutten, ſom for ſine Par ſammenbetlede Soldi har kjöbt Fyrſtikker, dem han nu med 300 Procentes Fortjeneſte ſøger at prakke paa de Reiſende, og til ham med det gemene Udſeende og det væmmelige Smil, ſom officielt frembyder Vifter, men i en hviskende Tone underetter os om, at hans Handelsartikler tillige beſtaar af tyrkiſk Tobak, unge Piger og andet — endnu værre.

Ve den Fremmede, ſom indlader ſig med diſſe Fribytteres Skare — ja, ſer man blot paa nogen af alle diſſe Gjenſtande, ſaa ſlipper man dem ikke, før man har kjøbt et eller andet, og har man da kjøbt af en, er man førſt ret udſat for de Øvriges Paahæng.

Det eneſte Sæt at blive dem kvit er at före de to forreſte Fingre af den høire Haand op under Hagen, og derpaa vende dem ud mod Vedkommende med de ſimple Ord: „non sono fresco“ — jeg er ikke ferſk; dette undlader aldrig ſin Virkning.

Det er en Eiendommelighed hos de venetianſke Dagdrivere at hver eneſte En af dem har noget at ſælge. Muligens er det Traditionerne om Venedigs blomſtrende Handel i Middelalderen ſom er gaaet i Blodet paa dets nuværende Sönner — men til ſamme Magt ſom Fædrene driver de det neppe paa dette Sæt.

Her er en, ſom ſælger kanderte Frugter. Det er en Mand, ſom i Bevidſtheden om ſine Varers Fortrinlighed — og intetsteds har jeg truffet dem delikatere — ikke bruger mange Ord, men blot holder den appetitlige Anretning paa ſin Kurv af poleret Meſſing for vore Øine, og han gjør ogſaa de bedſte Affærer.

Efter ham kommer Tøffelhandleren. Da i Venedig alle Gulve beſtaar enten af Mormorplader eller af et Slags poleret Marmorcement, er Tøfler en Nødvendighedsartikel, og næſten hver Reiſende forſyner, ſig efter den førſte Nat med et Par af Beppos ſmagfulde Saffianstøfler til en Frank Parret. At han begynder med at begjær fire, bør ikke afſkrække Nogen. De er ſaa alligevel bare kliſtret iſammen. Men Beppo ſynes ikke ſelv at være ſaa overbeviſt om ſin Vares Nødvendighed, for han priſer den med en ſaa mistænkelig Svada, at man uvilkaarlig kommer paa den Tanke, af han ikke ſelv tror paa Halvparten af de Grunde, han angiver for Tøflers Nytte.

Saa findes der En, ſom ſælger Dukker af Halm. De kan pakkes ned i Kufferten uden at tage Skade, ſiger han, og ſaa klemmer han de ſmaa uſkyldige Tingeſter ſammen paa Midten, ſom var de ſex

Fods Væſener, der ſkulde begraves i tre Fods Ligkiſter. Han har ikke ſtor Afſætning. Rigtignok er de ricordo di Venezia, (Minde om Venedig) ſom han kalder det; men de foreſtiller Alleſammen Karnevalsfigurer, og nu er vi midt i Sommeren.

De egentlige „Minder fra Venedig" præſenteres os af en talløs Skare af Sælgere. Der har vi Gondoler af Blik, i hvis Indre findes Blækhus og Sandhus; der en Kurv af ſpundet Glas fra Glasblæſerierne i Murano; der er Haarnæt og Sypuder og Æſker og alſkens utrolige Gjenſtande, forfærdigede af, eller beſatte med Muslinger fra Adriaterhavet; her et Bomulds Lommetørklæde met rød Bord, og Sukkenes Bro i Midten, eller ogſaa bare hvidt, men med et Kort over Venedig at pudſe Næſen i, der kommer han med Viſterne, tyrkiſk Tobak, o. ſ. v. — ogſaa Minder.

Det er iſær tydſke Familiefædre, ſom belæſſer ſig med diſſe Gjenſtande, hvilke de i Regelen betaler med den tredobbelte Værdi, førend de drager tilbage over Alperne.

En, ſom ogſaa kalder ſin Handelsartikel „Minde" er Skopudſeren, ſom tillige handler med Skildpadder. I lange Trææſker med Huller i Laaget forvarer han ſin eiendommelige Vare. Det er ſmaa kolde ækle Tingeſter fra Brentas Munding, men han priſer dem ſom de elſkværdigſte Husdyr, Nogen kan ønſke ſig, ſtille, nøiſomme og huslige. Han har Kjælenavne for dem Alle: den Ene kalder han Pietro, den Anden Beppo; i en Æſke har han et Par ſtørre og en tre, fire mindre — „tutta la famiglia, Signor!“ Saa er der han, ſom hver Aften har en ny Hundehvalp tilfals. (Man ſiger, at han næſte Aften ſtjæler tilbage de ſolgte). Han lugter af Brændevin, og har lært ſig tydſke Eder.

Dette er Sælgernes regulære Arme. Men der findes ogſaa Fribyttere. Saaledes mindes jeg en ſtor, tyk Krabat, ſom fjorten Aftener i Rad ſtillede ſig op foran min Stol, med høitidelig Mine kjendte i ſine Baglommer, og endelig bragte for Dagen en gammel Theaterkikkert, den han med et triumferende Smil holdt mig for Øinene. En Aften var imidlertid Theaterkikkerten borte, men et endun temmeligt nyt Cigaretui havde indtaget dens Plads.

Muſiken har hørt op; den ſpiller blot til Klokken ni. Men vi bliver derfor ikke foruden Muſik. Medens det ſidſte Nummer ſpiller, indfinder der ſig hele Bander af Tonkunſtnere, ſom enten alene eller gruppevis ſtiller ſig op ved de forſkjellige Caféer. Og en øreſønderrivende Larm opſtaar, ſaaſnaprt Regimentsmuſikens ſidſte Toner er hendøde. I vort nærmeſte Nobosſkab faar vi Ouvertüren til Norma, udfört af et helt Selſkab: borte fra Florian klinger Melodier af Barberen, medens i Café Francais en gammel

Buffoſanger med ruſten Stemme ſynger Kupletter af overordentlig ſmudſigt Indhold, accompagneret paa Guitar af en endnu ældre og endnu brøſtfældigere Broder i Kunſten.

Og lidt længere oppe under Arkaderne høſter en Virtuosinde paa Violin Komplementer og Kobbermynt — ſandſynligvis mere paa Grund af ſin Byſte end af ſit Spil. Thi det ſidſte er meget middelmaadigt, medens en Venus ikke ſkulde ſkamme ſig over den førſte.

Den hederligſte af diſſe nomadiſerende Muſikanter er unegtelig han med Fagotten. Det er en gammel Herre med kortklippede Muſtacher af det Slags, ſom i Tydskland kaldes „Anno elf“ og i Norge har et Navn, ſom ikke tager ſig godt ud paa Tryk. Han bærer en lys Veſt — naturligvis altid ſmudſig — og en flad Hue — ſom han altid lægger fra ſig, ſaaſnart han er kommen indenfor Stolenes Omraade. Derpaa trækker han frem af ſine forſkjellige Lommer Træſtykker af forſkjellig Længde, dem han med ſtor Omhyggelighed ſkruer ſammen, helt til han har faaet ſin Fagot færdig, og med en eneſte Puſt overtydet ſig om, at den ogſaa giver Lyd. Nu er, ſom bekjendt, en Fagot ikke juſt noget Inſtrument, ſom egner ſig for Soloforedrag. Dette har Manden Takt nok til at indſe, og for at ſkaane ſine Tilhøreres muſikalſke Fölelſe tager han en liden Meſſingtalerken op af Lommen, indſamler ſine Bidrag, og ſkruer, lige ſaa tyſt og omhyggeligt, ſom da han begyndte, ſit Marterinſtrument ifra hverandre for i næſte Café al gjentage den ſamme Operation.

Men det bliver ſent — lidt efter lidt er Stolene omkring os bleven tomme, og Menneſkemaſſen er forſvunden. Maanen er oppe, og gyder ſit milde Lys over Pladſen og Piazettaen: Marcusløven paa ſin höie Söile tegner ſig ſkarpt af mod Nathimlen og Kirken San Georgio Maggiore, ſom ligger paa en Ø ligeoverfor, medens til Venſtre Dogepaladſet mørkt og fantaſtiſkt reiſer ſig for vort Blik Man hörer blot Raabet af en ſøvnig Gondolier, ſom er vaagnet vet Lyden af vore Skridt, og halv i Søvne tilbyder ſin Gondol „per veder il mare“ (for at ſe Havet) og i det Fjerne af hæſe Stemmer Melodien til „Was iſt der Deutſchen Vaterland“ — det er et Par drukne Øſterrigere, ſom kommer fra en af de tydſke Kneiper, hvor de med Øl har fugted ſin altid tørſte og altid ſyngende Patriotisme.

Vort næſte Møde bliver i Marcuskirken — thi ogſaa der findes der Dagdrivere.

II.

Marcuskirken.

Naar man fra Veſtſiden, under fabbrica nuovas Kolonner, kommer ind paa Marcuspladſen, reiſen Kirken ſig lige imod En i al ſin underbare Pragt, med alle ſine Kupler og Taarne. Lidt tilhøire, et Stykke fremmenfor Kirken, ſtaar dens høie Klokketaarn — il campanile di San Marco — fra hvis Baluſtrade man har en prægtig Udſigt over Byen, Lagunerne og Faſtlandet. Men ſaavel dette Taarn's, ſom de begge Pladſen begrændſende Paladſers Dimenſioner trykker Kirken en Smule, og gjör, at den ved førſte Øiekaſt ikke ſeer ſaa ſtor ud, ſom man havde foreſtillet ſig den, og ſom den i Virkeligheden er.

Øiet, ſom er blændet af Solſkinnet paa de hvide

Marmorpaladſer og Pladſens glittrende Kvaderſtene, maa førſt vænne ſig til det Mørke, ſom herſker i Kirken.

Og værge ſig maa man for en hel Sværm af Ciceroner — fra den elegante Herre med hvid Cylinder og Pincenez, ſom beregner ſin Forklaring i Guld, til den halvſtuderte Røver, ſom i luvſlidt Livkjole og Stumper af alle europæiſke Tungemaal tilbyder ſin Tjeneſte. Førſt naar man har denne Skare bag ſig, kan man tænke paa at betræde Helligdommen og nyde i Ro.

Men det förſte Inddtryk ſvarer ikke til de Forventninger, man har gjort ſig. Hver Kolonne og hver Pille ſtaar ſkjævt, det glatte, moſaikbelagte Marmorgulv har i Aarhundredernes Löb hævet og ſænket ſig, ſaa at det nu, i ſtivnede Bölger, let bringer den uvante Beſøger til Fald — alting ſeer graat, forfaldent og medtaget ud.

Dette Indtryk taber ſig imidlertid ſnart. Har man en Times Tid vandret omkring i Kirken, har man vænt ſig til Mørket der, og ſaa pludſelig en zittrende Solſtraale fra et af de høie Kuppelvinduer ſtærkt og blændende oplyſer et lidet Parti, har man betragtet enkelte af Moſaikerne og Detaljerne i Kirken — da førſt faar man et Begreb om dens arkitektoniſke Rigdom, om hele dens vidunderlige, fremmedartede Pragt.

Marcuskirken er unegtelig Venedigs intereſſanteſte Bygværk. Paabegyndt i Slutnigen af 10de Aarhundrede og fuldendt 1071, tilhører den i hele Anlægningen den romanſke Stil, men røber, ſom Følge af Venedigs Beliggenhed og Forbindelſer med Øſterlandet, en ſtærk byzantiſk Indflydelſe.

Kirken har Form af et græſkt Kors, hvis Arme og Midtpunkt overhvælves af fem Kupler. Med 42 Fods Spænding naar de den dobbelte Høide fra Gulvet; Midtkuplen overſtiger de andre til og med ſex Fod. Brede, paa mægtige firkantede Piller hvilende Rundbuer danner den Baſis, fra hvilken Kuplerne hæve ſig. Gjennem diſſe Buer deles ſaavel Langſiden ſom Tværſiden i trende Skibe, en Deling, ſom ved Søileraderne er endnu mere udpræget. Søilerne tjener tillige til at bære Emporer, ſom fra Pille til Pille løber langsefter Kirken.

Saaledes danner Kirken en følgerigtig gjennemført, karakteriſtiſk Bygning, ſom røber den byzantinſke Indflydelſe ſaavel i væſentlige Enkeltheder, ſom i den rige Udſmykning af alle Væggefladerne med Moſaikafbildninger paa Guldgrund Pillerne og de nederſte Dele af Væggene er beklædte med mægtige Marmorheller af forſkjellige Farver. Søilerne er ſamtlig Monolither af de koſtbareſte Marmorſorter, og alle Kapitæler rigt forgyldte.

Det Indtryk, man faar af denne ſolide Pragt er mægtigt, hele Stemningen, man kommer i, høitidelig og alvorlig. Overalt, hvor man vender ſit Blik de prægtigſte Gjennemſigter, ſnart oplyſte af en glittrende Solſtraale, ſnart i glødende Reflex eller i myſtiſk Skygge.

Den forreſte Del af Kirken, ſom vender ud til Pladſen omgives af en, ligeledes med Kupler overhvælvet og med Moſaik rigt prydet Forhalle. Her findes i den øſtre Væg indmuret tre røde Marmorheller, efter Sagnet til Minde om Forſoningen mellem Keiſer Barbaroſſa og Pave Alexander den 3die, ſom fandt Sted her om Sommeren 1177, da Sebaſtian Ziani var Doge. Det var ved den Leilighed, ſom Barbaroſſa, idet han knæbøiede for Paven, ſkal have yttret de bekjentde Ord: „non tibi sed Petro“ (ikke for Dig, men for Petrus) men Alexander, Gamlen, var tungerap, og inden Barbaroſſa var kommen paa Benene igjen, havde han alt ſvaret: „et mihi et Petro“ — (baade for mig og for Petrus.)

Forhallen tilhøire er delt i tvende Kapeller, af hvilke det ene benyttes til Døbekapel, med et Døbebækken og en Statue af Johannes den Døber af Sanſovino, ſamt et fra Væggen udſpringende Gravmomument, der indeholder Dogen Andrea Dandolos Ben. I det andet Kapel findes Cardinalen Giambattiſta Zen's Gravkor, et prægtig Bronzemauſolé i reneſte Renaiſſanceſtil.

Mod Pladſen aabner denne Halle ſig i en Række af dybe Niſcher, hvis Hvælvinger hviler paa en Skov af Marmorſøiler, røde, hvide, graa og grønne, næſten uden Undtagelſe ſammenſlæbede til Venedig fra Grækenlands Ruiner, og derfor af temmelig uligeartet Udſeende. Denne fantaſtiſke Søilerigdom, de rundbuede, i Tidernes Løb med gothiſke Blomſterprydelſer ſmykkede Gavle, Guldgrunden og de rige, i glødende Farver indlagte Moſaikbilleder giver Kirken Udſeende af et af Havet opſteget Vidunder — et Eventyr, digtet af Orientens drømmende Fantaſi.

Jeg var i Venedig en hel Sommer, og ſtørſte Delen af denne Tid anvendte jeg, ſammen med en Ven, end tydſk Maler, til at gjøre Studier i San Marco. Der var ſvalt og godt, ſaa man ikke kan tænke ſig noget bedre Sted til at arbeide paa om Sommeren. Det eneſte ubehagelige, ſom fandtes der, var den Skare af Andægtige, ſom ofte mer end tilbørligt forſtyrrede os i vort Arbeide.

Som alle ſtørre katholſke Kirker holdes San Marco nemlig aaben hele Dagen, fra Klokken 6 om Morgenen til Klokken 8 om Aftenen, og hele Formiddagen afløſer den ene Meſſe den anden ved de forſkjellige Altere, medens Eftermiddagen høitideligholdes førſt med Præſteſang i Koret af Kirkens forſamlede Klereſi, og ſiden med utallige Veſpergudstjeneſter.

Hver enkelt Meſſe har i Regelen ſine beſtemte Kunder, — om man forøvrigt faar bruge et ſaadent Ord om Kirkegjængere, — ſom tilbriger næſten hele Dagen i Kirken, og drager omkring fra Alter til Alter, efterhvert ſom der meſſes. Det var diſſe, ſom foraarſagede os den meſte Ærgrelſe og ſom var værſt at blive af med, og vi nedkaldte de hjerteligſte Forbandelſer over denne Skare af Hyklere, ſom drev omkring derinde og leilighedsvis beſværede os med ſit Tiggeri.

Der har vi f. Ex. den gamle Dame med ſærdeles forſlidt, rødbrunt Pandehaar og Krøller. Hun er klædt i en ſort Silkemantille, ſom tydelig har ſeet bedre Dage, bærer en gammel forſkrumpet Hat og grøn Paraſol, og kommer næſten daglig til mig med Anmodning om at „øve Barmhjertighed“, hvormed hun mener Kobbermynt.

Jeg lader imidlertid, ſom om jeg ikke forſtaar hendes „fa carita, Signor“ og Belønningen for mit Ubekjendtſkab til Italiens bløde Sprog er en Række af Bebreidelſer fra hendes Side, ikke ſjelden ledſagede af Skjældsord, ſom har en meget provinciel Karakter.

Saa kommer den gamle Herre, ſom ſandſynligvis er penſioneret Militær, thi hans luvſlidte og lappede Klæder har et ſtramt militært Snit, og fra det øverſte Knaphul titter et lurvet Ordensbaand helt ſtoltelig frem. Det er en lang, tør, lidt krogrygget gammel

Herre, med en graa høi Hat, ſom for at ſkjule de af Alderdom og Slitage defecte Steder er indhyllet i Sørgeflor. Det høie, ſorte Halsbind med Spænde i Nakken, den helt op i Halſen igjenknappede Frakke og Stropperne i Benklæderne ſynes paa en ſørgelig Maade at dölge Briſten paa indre Beklædningsgjenſtande. Jeg har ham mistænkt for at foretage ſin Morgenvadſkning i Kirken. Han kommer nemlig regelmæſſig Klokken 10 hver Morgen, ſtyrter ſaa direkt bort til det ſtore Vievandskar i det ſøndre Skib, og fugter hele ſit Anſigt gjentagne Gange, medens han ſamtidig mumler Bønner og mindſt et Duſin Gange gjør Korſets Tegn. Derpaa tørker han med et blaarudet Lommetørklæde den overflødige Væde bort af ſit nederdrægtige Fyſionomi. Herefter kyſſer han forſkjellige Helgenbilleder, hvilket, naar de er placerede en Smule høit paa Væggen ikke gaar for ſig uden viſſe ſærdeles komiſke gymnaſtiſke Øvelſer — — ſaa meget mere komiſke, ſom man ſer den Omhu, Manden anvender for at hans af Stropper ſtrammede Permiſſioner ikke ſkulle briſte. Naar han ſaa vel er færdig med denne Andagtsøvelſe bær det af bort i et ſtille Hjørne, hvor han paa Bænken, med Ryggen op mod den blanke Marmorvæg, tager ſig en liden Lur. Men ved hver ny Meſſe vaagner han regelmæſſigt, og er ſærdeles andægtig, for ſtrax efter at falde tilbage i den kontemplative Tilſtand.

Paa dette Sæt tilbringer han hele Dagen; men af den evige Gniden op efter Væggene med Ryggen har hans Frakke faaet Hul over de ſpidſe Skulderblade og er desaarſag paa diſſe to Steder prydet med firkantede Lapper.

Den eneſte Afbrydelſe i dette ensformige religiøſe Liv er, at han imellem, men dog ikke ofte, byder en eller anden af diſſe barmhjertighedstrængende gamle Damer paa en Pris Snus af en vældig Daaſe — dette repræſenterer vel ſaa omtrent hans gode Gjærninger her i Livet.

Men det ubehageligſte Indtryk gjorde alligevel den lille infame Fyr, ſom vi kaldte Forbryderen — thi ſkurkagtigere Fyſionomi har jeg i mit Liv neppe ſeet, endſkjønt jeg har tilbragt en god Del af mit Liv med at ſtudere Fyſionomier.

Han kommer regelmæſſig Klocken 4 om Eftermiddagen, og ſer fortvivlet angerfuld ud. Han falder ſtrax paa Knæ, ſlaar ſig for Bryſtet, korſer ſig utallige Gange, og beder tilſidſt, i fuldſtændig Extaſe ganſke høit. — Og Fyren ſyntes at have gjort ſig det til Opgave altid at ſøge juſt den Plads, hvor jeg ſad og arbeidede, ſaa at jeg mer end en Gang fik Lyſt til at uſurpere Husretten i Kirken og kaſte ham paa Dør. Formodentlig havde han nylig begaaet en eller anden Skurkeſtreg, og maatte nu ſom

Bod daglig fremplappre ſaa og ſaa mange Paternoſtre og Ave Marier. —

Og dertil denne Mængde af bodfærdige Magdalener — hvor opfyldte af Anger og Ruelſe gaar de ikke til Skrifteſtolen! Men ved Udgangen af Kirken tager den gamle Adam igjen Overhaand, og de er fulde af Venlighed og Vink og velvillige Blikke. Rimeligvis er det gamle Syndeconto nu afſluttet, og de kan begynde paa et nyt — aldeles ſom med Kreditten hos min Skrædder.

III.

Fra Gaden og Kaien.

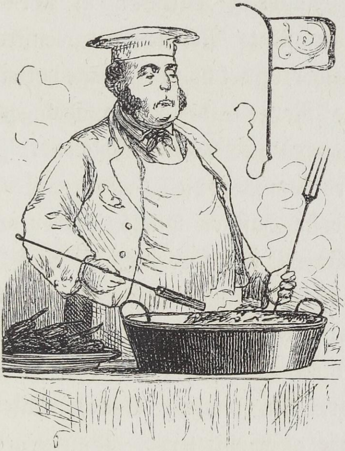

Paa Banegaarden i Verona ſaar man de førſte Foreſtillinger om italienſk Renslighed. Man forlader om Morgenen Botzen, hvor alt endnu gaar ſaa nogenlunde til paa tydſk Maner og ankommer udſulten til Verona langt ud paa Formiddagen. Her er tyve Minuters Pauſe, og en ſtor prægtig Reſtaurationsſal i Marmor og Guld indbyder de Reiſende til at ſtille Hungerens ſkrigende Krav. Ved Indgangen modtages man af to Negre i brogede tyrkiſke Dragter, ſom i ærbødig Stilling paa guldbefryndſede Fløielspuder præſenterer den Reiſende en alenlang Spiſeſeddel. At de er af Træ formindſker ingenlunde det nye og intereſſante i denne Foreteelſe. Efter Liſtens Længde og Salens Pragt ſlutter man ſig naturligvis til det Øvrige. Men man bliver ſkammeligen luret. Hele Betjeningen beſtaar af en meget fed og meget uappetitlig Kok i et ikke ſærdele rent, hvidt Koſtyme, hvilken Perſon ſtaar bag en Diſk i Enden af Salen og paa ſamme Diſk har for ſig tre umaadelige Blikfade, af hvilke det mellemſte indeholder ſtegte Poteter, det venſtre Roaſtbeef i tyndeſte Skiver, og det høire et Slags hakket, daarlig Kjødmad, ſom i Norge kaldes Karbonadekager, men af Italienerne hædres med Navnet Koteletter.

Ved det lange Bord, ſom ſtaar dækket midt i Salen, erobrer man ſig i ſtørſte Haſt en Plads, griber en Tallerken og ſtyrter bort til den fordringsløſe Buffet.

Allerede inden man er kommen rigtig frem, har den ſkidne Kok med en forbauſende Færdighed, ved Hjælp af en Slags diminutiv Jernſpade fyldt vor Tallerken med Poteter. Nu kommer Spørgsmaalet om Høire eller Venſtre af Kjødretterne. Man peger naturligvis paa det, ſom ſer mindſt uappetitligt ud. Han har blot afventet dette Fingerpeg, for med Lynets Hurtighed at gribe et forfærdeligt Mordvaaben af en Jerngaffel — mer paamindende om Neptuns Trefork og viſſe agronomiſke Nødvendighedsartikler, end om en Gjenſtand, der paa ringeſte Maade kan ſynes at ſtaa i Forbindelſe med nogetſomhelſt Spiſeligt — paa dette Inſtrument ſpidder han to Stykker af den betegnede Kjødret, og med et ubehageligt overraſkende, om lang Øvelſe vidnende Tryk af Pegefingeren overflytter han dem paa vor Tallerken. At hans Pegefinger gjennem denne ſtadige Berøring med Madvarer er blevet bedækket med et tykt Lag af ſtørknet Fedt, gjør Sagen ikke appetitligere.

Dette er blot en Forſmag paa hvad ſom venter En i Lagunernes Stad. Men Menneſket har en ſtærk Mave, ſom kan vænne ſig til forſkjelligt, ſelv til Suppe paa hakkede Skindbuxer, efter hvad enkelte Polarreiſende beretter. Det er og bliver imidlertid for mig altid et ubeſvaret Spørgsmaal, ſom kunde være intereſſant at overlade til Etnografernes Afgjørelſe, hvorfor de italienſke Opvartere altid holder Tommelfingeren i Suppen, naar de ſerverer den. Om de derved tror at kunne forbedre den i Regelen tynde Suppes Smag — om de tror at det ornamentale Spor efter en ſmudſig Tommelfinger paa Tallerkenens Kant ſkulde kunne bidrage til al forøge den Spiſendes Appetit — dette er blot mine Hypotheſer; men det er et Factum, at Fingeren aldrig ſavnes.

Til alle diſſe mindre renslige Eiendommeligheder ved Serveringen kommer nu i Venedig den Omſtændighed, at Havet forſyner Reſtaurationerne med de urimeligſte Emner, ſom først kommer paa Spiſeſedlen, og ſiden i Maven. Jeg tror, at de indfødte Venetianerne fortærer alt Levende, ſom findes i Havet; til og med kogte Maneter finder ſine Beundrere, og med et taknemmeligt Navn kalder de ogſaa alle diſſe Sødyr „frutti di mare“ (Søfrugter).

For en ſaa fiſkeelſkende Befolkning er naturligvis et Fiſketorv en Nødvendighed, og der har fundets adſkillige ſaadanne i Venedig, hvilket man kan ſlutte deraf, at mange af de mindre Pladſe iſtedetfor det ſedvanlige campo eller campiello det og det hedder piscina di det og det. For nærværende findes der to ſaadanne Inſtitutioner, en paa hver ſin Side af Rialtobroen, og det er unegtelig intereſſant, iſær en Fredagsmorgen, at gjøre en Exkurſion til diſſe Fiſkemarkeder. Paa det Fiſketorv, ſom findes paa denne Side Broen, naar man kommer fra Marcuspladſen, ſælges egentlig blot alleſlags ſmaa Lækkerier. Der finder man hele Kurve med Sardeller, Hviting og anden Smaafiſk, hvoraf nogle Sorter er ſaa ſmaa, at det ikke ſkulde lønne Umagen at renſe dem, hvorfor de ſpiſes med Hud og Haar, med Hoved og Hale, tillavet ſom Salat. Men ſaaſom de næſten udelukkende beſtaar af Mave, og de blot lever af Mudderet i Lagunere, ſaa kunde man lige ſaa gjerne gjøre Salat af det ſidſtnævnte. Raa og kogte Krebsdyr af alle Slags, fra Hummeren til Reken, ſelv den lille nøgne Eremitkrebs, ſom lever i tomme Sneglehus, fattes ikke. Endvidere finder man alſkens Muſlinger — fra de koloſſale ostrighe delle santi med orangefarvet eller tagſtenrød Indmad, hvis Skaller kommer til os for deri at ſervere „ragout en coqville“ ved fine Middager, lige ned til de ſmaa runde Skjæl, ikke ſtørre end Valnødder, ſom Smaagutter om Aftenen gaar omkring med paa Værtshuſene, hvor de ſælger dem duſinvis for et Par Soldi, og lægger dem opknækket paa Bordet foran En. Til Øllet eller Vinen, man drikker, ſmager de virkelig fortræffeligt; og naar jeg havde ſiddet timevis og arbeidet i Solſtegen, betragtede jeg det ſom en ſand Velgjærning, naar ſlig en liden Skjælhandler kom i Nærheden og trakterte med et ferſkt Duſin.

Der findes ogſaa Borde, paa hvilke ſtore Kvantiteter af de afſkyelige Sepiafiſke er opſtablede. Benævnelſen Fiſk er egentlig en Euphemisme, thi Bæſtet er hverken mer eller mindre end et Bløddyr, ogſaa kjendt under Navn af Blækſprut, om ellers mine overfladiſke naturhiſtoriſke Kundſkaber ikke bedrager mig. Det er en graaſort, halv gjennemſigig, mangearmet, geléagtig Maſſe, ſom omſlutter et aflangt, kalkagtigt Stykke af en kemiſk Subſtants, ſom gaar i Handelen under Navn af ossa sepia, og bruges til at ſlibe og polere forſkjellige Gjenſtande med.

Diſſe Dyr ſælges meget billigt, og fortæres paa Stedet. Dette ſker paa det Vis, at Kjøberen med to Fingre af venſtre Haand farer ind i Maven paa Dyret og rykker ud det omtalte haarde Emne, hvilket graciøſt tilbageleveres Sælgeren, og af denne kaſtes til de øvrige ossa i en ſtor Kurv under Bordet. Om de derfra direkt kommer i Handelen eller om de førſt maa præpareres, er Sælgerens Hemmelighed — hele den øvrige ſlimede Maſſe ſluges af Kjøberen paa ſamme Maade, ſom Lazzaronerne praktiſerer i ſig Macaroni, med tilbagebøjet Hoved og vidtaaben Mund — og det med et fraadſende Velbehag, ſom i høi Grad forbauſer den mere kræſne Nordbo.

Paa dette lille Torv ſælges ogſaa Froſkelaar og Haveſnegler; af de ſidſte findes der to Sorter, en liden, ſom falbydes i ſtore Lerfade, hvor den, endnu i Live, er tilberedt med Olie og Eddik — det øverſte Lag ſøger at redde Livet ved at krybe op efter Kanterne, men af den paapaſſelige Sælger ſkubbes de driſtige Rømlinge ned i Saucen igjen. De ſælges efter Maal, knækkes ſom Nødder, og ſpiſes raa — den anden Sort faar man kogt, ſædvanligvis i „risotto“, et Slags Grød, ſom beſtaar af Ris, Olie, Parmeſanoſt og ſmaahakket Kjød eller denne Slag Snegler. Jeg har engang, ſom Følge af mit Ubekjendſkab til diſſe uſpiſelige Dyrs eller rettere ſpiſelige Udyrs Navn faaet denne Ret i en Reſtauration. Tilberedningen medtog en forbauſende lang Tid, men da Retten endelig kom, forklarede Opvarteren med glædeſtraalende Aaſyn at den var delikat, thi i Stedet for Kjød indeholdt den — Navnet begreb jeg ikke, men til min Skræk opdagede jeg ved nærmere Underſøgelſe, at det var ſtore Haveſnegler, han mente. Det var ingen videre behagelig Opdagelſe, det juſt, men jeg mandede mig op, og forſøgte. Det ſmagte ſlet ikke ſaa ilde, tværtimod, da jeg havde ſpiſt endel, fandt jeg det fortrinligt; men min norſke Mave ſatte ſig dog op derimod, og jeg havde ſiden aldrig moralſk Mod nok til at rekvirere risotto med Haveſnegler.

Derimod kan jeg i høi Grad anbefale Froſkelaar.

Paa det ſtore Fiſketorv hinſides Rialtobroen har alting et mere forretningsmæſſigt Præg; der findes ordentlige Boder. Paſſagen er ſlibrig af Fiſkeblod, og her ſælges i det hele taget mere reelle Varer, om end alle det lille Fiſketorvs ſmaa Delikateſſer ogſaa her er mangeſidigt repræſenteret. Her findes forøvrigt ogſaa Fiſke, ſom vi forſmaar; thi ſaavel Haakjærringer, ſom Havkatte og Rokker finder ſine Kjøbere.

Efterſom vi er kommen ind paa det kjedelige, men af mange dog for faa vigtigt anſeede Kjøkkenkapitel, ſkal vi i forbigaaende kaſte et Blik paa de forſkjellige Reſtaurationer og Udſkjænkningslokaler. Vi taler her ikke om de tydſke Etabliſſementer, hvilke (da dette ſkreves) beſøgtes af Øſterrigerne, og hvor man fik ik godt Øl og god Ungarvin, og hvor Spiſeſedlen var tydſk, om ogſaa med en og anden Ind=

rømmelſe til de czeckiſke og magiariſke Nationaliteters Smag — kjender nogen af mine ærede Læſere f. Ex. „Paprikahøns“ eller „Goulaſch in Saft“?

Caféerne og de ſtørre Reſtaurationer ſkiller ſig kun lidet fra lignende Steder i andre europæiſke Byer — ſaa meget mere derimod de egentlige Trattorier og Vinhuſene. Trattorierne, ſom hovedſagelig beſøges af Middelklaſſen, men hvor ogſaa mangen fattig Nobile indtager ſin frugale Middag, beſtaar i Regelen blot af et eneſte ſtort Rum i nederſte Etage, med en Dør til Gaden. Et Forhæng for Døren og dette gjerne et gammelt, falmet, grønt Kattungardin, ſkiller Rummet fra den trange Gade, og et ſvagt Lys falder ind fra de høitſiddende ſmaa Gittervinduer. Efterſom Venedig ikke har Kjældere, ligger fordetmeſte hele Vinforraadet idenfor Døren, og repræſenteres af to ſtore Fade, et paa hver Side, hvoraf det ene indeholder hvid, og det andet rød, eller ſom den i hele Italien meget betegnende kaldes „ſort“ Vin. Denne „vino nero“, den ſædvanligſte og billigſte Drik, er af en ſaadan Beſkaffenhed, at den, drukket ublandet, ſkulde ſammenſnøre Struben, ſom et Trækkebaand en Sypoſe. Man ſkulde uden Betænkning heller drikke Vand, end en ſaadan Nektar, men da Vandet i Venedig ligeledes er udrikkeligt, frembringer man, efter den gamle Regel, at to Negtelſer hæver hinanden, gjennem

Blanding af diſſe to Elementer et Produkt, ſom virkelig kan paſſere Struben uden Fare for Liv og Lemmer. Værelſets Midte optages af et Par tarvelige lange Bord med dertil hørende Bænke, med eller uden Rygſtød; Dækketøi er fordetmeſte en ukjendt Luxus, og findes der en Dug, ſaa har den lagt paa Bordet ſiden i Søndags. I Baggrunden troner Kokken, altid hvidklædt, men ogſaa fra i Søndags; foran ham et Bord, hvorpaa findes Spiſeſedlen in natura, og bag ham Skorſtenspladen med ſine mangfoldige Gryder og Pander og utrolig ſmaa Kulilde. Dette direkte Indblik i Kjøkkenets Myſterier er ikke altid appetitligt; men Herregud, man maa tage Skikken, der man kommer.

Endnu mer ſtridende mod vore Begreber om Comfort og Hygge er deres Vinhuſe. Det ſtørſte Etabliſſement af dette Slags i Venedig er Giaccomuzzi's, ſom ligger i en af Tværgaderne ned til Canal grande mellem Marcuspladſen og Piſcina di San Moïſe. En rød Lygte over Indgangen er det eneſte Tegn til at her findes Drikkevarer tilſalgs. For øvrigt ſer Bygningen ud ſom et Fængſel med ſine hvidkalkede Gittervinduer.

Man løfter paa det grønne Forhæng, og kommer ind i en Slags Forhalle, ſom er blottet for al Elegans. Man bliver blot var en ſøvnig Opvarter, med Løsærmer af Kalliko. Han værdiger imidlertid ikke de indtrædende Gjæſter et eneſte Blik.

Til Venſtre ſer man ind i Lageret, ſom tillige tjener til Udſkænkningsſted. Her ligger ſtore Ankere opſtablede, med Vin fra alle Zoner; her findes alle indenlandſke Sorter fra den tarvelige Nero, den noget bedre Connegliano og Val pulchella til Marſala og Lacrymæ Chriſti, her er Vino di Samos og Vino di Cypro, Xeres og Oporto, Malaga og Cap Conſtantia, — kort alt, hvad en tørſtig Sjæl kan ønſke ſig. Og en alvorlig, bleg Mand, ſom ikke har Spor af rød Næſe, gaar omkring og tapper af alle diſſe dyrebare Skatte — men de er for ham ingen Friſtelſe ſom det ſynes. Italienerne er, ſom alle Sydlændinger, et meget nygtert Folk, men de foragter dog ikke et godt Glas engang imellem, og Frekventſen hos Giaccomuzzi ſtaar i direkt Forhold til hans Varers Godhed.

Til Høire findes en ſmal Døraabning, her er ſandſynligvis Gjæſterummene. Ganſke rigtigt, men paa et yderſt overraſkende Sæt. Døren er, ſom ſagt, meget ſmal, og fører ind i en ſmal Korridor, ſom ſtrækker ſig i det Uendelige, og i hvilken en Mængde Smaadøre til begge Sider aabner ſig. Vi nærmer os og opdager nu, at hver og en af diſſe Døre leder ind til et lidet Lukaf omtrent ſaa ſtor ſom de Røglugarer, der findes i Dampſkibenes Hjulkaſſer. Hele

Møblementet beſtaar af et Bord i Midten og en vægfaſt Bænk paa hver Side; i Baggrunden et Vindu forſynet med matſlebet Glas for at forhindre al mulig Forbindelſe med Yderverdenen.

I hvert Kot er Plads for fire Perſonen, men der findes dog Nogle, hvor efter Theorien for Hjerterum endel flere kan rømmes.

I Gangen herſker, ſom Følge af de matſlebne Ruder og den trange Gade udenfor, en ſtærk Skumring, ſaa at vi førſt nu faar en Perſon i Sigte, ſom kommer os imøde i den lange Gang, ſom ſynes aldrig at ville tage Ende.

Det er rimeligvis Opvarteren, og vi vinker ham til os. Manden, ſom har et for Opvartere udſædvanlig reſpektabelt Udſeende, vinker igjen, og nu førſt mærker vi, at det er vort eget Billede i en ved Korridorens Ende anbragt Speile, ſom har foranlediget Fovexlingen, og efter en oprigtig ment Afbigt hos vort krænkede bedre Jeg tager vi Plads i en af de ſmaa Lugarer, og med en Cypro trøſter vi os ſnart over vor Feiltagelſe.

Vin er det eneſte, man faar i diſſe Vinhus, naar undtages Brød, ſom ſtaar paa hvert Bord. Andre Fødevarer maa man ſelv bringe med, og blot med Cigarer driver den ſøvnige Opvarter i Kallikværmerne en liden Handel for egen Regning. At man ikke ſkal ſulte, derfor er imidlertid ſørget ved de mange Kjøkkenbutikker, ſom findes paa de mer beſøgte Gader. Et ſaadant Kjøkken er en eiendommelig Indretning; aabent til Gaden ſkilles det fra denne ved en Diſk neden til og et Gardin oventil. Paa Diſken findes Bure med levende Vagtler og Raphøns, ſom af Kjedſomhed ikke ved bedre at tage ſig til, end at gjøde ſig ſelv; endvidere ribbede Høns, Ænder og Kalkuner, og paa ſtore Meſſingfade ſtegte Individer af alle diſſe Slags — og dertil hele Fade med ſtegt, eller i Olie kogt Smaafiſk. Her kan man for et Par Soldi faa ſig lidt Sul til Brødet, og i nærmeſte Høkerbod Salami eller Parmeſanoſt i Loddevis, ſom man, indſvøbt i Papir, fører med ſig til det enſomme Kammer og den perlende Cypervin.

Man kan ogſaa kjøbe kogte Poteter paa Gaden — gamle Kjærringer med en liden portativ Komfür ſtiller ſig i Mørkningen op ved en eller anden befærdet Bro, og raaber ſit „patate caldi, patate caldi“, medens Røgen damper af den boblende Gryde — jeg ſkal beſtemt male det engang. — En Ven af mig, ſom jeg længere Tid var ſammen med i Venedig, en tydſk Maler, havde en ſand Paſſion for varme Poteter, og naar Leilighed gaves, optraadte han altid med en i hver Haand, afvexlende bidende til høire og venſtre. Stegte Græskar, riſtede Kaſtanier, ſaftige Vandmeloner og „friſkt Vand“ kan man ogſaa faar — ja, ſelv vandrende Ishandlere findes der, ſaa har man knapt om Tid, har man Anledning til al tilfredſtille alle Legemets Krav „ganſke i Forbiganende.“

Det var en Sommer, jeg tilbragte i Venedig. Det var ſaaledes ikke den egentlige Theaterſaiſon, og Theatro Fenice, dette næſt Scala i Mailand og San Carlo i Neapel meſt berømte af Italiens Theatre, ſtod lukket; men paa det lille Theatro Apollo, ſom ligger i Nærheden af Poſthuſet og Canal Grande, gaves under mit Ophold af en reiſend Truppe hver Aften for ret godt Hus en Opera af Apolloni.

De italienſke Theatre er indrettede paa en ganſke anden Maade, end vore. I Stedet for aabne Logerader, ſom vi er vante til, er Logerne ſkilt fra hverandre ved Sidevægge, og blot mod Scenen er de aabne, men ogſaa denne Aabning kan efter Behag lukkes med Forhæng eller Jalouſier. De enkelte Loger udleies til Familier — for viſſe Aar, eller for Livstiden, og diſſe indreder dem, hver efter ſin Smag, med Tapeter, Gardiner, Møbler og Speile, ſaa at man i ſamme Logerad faar ſe de meſt uligeartede Draperier — her et lyſeblaat, der et grønt, der et rødt. Bagenfor hver Loge findes et eget Toiletværelſe til Familiens og dens Gjæſters Dispoſition. Thi i Logen modtager Madame Viſitter; mellem Akterne vandrer de unge Cavaljerer ud og ind, ſom i et Dueſlag, de mere begunſtigede bliver ofte over en Akt. Derfor kjøber unge Sprader, ſom ſelv ikke kan forføie over en Loge, blot Billeter til Parterre, hvor de enten ſlet ikke viſer ſig, eller paa ſin Høide optræder ved Slutningen af førſte Akt. Reſten af Foreſtillingen anvendes til Promenader mellem de forſkjellige bekjendte Familiers Loger.

Man gav en Opera af Apolloni, l'Ebreo (Jøden.) Om den er ny eller gammel, om Forfatteren er populær eller ikke, maa den ærede Læſer undſkylde, at jeg ikke kan afgive nogen Forklaring over; thi Muſik og Muſikhiſtorie har — jeg ſkammer mig ved at tilſtaa det, — aldrig hørt til de Fag, jeg har kaſtet mig paa.

Om jeg dog ſkulde driſte mig til at fælde nogen Dom over bemeldte Opera, ſkulde jeg være tilbøielig til at paaſtaa, at der var formeget Spektakel i den. Gjennem hele Muſſken gik ſom en Ariadnetraad en buldrende Marſchmelodi, og hvad Texten angaar, ſaa var den et ſaa kompakt Sludder Nogen kan forlange af en italienſk Libretto. Det er Bulwers Leila, ſom af en Klodrian af en Forfatter er bleven benyttet: man tænke ſig denne rige fantaſtiſke Digtning klemt ſammen i fem Akter og udſtyret med Arier, Duetter, Terzetter og ſaa videre lige til en Septet, og dertil den evindelige Marſchmelodi hele Tiden, naar Orcheſteret ikke har andet at gjøre.

Til Slut gjennemborer Leilas Fader, den gamle

Jøde, efter hvem Operaen har faaet ſit Navn, af Trosiver og under Orcheſteraccompagnement ſin Datter. Hun dør naturligvis, men ikke før hun har lænſet ſig for to ſtore Arier — en mellem hver Dødskamp. Scenen er i Andaluſien, Tiden Ferdinand den Katholſkes; i Stykket forekommer Jøder, Tyrker, mauriſke og kriſtelige Hof, Feltleir. Munker, Nonner, Maaneſkin, Ildebrand, Rettens Perſoner, Slaver, Slavinder (diſſe ſidſte iſær ſkrækkelige, ſaa at man maatte forbauſes over den Herſkers Smag, ſom kunde finde Glæde i et ſaadant Harem), Sammenſværgelſe, Kjælderhvælvinger, Kirkegaard! Det eneſte, ſom manglede, var en Ballet, og dog ſkulde en ſaadan paa ſine Steder været af ſtor og uventet Virkning. F. Ex. i det Øieblik, hvor Jøden ſtøder Dolken i ſin Datter i Overvær af Kongen, Dronningen, den mauriſke Elſker (ſom ſpiller med ſværtet Anſigt og graa Glacéhandſker), Munker og Nonner, midt i et Vinterlandſkab, juſt ſom Midnatstimen ſlaar i den venſtre Kloſterkuliſſe, — efter førſt at have hentet hende, ſom i Løbet af Stykket er gaaet over til Kriſtendommen, ud af ſamme Kuliſſe: her ſkulde det dog gjort en koloſal og „noch nie dageweſener“ Effekt, om de gamle Munker og de unge Nonner havde opført en Dødsdands til hendes Dødsarier.

Den unge Jødinde, Hovedrollen i Stykket, ſaa godt ud, og havde en vakker, om end noget udſunget Stemme; blot befattede hun ſig en Smule vel meget med Officererne i Proſceniumslogen, og hendes ſidſte Blik, da hun ſegnede i Dødskampen, gjalt en Kapitain ved Regimentet Degenfelt, et Regiment, ſom i forbigaaende ſagt udmærkede ſig gjennem ſine unge Kapitainer.

Den gamle Jøde, ſom inden ſin Debut paa Scenen havde været Slagterſvend i Venedig, hilſedes ved hver Fremtræden af ſine taknemlige Medborgere med Bifaldsyttringer, og for at viſe ſig denne Tiltro værdig, forſøgte han et Par Gange at overdøve Orcheſterets Larm med ſin vældige Bas — et Experiment, ſom, hvor berømmeligt det end i og for ſig kunde være, dog mislykkedes aldeles paa Grund af Orcheſterets Paapaſſelighed.

Derimod ſang den mauriſke Tenor meget mildt og modereret; ſom Tegn paa ſin Sagtmodighed lagde han altid Armene i Kors over Bryſtet, og ludede Hovedet med et uudſigelig ſmeltende Blik til Venſtre, hver Gang han ſlog Triller — og det gjorde han med ſtor Smag.

En af de lavere Klaſſer ſærdeles afholdt Fornøielſe er Polichineltheatrene. I de fleſte Reiſehaandbøger opgives, at ſaadanne findes paa flere Pladſe i Venedig; under hele mit Ophold opdagede jeg imidlertid ikke flere end den ene, ſom havde ſit Standkvarter paa Riva dei Sciavoni, ret udenfor Café Donadoni, hvor vi for det meſte pleiede at indtage vor Eftermiddagskaffe. Men dette portative Theater vor ogſaa jævnlig beſøgt, og der blev gjerne ſpillet to Stykker hver Aften, et ved Dagslys, og et ved Lampeſkin. De Stykker, ſom opføres paa dette Slags Kunſtinſtituter, er vel overalt af temmelig ensartet Beſkaffenhed; men Eieren af Muſetemplet paa Riva dei Sciavoni gik ofte udenfor det egentlige Polichinelrepertoire, og opførte med ſine Dukker ſtore Dramaer og Sørgeſpil. Blandt andet var jeg en Aften Vidne til Opførelſen af Don Juan — ikke ſom Opera, men ſom Tragedie — dog med adſkillige Afændringer, betinget af de Spillendes Naturel. Saaledes ſlog Don Juan altid ihjel det vedkommende Offer med et ſtort Slagſværd, ſom han førte med begge Hænder, og for al overbeviſe ſig ſelv og Publikum om at Døden virkelig var indtruffet ruſkede han paa traditionelt Vis den livløſe Krop dygtig over Rampen. Leporellos Rolle ſpilledes, ſom man kan tænke ſig, af Polichinel i egen høie Perſon; i Gjæſtebudſcenen i ſidſte Akt ſerveres adſkillige Retter i Laagefade, og Polichinel er nysgjærrig efter at erfare deres Indhold; men hvergang han lettede paa et Laag, tittede en liden grinende Djævel op af Fadet, og dette forklarede han til Publikums uendelige Jubel at være alt andet, end appetitligt.

Ligevis blev Helvedeskvalerne i ſidſte Akt meget udførligt og naturtro gjengivne. I Helvedet, — hvilket repræſenteredes af et hidtil ukjendt Udyrs Gab, — blev Don Juan puffet og knupſet, bidt og ſlaaet af alle mulige Slags Djævle; han ſkreg ſom en Slagtegris, og Foreſtillingen endte, ſom alle andre, med bengalſk Ild og Indſamling af Smaapenge; og Tilſkuerne liſtede ſig hjem, tilfredſe og glade over Aftenens Fornøielſe, ſom ikke havde koſtet dem noget.

Venetianerne er i det hele taget et harmløſt og elſkværdigt, om ogſaa paa Grund af et langvarigt Tvangsherredømme et noget moralſkt forkommet Folkefærd. De ſer gjerne ſit Snit til al ſnyde den Fremmede for et Par Soldi; men lader man dem mærke, at man gjennemſkuer deres Liſt. afſtaar de med et godmodigt Smil og et Skuldertræk fra Forſøget. Man hører ſjelden tale om Tyverier, og Angreb paa den perſonlige Sikkerhed forekommerr næſten aldrig. Sker nogen Gang en ſaadan Forbrydelſe, kan man være vis paa, at Gjerningsmanden ikke var nogen indfødt Venetianer. Og dog har jeg aldrig ſeet et Sted, ſom mer egner ſig for Snigmord, end Venedig. Betragt blot diſſe trange Gader — ofte ſaa trange, at man ikke kan gaa der med opſpændt Paraply, og ſaa mørke, at man kun midt paa Dagen kan kjende Folk i dem — det labyrintiſke Virvar, hvori de er anlagte, og dertil de ſorte tyſte Kanaler, ſom ſkjærer dem, og ſom ikke foraader noget, om et Lig forſvinder i deres ſmudſige Vand; thi den ſtadig vexlende Ebbe og Flod bortfører lydløſt i Nattens Mørke hver Gjenſtand, ſom Aftenen og en leiet Bravo ſaa falde i dem.

I Republikens Tider hendte derimod nok, at Folk, ſom gik ud om Aftenen aldrig kom hjem, ingen hørte mere til dem, og man anede da, at Kanalen havde ſlugt ſit Offer. Og fandtes der ogſaa et tilfældigt Vidne til Voldsgjerningen, ſaa vogtede han ſig nok for at afgive ſit Vidnesbyrs, thi da ſkulde Kanalens Bølger maaſke komme til at lukke ſig lige ſaa lydløſt over ham.

Venetianerne er høflige og ſelſkabelige. Dog er det ubeſtrideligt, at ikke Haabet om Drikkepenge, ſom ſjelden negtes, bidrager ſit til deres Høflighed. Men ſat man nogenſinde en Venetianers Velvilje i Rekviſition, ſaa var altid hans førſte Spørgsmaal, om man var Øſterriger. Kunde man da med god Samvittighed give benægtende Svar, var man altid vis paa den venligſte Imødekommen, om end Skandinaviens Beliggenhed for de fleſte var en Gaade; en og anden, ſam gjorde Fordring paa Dannelſe, havde dog Greie paa Sagen, og vidſte med Beſtemthed, at Norge laa øſtenfor Konſtantinopel.

Jeg vil blot anføre et eneſte Exempel paa denne

Velvilje. Jeg havde paa et af mine mangfoldige Streiftog efter „Motiver" opſporet et gammelt forfaldent Palads, med et ganſke maleriſkt Gaardsrum. Paladſet i ſin unværende Stikkelſe beboedes af en Snedker, en gammel hæderlig Medborger, og den fordums Ridderſal var hans Værkſted. En Morgen gik jeg did for at gjøre en Studie, Gubben gav ſig i Snak med mig, og under Samtalens Løb angav han mig, hvor jeg ſkulde finde et andet Palads, hvor der fandtes en endnu taknemligere Trappeopgang; det var det forhenværende Palazzo Zen, og efter nogen Søgen fandt jeg det ogſaa.

Jeg dundrende med Dørhammeren paa Porten, og blev indladt, og jeg maatte ikke været Architekturmaler, om jeg ikke var faldt i Henrykkelſe over den belovede Trappe, paa hvilken Huſets Herre juſt ſtod og gav Ordres til en Skare Arbeidsfolk; thi han havde nylig kjøbt Paladſet, og holdt nu paa at reſtaurere og tildels ombygge det.

Efter at de ſædvanlige Præliminarier, hvorvidt jeg var tydſk, paa et tilfredſtillende Sæt var tilendebragte, forklarede han, at det var ham en ſand Glæde at jeg var kommen netop den Dag; han ſtod juſt ifærd med at bryde Trappen ned, og var jeg kommen ſenere, havde den været væk. Nu derimod vilde han lade Arbeiderne foretage noget Andet, indtil jeg var færdig med min Studie. I hele otte Dage opſat han Nedrivningen og hele Tiden var han lige elſkværdig og forekommende mod mig— det kan man kalde Velvilje.

De ſidſte Dage af vort Ophold i Venedig blev forbittret paa et eget Sæt. Vi blev nemlig overraſket af et lidet Utyſke fra en af de mange tydſke Univerſiteter, hvor han var philosophiæ doctor og holdt Forelæsningen over Kunſthiſtorie; det var et tobenet Konverſationslexicon, ſom vore tydſke Venner i Florentz af ren Ondskab havde forſynet med Recommendationer til os — Manden var ikke ſen til at aflevere dem og han beſværede os nu paa det ihærdigſte med ſit Selſkab. Dette lille rødſkjæggede Stykke ufordøiet og ufordøielig Lærdom var allerede Enkemand: jeg kan foreſtille mig, at hans Huſtru døde med Glæde, bare for paa en pyntelig Maner at blive kvit en ſaadan permanent Forelæsning. Han havde været overalt, i Spanien, Italien. Grækenland, Lilleaſien, Egypten, Rusland Sverrige, jeg tror ſaagar Thelemarken fandtes afſat paa Reiſekartet i hans Hoved, og ſaa havde han den ubehagelige Vane at forundre ſig over, at ikke alle Andre ogſaa havde været overalt.

Og havde vor Reiſe ikke allerede været beſtemt, ſkulde jeg rimeligvis have taget Flugten, blot for at ſlippe hans evige Vrøvl om prærafaelitiſk Kunſt, ſom var hans, men langtfra mit Yndlingsthema.

For at gjøre Maalet fuldt, boede han i ſamme Hotel ſom vi, og ſpiſte ſur Melk hver Aften — jeg tager mig den Frihed at henſtille til den ærede Læſer: ſur Melk i Venedig!

Skizzer fra Bergen.

Det var om Sommeren 1863, at jeg gjorde en Reiſe omkring Kyſten, hovedſagelig for at gjør mig bekjendt med de Levninger af Middelalderens Architektur, ſom findes i Stavanger, Bergen og Throndhjem. I rygende Storm havde Dampſkibet om Aftenen forladt Stavanger, men efter en ſtormfuld Nat og mangfoldige Veraab i Kahytterne klarnede Veiret den følgende Dag op, ſaa vi fik herlige Blik ind igjennem Fjordene, ſom i livligt Sceneri og vexlende Belysning paſſerede Revue for os.

Vi havde ſpiſt Middag — den ſidſte, ſom min Ven Landſkabsmaleren paa de nærmeſte ſex Uger havde Udſigt til at faa; thi paa Terøen ſkulde han gaa i Land for at gjøre en Studiereiſe paa Fjeldet; og den eneſte Mulighed til at faa Kjødmad i den Tid indſkrænkede ſig til de Spegepølſer han viſeligen havde pakket ned i ſin Malkaſſes Penſelrum. Det var derfor med et tungt Aaſyn han denne Middag efter Kamelens Exempel overlæſſede ſin Mave, og Afſkeden var, ialfald fra hans Side, rørende. Jeg var nu overladt til mig ſelv og det Selſkab, der fandes ombord, og dette var af en temmelig kjedſommelig Beſkaffenhed. Der var Sorenſkriveren, der med ſin Fuldmægtig reiſte paa den uundgaaelige Aaſtedsforretning, der var et Par bergenſke Dignitærer, ſom talte Politik og Nordlandsſtævne, der var den orientalſke Reiſende, ſom ſpillede Gentleman og gjorde i færdigſyede Herreklæder paa Mellemſtederne — der var endelig Qvækeren, ſom bad ſaa længe over Maden, at den blev kold, og ſagde Du til Folk uden Varſel — kort det Publicum, man i Regelen træffer paa en Kyſtbaad paa de Breddegrader. Men efter at jeg i Kapitainen, eller rettere ſagt, han i mig, havde opdaget en fjern Fætter, for Gud ſkal vide, jeg levede i Uſkyldighedstilſtand om at jeg havde Fættere paa de Kanter og med det Navn, ſaa gik Tiden, ved Hjælp af en ſtiv Grog, hurtigt nok, medens Dampſkibet derimod ikke forhaſtede ſig. Denne Omſtændighed har jeg at takke for, at jeg ikke fik ſe Indløbet til Bergen i ſin fulde Glands; thi det begyndte allerede at mørkne, da min nye Fætter forklarede mig, at vi nu blot havde en Odde mellem os og Bergen.

Og ſaa kom Odden og med Odden en Regnſkur. Hvad man trods Mørket muligvis kunde ſeet, hindrede Regnet, men derover kan man i Bergen ikke beklage ſig, thi her regner det jo næſt efter en liden Flek, ſom jeg tror befinder ſig paa Coromandelkyſten, ſtærkeſt paa hele Jordkloden.

Bergen opviſer de til Trivialitet bekjendte 80 Tommer Regnmængde, en Kjendsgjerning, man imidlertid bør beholde for ſig ſelv, naar man er ſammen med Bergenſere. Regnet er deres ømme Side og de har en utrolig Sjælsſtyrke i at ignorere det Jeg vil blot anføre et Exempel. En Dag under mit Ophold der begyndte med Solſkin, og jeg gik trøſtig til mit Arbeide i Kirken. Jeg havde imidlertid neppe begyndt, før en Regenſkur afløſte Solen, derpaa igjen Solglimt. Dette gjentog ſig i Løbet af Dagen 17 — ſiger og ſkriver ſytten Gange; jeg ved Antallet beſtemt, for jeg noterede en Streg paa min Studie for hver Regnſkur. Og da jeg ſaa om Aftenen kom hjem i Hotellet, ſagde Værten mig med den alvorligſte Mine af Verden: „Men idag har vi da havt et deiligt Vær!" Da bad jeg Forſynet i ſin Naade forſkaane mig for det daarlige, gik hen og drog min Pung op og kjøbte mig en Regnkappe.

Bergens Beliggenhed er overordentlig vakker. Paa begge Sider og for Enden af den ſmale Vaag reiſer Huſene ſig — nærmeſt Vandet paa begge Sider ſtaar hvidmalede Pakhuſe, — der paa Afſtand giver Byen et meget reſpektabelt Udſeende. Nordſiden, hvor de ſtørſte Pakhuſe ligger, beſtaar i ſin hele Længde af den ſakaldte „Tydſkebrygge", hvor fordum de hanſeatiſke Kjøbmænd havde ſine Contorer eller „Stuer". Parallelt med Tydſkebryggen og gjennem mangfoldige Smug forbundet med denne, løber Nordre Gade, nu et ſtille, fredeligt, ſærdeles honnet Strøg af Byen; men i Hanſatiden var ſaa ikke Tilfældet; thi her havde de tydſke Kjøbmænd, der efter Hanſaens ſtrænge Love ikke fik Tilladelſe til at gifte ſig, ſine Friller boende, noget, der gjennem hele Middelalderen gav Anledning til mangehaande Klager. Iſær ſkulle diſſe løſe Damer have været en ſtor og utilladelig Lokkelſe for de i de mange Kloſtre paa den ſøndre Side af Vaagen boende Ordensbrødre, der, ſom en gammel Biſp beklager ſig „gik ud og ind hos dem paa Nordre Gade."

Bagenfor ſelve Byen ligger det ſmilende, venlige Lungegaardsvand, krandſet med Bergenſernes Landſteder, medens der i Nordoſt findes en anden liden Indſø, der er den reneſte Modſætning hertil. Mellem høie Fjelde, hvis Fod gaar lige ned i Vandet, ligger den der, mørk og ſtille, og der gaar ogſaa om dette

Vand, hvis betegnende Navn er „Svartediket“ det ſamme Sagn, ſom om ſaa mange andre af vore Fjeldvande, at det ingen Bund har. For Øiet ſer det ialfald ſaaledes ud, naar man ſtirrer paa den ſorte Flade. Men en ſørgeligere Berømthed har det faaet ſom Yndlingsſtedet for Bergens Selvmordere. Naar en Bergenſer har gjort Bankerot, eller paa anden Maade har faaet Lede til Livet, ſaa er Svartediket gjerne hans ſidſte Tilflugt — og det maa jeg tilſtaa, en mere paſſende Leilighed til at drukne ſig, har jeg aldrig ſeet, ikke engang ved Myrvandene oppe i Øſterdalen, hvor man gjennem den øverſte, af forraadnede Træſtammer dannede Bund ſer ned i det underſte gaadefulde Dyb.

Bergen har endnu en anden Karakter end ſamtlige andre norſke Byer, men for femti Aar ſiden og længere tilbage var dette endnu langt mere Tilfældet. Vor Tids „nivellerende Indflydelſe“ — for at bruge en, forhaabentlig ſnart udſlidt Trivialisme, har ogſaa ſtrakt ſig hid, og udjævnet mange af de Egenheder, der udmærkede ſaavel Byen ſom dens Indvaanere. Men endnu ſkal det vare længe førend Bergen bliver ſom en anden norſk By, og Bergenſerne ſom andere Nordmænd. Og det var heller ikke at ønſke. Bergenſerne er et energiſkt, begavet, og i enhver Retning letvindt Folkefærd. Det er iſær den ſidſte Egenſkab, der udmærker dem for os andre Nordmænd, der efter den almindelige Dom ſkulle lide af en vis Tunghed i Vendningen — det er nok ikke ſaa frit for, at der er noget i denne Dom.

Specielt hvad Byens Karakter angaar, ſaa mærker man endnu paa mere end en Ting dens tydſke Oprindelſe. Anlagt af en norſk Konge — ſkal vi være enige i at det var Olaf Kyrre? for ſikkert ved jeg det ikke — fik den dog ſin Betydning derigjennem, at Hanſaforbundet meget ſnart efter dens Anlæggelſe valgte den til en af ſine Stapelſtæder, og gjennem hele Middelalderen havde Hanſeaterne her ſine „Contorer", hvor de ſkaltede og valtede næſten efter eget Forgodtbefindende. Det gik endog ſaa vidt med deres Egenraadighed, at de engang i det femtende Aarhundrede myrdede Kongens Befalingsmand, fordi han havde inddraget en Del af deres ſtore Privilegier. For at have en Smule Tugt over dem, byggedes der ved denne Tid et ſtort Taarn paa Nordſiden af Vaagen, umiddelbart i Nærheden af den gamle Kongsgaard. Dette Taarn fik Navn efter ſin Opbygger, Kongens Statholder Chriſtoffer Walkendorf, han armerede det med Kanoner, ſom kunde beſtryge hele Tydſkebryggen, og nu fik de holde ſig i Lave hvad enten de vilde eller ikke.

Tydſkebryggen har imidlertid ikke forandret Beſtemmelſe. Her drives endnu ſom i gamle Dage en udſtrakt Fiſkehandel. Her er det egentlige Marked, hvor Nordlændingerne om Sommeren kommer til Bergen med ſine Jægter, der ſtærkt paaminder om Fortidens Drager, afſætter ſin Klipfiſk og Tørfiſk og Stokfiſk og Rav og Rækling og Kveite og hvad de alle hedde, Repræſentanterne for denne nationale Indtægtſkilde. Og her er en Lugt, og naar det regner en fedtet, ſtinkende, klæbende Smuds ſom hænger ſig faſt i Skotøiet og i Klæderne og længe minder Ens Næſe om Opholdet i Bergen.

Ved Sankt Hans Dags Tider kommer Nordlændingerne anſættende. Det er „førſte Stævne“, og da deres Jægter ikke er indrettede for Krydsning, maa de afvente god Bør for at komme ind af det trange og vanſkelige Indløb til Bergens Havn. Men ſaa kommer de ogſaa — Femti, Sexti, ofte Hundrede paa en Gang, med det ſtore Raaſeil udſpændt og med Fiſken laſtet til langt paa Maſten, og ſaa bliver der Liv paa Bryggerne og i Kjøbmændenes Huſe. Thi en gammel Skik er det, at Nordlandsſkipperen, der gjerne ſelv er Eier af baade Jægten og Laſten, under Stævnet bor i den Kjøbmands Hus, med hvem han ſtaar i Forretninger, og mange og morſomme er de Hiſtorier, ſom fortælles om Nordlændingernes Beteende i diſſe fremmede Omgivelſer. Og ſaa faar de Surſteg og ſød Suppe med Svidſker i, for dette ſkal være diſſe arktiſke Piloters Livretter, og ſaa gaar Handelen løs, men ſlemme at lure ſkal de alligevel være diſſe Nordlændinger, trods al deres Naivitet for øvrigt.

Jeg var desværre ikke i Bergen under Stævnet. Det førſte var forbi, og det andet var endnu ikke begyndt; jeg fik ſaaledes ikke Anledning til at iagttage denne Trafik. Men et Par Nordlandsjægter laa dog endnu igjen, og Beſætningen — ja, jeg vil nødig tale ilde om mine Medmenneſker, og endnu mindre om mine Landsmænd, men jeg kan ikke paaſtaa, at de ſaa videre opvakte ud. Derimod findes der et andet Skueſpil, eiendommeligt for Bergen, og for Bergen allene, ſom enhver Reiſende kan faa ſe, thi det opføres hver Onsdag og Lørdag Morgen fra Kl. 6 til Kl. 9. Diſſe to Dage er nemlig Bergens Fiſkedage, og paa en retſkaffen Bergenſers Bord kommer der de Dage ingen Kjødretter. Dette iagttages ligeſaa ſtrængt, ſom de reglementerede Faſtedage af oprigtige Katholiker. Men ſaa er Fiſken i Bergen ogſaa excellent, og Bergenſerne ved at anrette den trods nogen Dominicanerkok.

Udenfor Bergen, paa Faſtlandet, og hovedſagelig paa de utallige Øer, bor et Folkefærd, ſimpelt i ſine Vaner og barnsligt ſaavel i Levevis ſom i aandelig Begavelſe. Ja, rigtige Patrioter paa Veſtkyſten gaar til og med ſaa langt, at de fornægter dem ſom norſke Brødre, og paaſtar, at de er en

Nation for ſig. Om de i ſaa Fald er Efterkommere af Skandinaviens førgermaniſke Urindvaanere, er et Spørgsmaal, jeg vil overlade til Etnografernes grundigere Granſkning. De taler imidlertid et Slags Norſk, men det er vanſkeligt at forſtaa; og efter alt det jeg begreb deraf, er det meget muligt, at der findes ſamojediſke Rødder i det.

Denne Folkeſtamme er i Bergen bekjent under Navnet „Striler“. Man ſkjelner mellem Landſtriler og Havſtriler, men Havſtriler er de egentlige og Fiſkeri er deres Bedrift.

Paa de nøgne ufrugtbare Øer, hvor deres fattige Hytter ſtaar, findes ikke megen Anledning hverken til Agerbug eller til Fædrift. En liden oprodet Jordlap udenfor den ſærdeles primitive Hytte, og paa denne Jordlap en Skjæppe Potetes — det repræſenterer ſaa omtrent Agerbuget. Og Fædriften — den drives efter ganſke ſæregne Principer. Thi findes der en Ko — og Kjør findes virkelig, men af et diminutivt Slag, der forholder ſig til almindeligt Kræg, ſnm Dværgbirken til en anſtændig udvoxet Hængebirk, — ſaa er den henviſt til at ſøge ſin Føde i Tang og Sildenakker og hvad Havet og Fiſket forøvrigt kaſter af ſig. Melken af diſſe Dyr ſkal derfor have en vis maritim Smag, der paaminder ſtærkt om præpareret Levertran. Af egen Erfaring kan jeg imidlertid ikke afgjøre det, da jeg aldrig har havt Anledning til at prøve nogen af Delene. Og Griſen lever ſammen med Familien; det ſamme gjør Hønſene, og af Taknemmelighed værper de hele Vinteren igjennem.

Havet er Strilens egentlige Ager; og den pløier han ogſaa ufortrødent, og Helleflyndren og Silden og Torſken er hans bedſte Boſkap. Men mangengang fordrer denne lumſke Plogmark hans Liv til Erſtatning for den Grøde, det kaſter af. Alligevel elſker han Havet, det er hans rette Hjem, og i Baaden er Strilen en anden Karl, end naar han færdes paa Landjorden. Fra den tidligſte Barndom vant til at drage paa Aarerne, har Strilen en uforholdsmæſſig udviklet Overkrop, og Roning er hans egentlige Methode for Locomotion. Underdelen af hans Legeme er uudviklet og ſvag, og hans vaklende Gang, Følgen deraf, indbringer ham, naar han viſer ſig paa Bergens Gader, en Mængde Kvikheder of Gadeungdommen, om Vinteren ledſagede af Sneballer, om Sommeren iblandt af endnu værre Projetiler. Thi Bergens Gadeungdom er kjendt for ſin juſt ikke elſkværdige Livlighed.

Og hver Onsdag og Lørdag kommer Strilen til Bergen med ſin Fangſt. Tidligt paa Morgenen kommer de farende i ſine Baade, der ligner de øſtlandſke Snækker, med to eller flere Par Aarer, og da bliver der Kaproning ind over Vaagen — den originelſte Regatta Nogen kan ſe, thi det gjælder at erobre en god Plads inde ved Fiſkebryggen, og utrolige er de Skjældsord, hvormed de under dette „Maal- og Madſtræv“ regalerer hverandre.

Fiſkebryggen ligger ved Enden af Vaagen, ſtrax nedenfor Torvet. Den ſkilles fra Vandet ved et Rækværk, og under dette lægger Strilen ſin Baad. Har han nys været hidſig, ſaa bliver han nu rolig og intet formaar at forſtyrre ham i hans apathiſke Flegma.

Oppe paa Bryggen ſtaar Bergens ſamtlige Tjeneſtepiger. De ſkvaldrer og ſkjælder og kives i høieſte Diſkant, og ſynes for Øieblikket ikke at tænke paa alle de Behag, de ellers forſtaar at udvikle. Thi ogſaa i denne Retning er Bergen fordelagtigt kjendt fremfor de fleſte andre norſke Byer, og de bergenſiſke Tjeneſtepiger, med de korte Ærmer, de ſkjelmſke Øine og de kokette ſmaa hvide Kapper i Nakken, er virkelig en behagelig Foreteelſe. Men for Strilen er de ingen Tillokkelſe, paa ham anvender de ei heller hverken det kokette lille Smil, eller andre uſkyldige ſmaa Kunſter, tvertimod; med Overkroppen bøiet ud over Rækværket bearbeider de hans Hoved og Skulder med Paraplyen for at vække hans Opmærkſomhed, og ſaa ſkriger, eller rettere ſagt hviner de i Munden paa hverandre: „Striiil! Ka' vi' Du ha' for Fiſken Du?“ medens den ene peger paa en Torſk, den anden paa en

Sei, den tredie paa en Helleflyndre, den fjerde paa en Hummer, den femte paa Smaaſild, den ſjette paa en Rødſpætte — alleſammen med ſine reſpektive Paraplyer. Thi i Bergen regner det altid, og en Tjeneſtepige gaar aldrig paa Gaden uden „Regnhat“.

Man ſkulde tro, at Srilen ſkulde blive raſende over denne Behandling og i alt dette Virvar. Langt ifra. Han ſtaar der paa ſin Tofte, med Hænderne i Buxelommerne, og det høiſte, han foretager ſig, er at flytte Buſſen fra den venſtre Kjæve til den høire, og vice versa. Iblandt nedlader han ſig dog til at give Svar paa et eller andet af de mange Spørgsmaal — det vil ſige, naar det lykkes ham at identificere Spørgerinden og den efterſpurgte Gjenſtand. Nu gaar Prutningen løs, og det i mere kraftige end velvalgte Udtryk fra den ophidſede Kjøberſkes Side. I hver Sætning, der kommer fra de ſkjønne Læber, er der Anledning til mindſt fem Injurieproceſſer, men Strilen anſtrænger dem ikke. Han ſlaar ei heller af paa Priſen, men til Slut bliver de dog enige; han lader Modparten ſkrige Stemmen af ſig, og ſaa ophører Prutningen af ſig ſelv.

Endnu værre ude er de Striler, der ikke kommer tidsnok for at faa en Plads ved Bryggen. De maa ud af ſine Baade, og omgiven af Kurver og Baljer og Fliſefade ſøge ſig en Plads paa ſelve

Fiſketorvet, og her gaar det dem naturligvis ikke bedre, blot at de ikke er ſaa meget udſatte for de argumenta ad hominem, ſom ved Hjælp af Paraplyen anvendes mod deres Landsmænd i Baadene.

At et mægtigt tydſkt Kjøbmandſkab, ſom gjennem hele Middelaldren kunde indtage en ſaadan Plads i et fremmed Land, ogſaa maatte have ſin ſtore Indflydelſe paa Byen og dens Indvaanere, er en Selvfølge. Nu begynder vel diſſe tydſke Eiendommeligheder at tabe ſig, men man ſer dog endnu paa de fleſte ældre Huſe Bænker paa den fremſpringende Gadetrap, eller, hvor denne ikke findes, paa Fortouget udenfor, og her ſidder, eller ſad ialfald for ikke ſaa lange Tider tilbage, Familien om Sommeraftnerne; her ſladdrede man med Naboens, og her modtog man Beſøg. Dette er en helt og holdent tydſk Skik, og i ingen anden norſk By findes noget tilſvarende.

Men de fleſte Minder om Tydſkernes lange Ophold i Bergen findes vel i Mariekirken, den Kirke ſom laa i deres Kvarter, og var overladt dem til Afbenyttelſe. Anlagt allerede i det 12te Aarhundrede, er den Byens ældſte Kirke, men ſaadan den nu ſtaar, er der ikke meget igjen af den oprindelige Bygning. Det er en Langkirke med to Sideſkib og tvende Taarne, af hvilke det ene for endeel Aar ſiden faldt omkuld, og det hele opført i en temmelig tung og i Detaillen plump Overgangsſtil fra Rundbuen til Spidsbuen.

Den Intereſſe, Kirken byder, beſtaar derfor ogſaa mere i alle de Mindesmærker den bevarer om Tydſkernes Liv og Virſomhed, og endnu hedder den i Folkets Mund Tydſkekirken, og hver anden Søndag prækes der paa Tydſk*) nagtet hele Menigheden ſiden et helt Aarhundrede beſtaar af idel Norſke. —

Korbuen ſtøttes af et Maſtetræ, hvorpaa hænger et Krucifix i naturlig Størrelſe, og foran dette, ſandſynligvis offret af nogen lykkelig Ægtemand, en gylden Tøffel. Dette er eget nok, thi i hele den katholſke Tid havde de tydſke Kjøbmænd ikke Lov til at gifte ſig, men kanſke ſtod de unde Tøffelen alligevel. I ſelve Koret findes en udſkaaret og forgyldt Altertavle fra det femtende Aarhundrede, af ſamme Sort, ſom man ſaa hyppig træffer i de flamſke og rhinſke Kirker. Paa alle Kirkens Vægge hænger ſtore Votivbilleder, i Regelen ſkjænkte ſom Taknemmelighedsbeviſer mod Forſynet for Redning i Havsnød eller for en lykkelig ſammenſkrabet Formue, der var ſtor nok til at ſætte Giveren iſtand til at vende tilbage til Bremen eller

---

*) ſkrevet i 1865. Siden er den Sag nok forandret.

Lübek. I Midten er gjerne en eller anden bibelſk Scene fremſtillet, over denne er Indſkriften, og nedenunder Giverens Portræt. De er ſamtlige ſaa temmelig uden Spor af Kunſtværd, men intereſſante paa Grund af Portrætterne og Indſkrifterne. Oppe i Koret, bag Alteret, hænger et Portræt i Legemsſtørrelſe af Dr. Johannes Neuhavius. Det er en vakker gammel Gubbe, med ſet præſteligt Udſeende og med et mægtigt hvidt Skjæg, og Pſalmebogen holder han mellem de foldede Hænder. Men det mærkeligſte ved Manden er berettet i den ſamtidige lakoniſke Underſkrift, „han var den ſidſte katholſke og den første lutherſke Præſt ved Kirken" — alſtaa en af dem, for hvem Kaldet gik over Kaldelſen — vilde vel vore ſtænge Theologer ſige. — Jeg ſynes Fyren handlede fornuftig, thi den tydſke Menighed var viſt et godt Kald i ſalig Neuhavii Tider. Paa Korets Sidevægge hænger Portrætter af forſkjellige Biſkopper — en af dem, jeg tror den ſidſte, ſom blev malt, er ilde medfaret. Det kom ſig ſaa. Portrættet hang foran en ſmal Vinduesaabning og dækkede denne aldeles. Men en Nat brød Tyve ind gjennem dette Vindue, og da de ſtødte paa Bagſiden af Biſpen, ſkar de helt ſimpelt Hul i ham og krøb igjennem. Skaden har rimeligvis været vanſkelig at reparere, for han har den Dag idag et Ar over Maven.

Prækeſtolen er et Meſterſtykke i Rococcoſtil, ligeſom hele Kirkens Indre har en ſtærk Anſtrygning af det forrige Aarhundredes Smagløshed, med alſkens Krimſkams og Snørkler paa alle Hold og Kanter. Nu ſkal den være reſtaureret, har jeg hørt ſige, og ført tilbage til „en ren Stil“. Jeg kan naturligvis ikke have nogen Dom herom før jeg har ſeet det; men jeg har oplevet mærkværdige Sager i Kapitlet om Kirkereſtaurationer, ſaa jeg vil haabe det er gaaet den bedre, end f. Ex. — Nei nomina sunt odiosa — eller, ſom vi i vor ſkolepligtige Ungdom pleiede at ſige: „Inga Navn paa Billiaren.“ Men det mærkeligſte i hele Kirken er alligevel Døbefunten. Man ſer ſig nemlig forgjæves om efter den, naar man ſom Fadder er tilſtede ved den hellige Handling. Ungen ſkriger, Ammen ſtagger den, Fadderne betragter hverandre; ingen Døbefunt. Men ſaa viſer Præſten ſig i Sacriſtidøren, og — haſt Du nicht geſehen — vips farer en Engel i en Støvſky ned fra Taget, og bliver ſvævende i en paſſende Høide; Døbebækkenet holder han i Hænderne, Klokkeren hælder Vand i, den hellige Akt gaar for ſig, og naar den er færdig, farer Engelen igjen til Himmels og indtager ſin gamle Plads under Taget.

Der findes endnu et Par gamle Kirken i Bergen, Korskirken og Domkirken, men de er af liden Intereſſe i architektoniſk, og endnu mindre i maleriſk Henſeende.

Derimod er Bergen i Beſiddelſe af et Muſeum, der indeholder meget ſeværdigt. Iſær er Samlingen af nationale Fiſke og Sødyr righoldig. Jeg er ikke Ichtyolg, og kan derfor ikke give tilfredsſtillende Oplysninger om Samlingens ſjeldnere Exemplarer. Jeg ved blot at jeg i høi Grad imponeredes af udſtoppede eller udſpilede Hvalfiſkearter. Hvert ſaadant Udyr hang i Luften mellem to Jernſtændere og ſaa ud, ſom om det var ſpiddet paa et Kjæmpeſpid for at ſteges. Og ſaa fandtes der Liget af en Sildekonge, ſom ſkulde være en ſtor Raritet.

Man kalder paa Veſtkyſten de Perſoner, ſom har vundet Formue paa Fiſkehandel, med et mere populært end ſmagfuld Udtryk „Sildekonger". Det er imidlertid ingen ſaadan henſovet Medborger hvis jordiſke Levninger forvares paa paa Bergens Muſeum. Den, jeg mener, er en lang ſmal, ſølvfarvet Fiſk, en hel Del Fod lang, (Anſtallet tør jeg ikke ſige, for ikke at beſkyldes for Overdrivelſe) og dertil blot en Fod bred. Dette Monſtrum, ſom opbevares i en lang Glaskaſſe i Spiritus, er en ſtor Sjeldenhed, thi Exemplarer af denne Art, ſom lever paa ſtore Dybder, kommer blot undtagelſesvis til Kyſten, og har man ogſaa fanget en, ſaa er den til Følge af ſin eiendommelige Form ſærdeles vanſkelig at bevare uſkadt. I mange Tilfælde ſkal det ſaagar have været den, der har givet Gjæſteroller ſom Søorm. Videre findes der en Hummer af ganſke overnaturlig Størrelſe — den ſtørſte i Europa, ſagde Konſervatoren; men det kan nu være Bygdepatriotisme.

Samlingen af Fugle, hovedſagelig fra Lofoten, er ligeledes meget inſtruktiv. Men der findes ogſaa andre intereſſante Sager, ſamlet ſammen fra Kirker og Herregaarde i Stiftet; der findes Døbefunter og Meſſehagler og Møbler og Glasmalerier og gamle Ruſtninger og Vaaben og byzantinſke Altertavler og moderne Billeder.

Muſeet beſidder nemlig ogſaa et Billedgallerie, ſom er forenet med Kunſtforeningen, og til hvilket der af Kunſtforeningens Overſkud anſkaffes Billeder.

De Midler Kunſtforeningen til dette Øiemed har at forføie over, er ikke ſtore, og det er derfor Hovedhenſigten at danne et Gallerie af norſke Billeder. Efterhaanden har den ogſaa ſeet ſig iſtand til at anſkaffe ſtørre Billeder af Dahl, Jenſen, Gude, Tidemand, Morten Müller, Bodom, Baade, Lerche. Om endnu flere af det „Unge Norges“ Kunſtnere er repræſenterede, kan jeg for Øieblikket ikke erindre mig. Kunſtforeningen, ſom foretager aarlige Udlodninger, blomſtrer ligeledes, og i det hele taget udmærker Bergen ſig gjennem en levende Sands for al Kunſt. — Det var her den førſte norſke

Scene ſaa Dagens Lys, grundet i 1851 af Ole Bull og Fritz Jenſen, dengang Hiſtoriemaler, ſenere død ſom Præſt i Lofoten. Fra denne Scene har vore førſte Skueſpillere fremgaaet — og hvem af mine Læſere er ikke taknemmelig for alle de nydelſesrige Aftener, denne Scenes Elever rundt i Landet har beredt dem! Jeg vil blot i Mindet kalde tilbage Fru Wolfs, dengang Lucie Johanneſens, Optræder paa Christiania Theater i „Abekatten og „Emilies Hjertebanken“ og den Storm af Henrykkelſe og Fortjuſning, der mødte hende i hver ny Rolle, ved hver ny Fremtræden.

En for Bergen eiendommelig Indretning er Hoſpitalet for Spedalſke. En Del af Bergens Stift, i Særdeleshed Kyſtdiſtrikterne, er hjemſøgte af denne forfærdelige Sygdom, ſom her i al Urensligheden og Elendigheden blandt den fattige Almue har ſlaaet dybe Rødder, og ſom er ſaa meget ſkrækkeligere i ſin Optræden, og ſaa meget vanſkeligere at bekjæmpe, ſom den er arvelig. For en Del af de Ulykkelige, der er hjemſøgte af denne Sygdom, ſtiftedes i forrige Aarhundrede gjennem Enkeltmands Velgjørenhed St. Jørgens Hoſpital, hvilket i de ſenere Artier gjennem Dr. Danielſens Beſtræbelſer, der har egnet denne Sygdom hele ſin Virkſomhed, er bleven betydelig udvidet. Jeg ſaa diſſe Ulykkelige, med

ſine af Udſlæt og Saar ſammenkrympede Anſigter og Lemmer, og blot et Syn ved jeg, ſom er endnu forfærdeligere: det er de forøvrigt udmærkede Afbildninger af Spedalſke, ſom Hr. Loſting har forfærdiget i Aquarel under Dr. Danielſens Ledning og ſom paa Expoſitionen i London fik den ſtore Guldmedalje. Det var min Henſigt at gjennemgaa hele Arbeidet, men jeg kom ikke længere end til det fjerde Blad — en ſaa modbydelig Virkning havde diſſe naturtro Kopier af menneſkelig Elendighed.

Og dette var det Sidſte jeg ſaa i Bergen. Regnet, ſom havde ſinket mit Arbeide, holdt endnu paa af alle Kræfter, og i en øſende Skur begav jeg mig ſent om Aftenen ombord paa Dampſkibet, ſom næſte Morgen ſkulde gaa nordover. Saa meget behageligere var derfor min Overraſkelſe, da jeg vaagnede om Morgenen ved at Ankeret blev hævet, at ſe Solen ſkinne ind gjennem Kahytvinduet.

I en Fart var jeg paa Dæk, og det ſidſte Blik jeg fik af Bergen var i Sandhed ſtorartet. De mægtige Fjeldtinder forgyldtes af den rindende Sol, medens en let Taage leirede over Huſene, og Duggen i glittrende Diamanter laa paa Dæk og i Tougværk.

Throndhjems Domkirke.

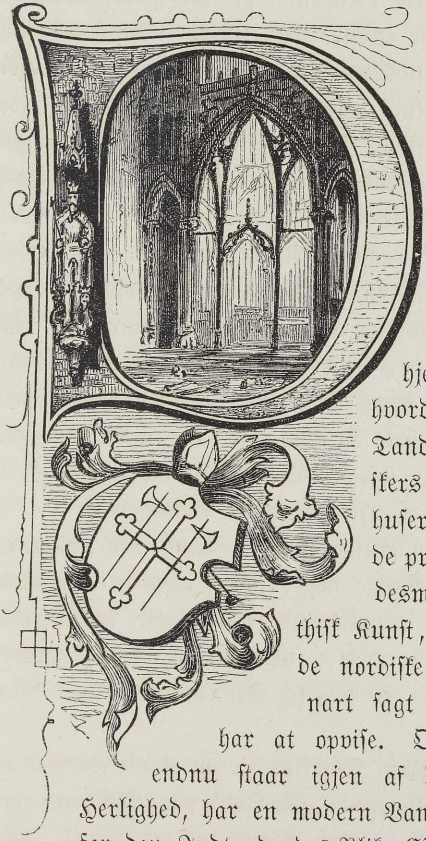

Det er en vemodig Følelſe, ſom griber En, naar man træder ind i den gamle, ærværdige Dom i Throndhjem, og ſer hvordan Tidens Tand og Menneſkers Vanvørd har huſert med et af de prægtigſte Mindesmærker af gothiſk Kunſt, ſom ei blot de nordiſke Riger, men nart ſagt hele Europa har at opviſe. Og det, ſom endnu ſtaar igjen af den fordums Herlighed, har en modern Vandalisme ſkjult for den Indtrædendes Blik. Efter Kroningshøitidelighederne i 1860 har man nemlig midt i Kirken ſat en Væg op, ſom ſkiller Langſkibet og Koret. Paa denne Maade har man ſaa at ſige bygget en Kirke i Kirken, i det hele Korets Oktogon, det eneſte, der endnu ſtaar tilbage i ſin oprindelige Skikkelſe, er udeſtængt og fremlever ſin Tid ſom en ſørgelig Ruin; medens den før Kroningen, om end bortſkjæmt og forbygget med en hel Mængde Pulpiturer og andet ſmagløſt Kram, dog dannede en ſtorartet Afſlutning af Perſpektivet.

Rigtignok paaſtaar Nogle, at denne Væg er en mer bedrøvelig end veltalende Opfordring for hele Landet at bidrage til Kirkens Reſtauration. En Reſtauration af den, idetmindſte efter den Plan, ſom er gjort dertil, kan neppe tænkes, uden at man vil tage ned hele Kirken, Sten for Sten, og ſiden bygge den op igjen. Denne Fremgangsmaade er paa Grund af Jordbundens Beſkaffenhed — løs Sand — den eneſte mulige. Som den nu ſtaar, ſkulde dens Vægge neppe kunne bære de paatænkte Hvælvinger. Imidlertid ſtaar den umotiverede Mellemvæg der med de umotiverede tre ſmaa Spidsbuevinduer — en daarlig Erſtatning for den tabte Oktogon.

Throndhjems Domkirke er en Korskirke med en ottekantet Tilbygning (Oktogon) paa Øſtſiden, oprindelig et til Jomfru Maria helliget Kapel, men

ſiden Reformationen benyttet ſom Kirkens Kor. Dertil kommer det ſaakaldte Kapitelhus, Kirkens nuværende Sakriſti, egentlig en ſelvſtændig liden Kirke, opført i Overgangsſtilen fra Rundbuen til Spidsbuen, og blot ved en ſenere tilbygget, overhvælvet Skraagang forenet med Kirkens Kor. I hele ſit Anlæg ſaavelſom ogſaa i Detaillerne tyder den paa engelſk Indflydelſe; dog findes der mange Forſiringer, ſom har en ſtærkt udpræget nordiſk Karakter.

Kirken er helt og holdent opført af huggen Vægſten — en Stenart (Talkſkifer) ſom brydes mange Steder paa Veſtkyſten og ſom paa Grund af ſin Blødhed, paa ſamme Gang ſom den viſer en ſtor Modſtandskraft mod Luftens Indvirkning, fortrinlig egner ſig til Bygningsmaterial. Koret er ſaavel ind- ſom udvendigt prydet med ſlanke, dels runde, dels eliptiſke Søiler af et Slags meget haard, hvid Marmor, ſom brydes paa en Ø i Fjorden. Hvorledes man paa den Tid, Kirken blev bygget, har været iſtand til at bearbeide denne Stenart, er hartad ufatteligt.

Af Korſets Dele er Tværſkibene de ældſte, opførte i en tung, men rigt forſiret Rundbueſtil, ſandſynligvis af Erkebiſp Eyſtein mellem 1161 og 1183. Til det veſtlige Sideſkib, opført i den ældſte Spidsbueſtil, lagdes Sommeren 1248 Grunden under

Erkebiſp Sigurd. Om det øſtlige Sideſkibs Tilblivelſe ſavnes imidlertid hvilkenſomheſt hiſtoriſk Oplysning. Man ved blot at der paa den Plads, det indtager, har ſtaaet en Kirke, opbygget af Olaf Kyrre i Slutningen af det ellevte Aarhundrede, Kriſt og den hellige Olaf til Ære, hvorfor man har al Grund til at antage, at Levningeme af denne Kirke er bleven benyttet til det nuværende Langſkib. Derom vidner flere architektoniſke Uregelmæſſigheder — ſaavel i Hovedplanen ſom i Vinduesaabningernes indbyrdes Stilling til hverandre, hvilket tydelig ſynes at viſe, at man har lempet ſig efter Omſtændighederne, og benyttet, hvad ſom fandtes. Det er tillige en anden Omſtændighed, ſom taler herfor: den nemlig, at man intetſteds i Sagaerne finder nogen beſtemt Opgave om, naar denne Del blev bygget, men meget nøie Angivelſer med Henſyn til den veſtlige Del. Anvendelſen og Ombygningen af en forhaandenværende Kirke kan naturligvis ikke vække den Opſigt, ſom Grundlægningen af en aldeles ny Del, og ſaaledes ikke i ſamme Mon findes værdig til Optegnelſe.

Det findes heller ingen Grund til at antage, at det øſtre Langſkib nogenſinde har været ſaa rigt dekoreret, ſom Ottekanten. Man ſkulde i ſaa Fald i de tiloversblevne Levninger vel fundet Spor af Piller og Kolonner. Rimeligere er, at man paa de Vægge, ſom fandtes, nøiede ſig med at opreiſe et Triforium i Lighed med Ottekantens, hvis Søiler da har baaret Langſkibets Hvælvinger, og hvis Mellemrum har dannet Vinduesaabningerne.

Om Ottekantens Grundlægning ſavnes ligeledes nærmere Angivelſe. Af enkelte temmelig dunkle Udtryk i et Brev fra Erkebiſkop Eilif, af 2. Aug. 1328*) ſynes det at fremgaa, at den ikke har været færdig, da Kirken ſamme Aar brændte. Oprindelig har den, efter engelſke Kirkers Forbillede, været et Kapel, indviet til Jomfru Maria; ſiden Branden Aar 1531, efter hvilken det veſtre Langſkib aldrig mere reiſte ſig, blev det ſandſynligvis førſt benyttet til Kor, medens det egentlig Kor, det øſtre Langſkib, toges til Kirke. Paa Alteret i Ottekanten havde Hellig Olafs Skrin ſin Plads — en Plads, ſom det til og med beholdt efter Reformationens Indførelſe

Ottekanten, opført i den rigeſte, om end ikke reneſte Spidsbueſtil, er, og har vel altid været, den pragtfuldeſte Del af Kirken. Gjennem en Væg af luftige, aabne Buer adſkildt fra Langſkibet, danner den en uregelmæſſig Polygon, med Triforier og Kleriſtorier, alt dekoreret i den meſt fantaſtiſke Spidsbueſtil. Her er det iſær at den engelſke Indflydelſe røber ſig, ſaavel i Anlæg, ſom i Detailler.

---

*) Mine hiſtoriſke Oplysninger daterer ſig fra P. A. Munks ſtore Värk over Throndhjems Domkirke.

Grunden til Ottekantens Uregelmæſſighed er rimeligvis at ſøge i den Omſtændighed, at St. Olafs Brønd, en Kilde, ſom efter Sagnet udſprang paa det Sted, hvor Kong Olafs Lig den førſte Vinter laa begravet, ſkulde komme indenfor Kirkens Mure. Dette er ogſaa opnaaet, og Brønden er tilgjængelig ſaavel indenfra ſom udenfra i Muren paa den ſøndre Side. Uregelmæſſighederne er imidlertid af Architekten ſaa lykkelig maſkerte, at Øiet ikke ſtrax opdager dem — førſt efter en nøiere Granſkning bliver man dem var.

Omkring den høie luftige Ottekant, der ſlutter i en eneſte, høi Hvælving, løber en ſpidsbuet Omgang af ſamme Høide ſom Triforiets Baſis. Dens Hvælvinger bæres af lette Søiler, der gjennem Baand, der minder om Armlyſeſtager, forenes med Hjørneſøilerne. I halv Høide løber langs Væggene en rig Forſirirg i Form af i hverandre ſlyngede Spidsbuer, hveranden hvilende paa en Søile, hveranden paa en Roſet i Muren. Til denne Omgang ſtøder i Nord, Øſt og Syd trende Kapeller, hvert enkelt gjennem en mægtig og rigt forſiret Spidsbue forenet med Omgangen. I den katholſke Tid var diſſe Kapeller helliget forſkjellige Helgener, hvis Altere har ſtaaet i dem; nu ſtaar de naturligvis tomme, ſom hele denne Del af Kirken. Blot i et af dem, det ſøndre, findes et Gravmonument i daarligſte Rococcoſtil over den derſtets begravede Biſkop Pontoppidan, ſom med mørkt Aaſyn og ſpidſe Muſtaſcher ſkuer ned paa Beſøgeren, aldeles ſom ſad han der og ærgrede ſig over Kirkens forfaldne Tilſtand. Paa hans Tid var den da ialfald i Brug, om end vanſiret med alſkens Pulpiturer og Tilbygninger i denne Allongeparykkernes og de ſtore Rideſtøvlers Stil.

Og ikke er det at undres paa, at ſaa faa Levninger er igjen af den fordums Herlighed. Det er en hel Række af Ulykkeshændelſer og Gjenvordigheder, ſom findes optegnet om Kirken lige fra dens Fuldendelſe til de ſeneſte Tider.

Neppe var den færdig — det var blot faa Aar efter dens Indvielſe, ſaa nedbrændte den anden Paaſkedag 1328 helt og holdent. Langſomt har den vel reiſte ſig, og lidt efter lidt kommet i ſamme Skik ſom før Branden; men hundrede Aar ſenere, 1432, ſlog Lynilden igjen ned og ødelagde en Del af Kirken. At den atter har reiſt ſig, ved vi, men det har rimeligvis gaaet ſmaat dermed; og Reparaturen af Ottekanten kan førſt have fundet Sted i Begyndelſen af 16. Aarhundrede. Herom vidner Erik Walkendorfs Vaaben, ſom er indhugget paa en af Omgangens Søilekapitæler, thi Erik Walkendorf var Erkebiſkop i Throndhjem fra 1510—1520. Atter igjen brændte Kirken: det var 5. Mai 1531, hele Kirken, paa nær det øſtre Langſkab og Ottekanten, blev lagt i Aſke, og ſiden den Tid har aldrig det veſtre Lanſkib mer kommet under Tag. Bueaabningen i det ſtore Taarn, ſom reiſer ſig over Korſets Midtkvadrat, tilmuredes; derigjennem blev Kirken betydelig mindre, og det veſtre Skib ſank mer og mer i Ruiner. Nu ſtaar her blot Sideſkibenes Mure og den nederſte Hvælving af de tvende Taarne, ſom afſlutter Kirken mod Veſt. Hele den gjenſtaaende Del af Fronten mod Veſt er imidlertid yderſt rigt dekoreret, og giver en Foreſtilling om, hvordan Kirken ogſaa udentil i ſin Glandsperiode man have ſeet ud.

Endnu kommer to Ildebrande, den ene 1. Auguſt 1708, den anden, foraarſaget af Lynild 1719; desuden ſlog Lynet den 24. Februar 1687 ned i Taarnet, dog uden at tænde; men rimeligvis blev det ſaa ryſtet i ſine Grundvolde, at det to Aar efter i en ſtærk Storm Natten til den 12. December 1689 ramlede ned.

Diſſe er de Ulykker, Elementerne har bragt over Kirken. Naar hertil kommer gjentagne Plyndringer, Mangel paa Midler til at underholde den, og tilſidſt Menneſkers Vanrøgt og Ligegyldighed — ſaaledes er der f. Ex. flere Gange bleven ſolgt Sten fra det veſtre Langſkibs Ruiner til private Bygninger — ſaa maa man virkelig undres over, at der endnu er Sten tilbage paa Sten af Kirken.

Mange og mærkelige er naturligvis de hiſtoriſke

Begivenheder, ſom er knyttet til Throndjems Domkirke. Fra ſin Grundlægning var den gjennem hele den katholſke Tid Hovedkirken i Norge; den var ſaa at ſige Hierarchiets Arne i Norden. Omkring 1150 blev Throndhjem, eller ſom det da hed, Nidaros, ophøiet til Erkebispeſtol af Pave Euſebius den 3die. Fra den Tid reſiderte Erkebiſpen altid i Throndhjem, og her blev de norſke Konger kronede. Det var Erling Skakke, ſom førſt kom paa den Idé. Erling Skakke var en mægtig Høvding, ſom var gift med en Datter af Kong Sigurd den førſte, Jorſalafareren. Efter Urolighederne under Harald Gille og Magnus den Blinde, valgte et Parti, da ingen ægtefødt mandlig Arving til Thronen fandtes, Erlings mindreaarige Søn Magnus til Konge under Faderens Formynderſkab. Men fra gammel Tid fandtes den Vedtægt, at blot den anſaaes ſom berettiget til Thronen, ſom var kongebaaren, det vil ſige, hvis Fader havde været Konge, eller ſom i ret mandlig Linie nedſtammed fra en Konge — paa ægte Fødſel lagdes mindre Vægt; thi ſaaſnart en Konges Slegfredſøn optraadte ſom Prætendent, var han i Folkets Øine mer berettiget til Purpuret end den ægtefødte Datterſøn.

For derfor at forlene den nye Krone en anden, og efter den Tids Anſkuelſer mægtigere Legitimitet end Fødſelens, var det Erik om at gjøre at faa

Sønnen kronet — at faa Kirkens Sanktion paa hans Værdighed. Men den daværende Erkebiſkop, Eyſtein, af den mægtige Arnunga-Æt, den ſamme, ſom man kan betragte ſom Kirkens egentlige Grundlægger, var en alt for ſnu Prælat til at gjøre dette for intet. Han indſaa af hvilket Værd denne Formalitet maatte være for Erling, og han ſat ſin Pris derefter.

Kirkens Indkomſter fordobledes, Skatte og Tjeneſtefrihed ydedes de med Kirkens Opbyggelſe beſkjæftigede Arbeidere, men den vigtigſte Betingelſe var den, at Kongen gjennem Kroningen tog ſit Rige ſom Len af St. Olaf — hans ældſte Søn ſkulde viſſelig være arveberetiget, men med det Vilkaar, at hvis han var „af ondt Sind“ (og vi har i vore Dage havt Anledning til at ſe, hvad den katholſke Klerus mener med „ondt Sind“) ſaa ſkulde Erkebiſpen i Forening med Domkapitlet og Udkaarne af Landets bedſte Mænd — tolv fra hvert Biſpedømme, have Ret til at vælge en Anden. Norge blev herigjennem altſaa faktiſk et Valgrige, og Erkebiſpen ſtod over Kongen.

Erling gik ind paa Betingelſerne, og gav herved Præſteſkabet en Magt ihænde, ſom det imidlertid ikke længe fik glæde ſig ved. Sverre, Slegfredſønnen, ſom 1177 fremtraadte, og gjorde ſin Ret gjældende mod Magnus og dennes Fader, anſaa ſig ſig naturligvis ikke bunden til de Betingelſer, hans mægtige Fiende havde maattet gaa ind paa. Derfor havde han ogſaa Klereſiet imod ſig; men tilſidſt overvandt han ogſaa diſſe Modſtandere, og det ſaa grundigt, at deres Magt for alle Tider var knækket i Norge.

Til Throndhjems Domkirke forlægger Traditionen ogſaa Sagnet om Axel Thorſen og ſkjøn Valborg. Her var det, at Axel endelig, efter indhentet Tilladelſe af Paven, ſkulde vies til ſin Frænke Valborg — da kommer paa Kongens Anſtiftelſe den ſkumle Munk med Kirkebogen og oplyſer, at de begge har havt de ſamme Faddere, og efter den katolſke Kirkes Lære altſaa er Frænder — og for dette Slægtſkab har Axel ikke Pavens Diſpens; derfor maa Erkebiſpen, tro mod ſin Pligt, men med Harm i Hjertet, tage det Sværd, Munken rækker ham, og til Tegn paa, at en evig Skildsmiſſe ſkal finde Sted mellem dem, ſønderhugge det Lin, ſom ſpændes mellem Axel og Valborg.

Et andet Billede. Reformationen er kommen til Norge — det var i Slutningen af det 16de Aarhundredes førſte Halvdel. Sine førſte Tilhængere fik den naturligvis i det Søndenfjeldſke, den kom jo fra Danmark, indførtes paa den danſke Konges Bud. Og ſaa ſvag var Modſtanden mod den nye Lære, at i mangen Kirkebag fra denne Tid ſtaar ſamme Mand opført ſom den ſidſte katholſke og den første Lutherſke Præſt — Men ikke ſaa i Throndhjem. Den ſidſte Erkebiſkop, Olaf Engelbrektſon, var en ſtridbar Mand. Han vægrede ſig ſtandhaftig mod at antage den nye Lære — det kom til Uroligheder, ſluttelig til en Beleiring; han havde ogſaa ſin Stridsmagt, men maatte trække ſig tilbage, og tilſidſt rømme Landet. Men førſt medtog han Alt, hvad Kirken eiede af Guld og Sølv, af Relikvier og Koſtbarheder; til og med to af de Skrin, hvori den hellige Olafs Lig var biſat paa Høialteret, ſlæbte han med ſig. Liget ſelv lod han i den tredie Kiſte forblive paa ſin Plads. Ved denne Leilighed blev Kiſten aabnet, og efter et Øievidnes Beretning, ſom findes i Arkivet i Kjøbenhavn, befandtes Liget ſom var indhyllet i et Linklæde og bedækket med Guldbrokade, at være aldeles ufortæret; blot Næſen var en Smule indfalden. Senere, under Syvaarskrigen, plyndrede Svenſkerne ogſaa denne tredie Kiſte, hvori Liget laa, og førte dette med ſig til Kirken paa Skatvold, hvor de begrov det. Efter Krigen anſøgte man imidlertid den daværende Lensherre over Throndhjem om Tilladelſe til at føre Liget, tilbage, hvilken ogſaa blev givet. Med ſtor Høitidelighed blev det altſaa den 8. Juni ſamme Aar ført i Proceſſion tilbage til Kirken af hele Præſteſkabet, Krigsbefalet, de nærværende Adelsmænd og Byens Indvaanere, og biſat i en muret Grav. Denne Grav blev imidlertid 1568 paa Befaling af Lensherren Jørgen Lykke igjenkaſtet — det er ikke urimeligt, at Grunden hertil er at ſøge i den overtroiſke Dyrkelſe, ſom Almuen endnu, trods Reformationen, viſte ſin Helgens Lig, og herover har vel det proteſtantiſke Præſteſkab ærgret ſig. Det Sted, hvor Liget blev nedſat, er gaaet i Glemſel, og nu ved Ingen, hvor Graven er; blot ſaa meget ved man, at Hellig Olafs Levninger endnu hviler i den Kirke, ſom engang opbygdes til hans Ære.

Ifølge Ramus's Beretning ſkal i 1541 Kirken være bleven plyndret at hollandſke Fribyttere, der blandt andet medtog Størſteparten af de hvide Marmorſøiler, ſom bar Ottekantens luftige Buer, og ſom nu erſtattes af hvidmalede Træſøiler. Gjennem denne Kjendsgjerning rengjøres altſaa Svenſkerne for den almindelige Beſkyldning, at det er dem, vi har at takke for Mangelen af Marmorſøilerne. Rigtignok har Svenſkerne, ſom ovenfor ſagt, under Syvaarskrigen et Par Gange havt Kirken i ſin Magt, — men efter Hollændernes Beſøg har der vel ikke været meget at hente; det der var, ſkal de imidlertid have taget med. Meſt krænkedes dog Nationalſtoltheten derved, at Kirken blev brugt til Stald, — jeg har engang i en gammel Rimkrønike fundet følgende Udgydelſe i den Anledning:

„Domkjirken ſom udi ſju Hundrede Aar
Har været naunkundig i Norden,
Den drukket har mangen Gjenvordigheds Taar,
Den tregang' er brændt udaf Torden.
Ved Fjendernes Vold
Til Heſtenes Stold
Den ogſaa forvandlet er vorden."

Det er en vis Volqvartz, ſom i et Klagedigt fra Begyndelſer af forrige Aarhundrede ſaalunde kvæder om Domkirken.

Og nu ſtaar den der, af Menneſkehænder paa det nærmeſte forvandlet til en Ruin. Hvor længe den ſkal ſtaa, inden en gjennemgribende Reſtauration kan udføres — om den nogenſinde i al ſin gamle Glands ſkal reiſe ſig — det er Noget, Ingen kan ſige. Men ſom et Minde om Fordums Storhed, ſom en Maner til Fremtids Stræven ſkal Throndhjems Domkirke altid leve i det norſke Folks Bevidſthed, hvad enten den ſtaar eller falder.

Fra Throndhjem til Kristiania.

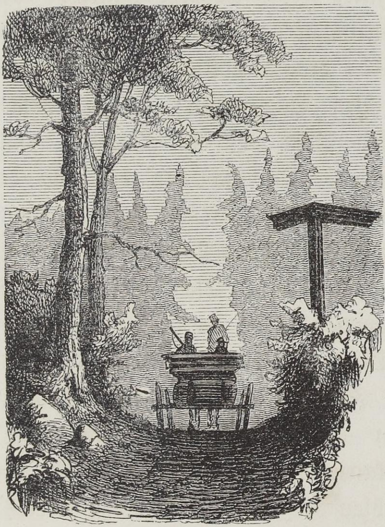

Til Kriſtiania fører der fra Throndhjem ſom bekjendt to Veie. Den, man i Almindelighed vælger, gaar over Dovre og ned igjennem Gudbrandsdalen. Den anden Vei gaar op igjennem Guldalen over Røraas og ned Øſterdalen, hvor den i Elverum træffer den Stump Jernbane, ſom fører til Hamar.

Min førſte Tanke var at tage Turen gjennem Gudbrandsdalen; men ſaa havde min Ven Sagføreren en Forretningsreiſe til Røraas, og han bød mig Plads i ſin Vogn ſaa langt — et Tilbud ſom ikke var at foragte for En, der havde et nøie Kjendſkab til de nationale Skydskjærrers Beſkaffenhed.

Det er en Tur, man ſjelden gjør, og jeg benyttede med Glæde Tilfældet for at ſe Røraas. Skydſen blev altſaa tilſagt, Kufferten pakket, og afſted bar det. Intet videre Eventyr paſſerede os heller, med Undtagelſe af at Sengene paa et Skifte var for korte, hvilket bragte adſkillige lange Eder ud af min lange Ven Sagføreren; og at ſamme illuſtre Perſon ſkjød Bom paa en Aarhane, ſom ſpadſerede over Veien. Og ſaa var der paa et Skifte en Slyngel af en Gjæſtgiver, ſom havde givet os en Heſt, der paa Grund af en Byld i Svangerne ſlog bagud og ſpændte over Sjækerne. Vi var naturligvis ikke kommen langt fra Gaarden, førend vi mærkte det Den blev fraſpændt, og vi ſtillede den meget billige Fordring til Bonden, at han ſkulde ſkaffe os en anden Heſt. Han havde ikke vidſt noget om Skavanken, han, og kunde ikke vi kjøre Heſten, ſaa blev det vor Sag. Han var aldeles uimodtagelig for Fornuftgrunde, og da den gode gamle Tid er forbi, da man uden videre ſmurte op en ſtorſnudet Bonde, ſaa ſtod vi der i en Maade; thi extra Betaling vilde vi ikke give for en ny Heſt, og det var dette, ſom Bonden fra førſt af havde luret paa.

Men Sagføreren var vant til at omgaaes „fribaarne norſke Bønder“, og han klarede Sagen paa ſit Vis. „Du ſer, at Vognen ikke kan drages af en Heſt i denne bakkede Veien“ ſagde han til ham. „Ja—a“, ſvarede Gamlen, og klødde ſig bag Øret. „Og denne ene Gampen, Du har givet os, har en Byld i den ene Siden“ — dette kunde nu ikke negtes. „Men ja Gu' lar han ſig kjøres lel“, vedblev den Fribaarne haardnakket. „Ja, det gjør han, men Dyrplageri er det, og ſkaffer ikke Du en anden Heſt, og det paa Øieblikket, ſaa ſkal Du komme i Aviſerne for Dyrplageri, baade i Adreſſen og i Morgenbladet. Dette hjalp, thi der findes Intet, for hvilket en norſk Bonde er ſaa ræd, ſom at hans Navn gjennem et velvilligt Indſendt ſkal løbe Spidsrod for en ſtørre Almenhed; og Morgenbladet var dengang den Talisman, ſom aabnede Staldøren for os.

Veien op igjennem Guldalen er i høi Grad maleriſk — kanſke en af de meſt romantiſke i vort paa Naturſkjønheder ſaa rige Fædreland. Den fører næſten hele Tiden langs Elven, ſom i ſtrid Strøm løber nedenunder den nybyggede, fortrinlige Chauſſé. Det var temmelig ſent paa Høſten og det havde det Aar været en tør Sommer, ſaa Elven ikke førte ſaa meget Vand, ſom den pleier. Men om Vaaren, iſær efter ſtrenge Vintre, overſvømmer den gjerne ſine Bredden. Den har ofte forandret ſit Løb og

ſkaaret ud ſtore Strækninger af dyrket Jord, hele Gaarde, ja til og med i 1816 en Kirke.

Jo længere man følger Elven opfor, jo trangere bliver Dalen. Om Sommeren vrimler her af Englændere, ſom har leiet ſig ind paa Bondegaardene for at drive det rige Laxe-og Ørret-Fiſke, ſom de har forpagtet af Bønderne, ſom ofteſt for ganſke reſpektable Summer. Og ſaa har de gjerne indrettet ſig en Stue paa den Gaard, hvor de hvert Aar indfinder ſig, efterfulgte af hele Kiſter med Conſerver, Old Brandy og Porterbuteljer, og originelle nok ſer mange af diſſe Stuer ud. Men under den Tid, at „Engelſtmanden“ ikke er her — og det er da den ſtørſte Del af Aaret — kan den Reiſende her faa Nattelogis og finde den i vore Fjeldtrakter ſjeldne Comfort: en god Seng.

Sceneriet bliver vildere og vildere. Dalen krymper ſammen til en trang Kløft, paa hvis Bund Elven ſkummende vælter ſit mørke Bjergvand frem — og langs Elvens Krumninger fører Veien, ſom paa mange Steder er ſprængt i Klippen. Hiſt helder en Hængebjerk ſine ſmækkre Grene fra en truende Fjeldknat ud over Veien — her ligger en mægtig Klippeblok, ſom engang har revet ſig løs fra Fjeldvæggen og ſtyrtet nedi Elven, hvis Løb den ſtænger, og ſom nu, fraadende og brummende i afmægtigt Raſeri ſtyrter ſig mod dens Sider uden at faa den afveien.

Den bliven nok liggende, og længe har den ligget ogſaa. Derom vidner den knudrede, lavbehængte Bjerk, ſom ſtrækker ſine Grene ud over Vandet, derom vidner det raadnende Vindfald, hvis mægtige Rod fantaſtiſk kroner dens høieſte Top.

Høiere og Høiere ſtiger Veien. Her fører en vældig Bro over en gabende Afgrund. Foſſen bruſer nedenunder, og iſende Vandſtøv gufſer op. Men Broen er ſikker og kan paſſeres uden Fare. Før var det ikke ſaa, og uhyggelige Sagn gaar der om Folk, ſom i Nat og Mørke har taget Feil af Veien, og ned har det baaret i det gabende, fraadende Dyb.

Høſtaftenen havde bredt ſin Skumring over den øde, ſtenede Trakt. Larmen af de hvirvlende Vande lød ſom Døendes Klageraab — der gik uvilkaarlig en Gyſning gjennem mig, da vi kjørte over Broen, og det laa nær, at Talen kom paa Eventyr og Sagn, paa Aabenbarelſer fra Aandernes Verden, paa Vandrerens Rædſel, naar han enſom i Natten færdes i Skov og Vildmark.

„Jeg har aldrig været ræd", ſagde min Ven. Og hans Udſeende var ogſaa en Illuſtration til hans Ord — det var en kjæmpeſtor Kar, hærdebred og haandfaſt, og fra det kraftige Anſigt lyſte et Par klare graa Oine; vældige lyſe Muſtaſjer øgede det Udtryk af Beſtemthed, ſom laa omkring

Munden. Jeg ſpurgte ham, om han aldrig havde oplevet noget overnaturligt. „Aa", ſvarede han. Dette er et af diſſe mærkelige Ord, ſom findes i alle Sprog, og ſom hverken udtaler en Negtelſe eller en Indrømmelſe — jeg ſkulde være tilbøielig til at kalde dem „reſerverende Interjectioner" om jeg nogenſinde ſkulde komme til at ſkrive en Grammatik. Men det kommer jeg vel aldrig. Det er et ſaa kjedeligt Arbeide, at jeg blot ſkulde ville gjøre det ſom Bod for en eller anden større Synd, jeg havde begaaet. Men jeg haaber, at jeg aldrig kommer til at begaa en ſaa grov Synd.

Samtalen var imidlertid ikke afbrudt, ſom jeg efter denne hans lakoniſke Yttring havde Grund til at antage; thi efter en Pauſe fortſatte han: „Men ſaa var det Far. Han var ikke ræd Noget, andet end Katter, og det kom ſig ſlig. Engang havde han været ude paa en Reiſe i Bygden, der vi bodde, og da han kom hjem, var det langt paa Nat. Det var den førſte Tiden han var gift, og Mor havde alt lagt ſig, og var ſovnet ind. Fremfor hende paa Gulvet ſtod Vuggen med den Ældſte af os, ſom dengang kunde være ſaadan en Par Maaneder gammel. Men oppe i Vuggen ſtrax ovenfor Barnets Hoved, havde den graa Katten lagt ſig, og der laa den og malte og ſyntes viſt, den havde det nok ſaa gjildt. Men Far ſyntes han fik ſom en

Dot for Bryſtet, da han ſaa dette, for han tænkte paa hvor let en Ulykke kunde ſkeet, og ſaa tog han Katten i Nakken og kaſtede den ud, og ſiden den Tid kunde han aldrig taale en Kat i ſamme Værelſe, ſom han ſelv var.

„Men om Vinteren, nogen Tid derefter, var han paa en Thingreiſe, og ſtygt Veir var det ogſaa, ſaa han maatte blive liggende paa en Gjæſtgivergaard paa Veien. Der fandtes blot et Gjæſteværelſe, og i det var der ikke andre Møbler end en ſtor Omhængsſeng, et Bord og et Par høiryggede Læneſtoler. Da han ſkulde gaa til Køis, tog han Lyſet og lyſede baade oppe og nede, ſom han pleiede, for at ſe efter, om ingen Kat var inde. Men den fandtes ingen, og ſaa lagde han ſig, og ſkulde juſt til at ſovne; da ramlede noget ned paa Overdynen hans. Han ſyntes nu dette var konſtigt, og mørkt var det ogſaa, ſaa han ingenting kunde ſe, andet end to Oine, ſom lyſte i Mørket. Og ſaa famlede han da efter med Hænderne, og kjendte, at det var en Kat. Han havde ikke Lyſt til at have den hos ſig, naturligvis, men han ſyntes at det var ſligt ſtygt Vær ude, at det var Synd paa Katten, og ſaa tænkte han, at vilde den bare ligge ſtille, ſaa ſkulde den faa ligge. Og ſaa forſøgte han at faa den til at lægge ſig, men den blev ſtaaende der paa Dynen, hvor meget han end klemte den.

Og ikke gav den en Lyd fra ſig heller. Saa klemte han den med begge Hænder, ſaa han ſyntes, han ſkulde klemt Livet ud af den, om det havde været en naturlig Kat; men den ſagde ikke ſaa meget ſom et Muk, bare globde paa ham med ſine ſtore Øien. Saa tog han den i Nakken, og op med Døren, og ſaa ſlængte han den nedover Trapperne ſaa haardt han kunde, og borte var den. Men ikke hørte han hverken at den faldt eller den jamrede ſig.

„Den Gaarden, vi bodde paa, gik der nu ogſaa mange ſtygge Rygter om. Far havde kjøbt den efter en Mand, ſom havde druknet ſig, og det havde været en haard Mand, ſaa længe han leved. Kjærringen havde han vært ſlem mod, ſagde de, og hun døde tidligt. Der havde været tre Barn, men blot en Datter var igjen. De to andre var døde. Den Datteren blev kjær i en Gut paa Bygden, og en brav Gut var det ogſaa, men Faderen vilde ikke vide noget af det, for hverken var han af ſaa god Slægt, og ikke havde han ſaa meget Penge heller, at Faderen ſyntes, han kunde fri til Datteren. Og ikke engang vilde han give ſit Samtykke til Giftermaal, da det kom ud, at Datteren var med Barn, uden han blev endnu mere haard og ſlem mod hende. Og i ſin Fortvivlelſe gik hun op paa Loftet og hængte ſig, og den Pluggen, hun hængte ſig paa, ſtod endnu i min Barndom faſt i Loftsvæggen. Faderen ſavned hende, da hun ikke

kom til Middagsmaden, og ſøgte hende overalt, til det han endelig fande hende. Han ſkar ſelv ned hende, men ikke engang hendes ſørgelige Endeligt havde ſtemt Faderens Hjerte mildere — han ſparkede Liget ud gjennem Loftsgluggen, og lod det lægge i en Lade langt nede paa Jordet og begrave derifra. Siden ſlog han ſig paa Drik, og en Morgen fandt man hans Lig i Gaaſedammen. Folk ſagde nu for viſt, at han ſelv havde gjort det.

„Men Jenterne hjemme torde ikke gaa paa Loftet efter at det var bleven mørkt, og jeg maatte altid afſted, naar der om Aftenen ſkulde hentes noget ned fra Loftet. Og ſaa paaſtod da, at der alt iblandt om Aftenen viſte ſig en ſtor ſort Hund i Gangen; men naar de kom med Lys, vor den altid forſvunden."

„End Du ſelv da: har Du ikke oplevet noget beſynderligt?" ſpurgte jeg endnu en Gang, da jeg mærkede at han var kommen paa Glid med at berette. „Nei", ſvarte han, „for ſer Du, jeg har altid havt for Vane at underſøge det, ſom forefaldt mig beſynderligt. Jeg erindrer mig ſaaledes en Gang, jeg ſom Gut havde været ſent ude en Aften, og for at komme hjem maatte paſſere forbi Kirkegaarden. Maanen ſtod juſt i Nedgangen, og kaſtede lange mørke Skygger ud over Dalen. Kirkegaarden der hjemme ligger temmelig høit og en Mur ſkiller den fra Veien, ſom gaar nedenunder. Da jeg nu kom forbi her, hørte jeg en beſynderlig Larm: det var ſom om Nogen rev og ſled i Noget, afvexlende med at der blev ramlet med Lænker, og ſaa imellem en dump Lyd, ſom om et tungt Legeme faldt ned. Dette var ingen hyggelige Lyd at høre, Nattetid og ved Kirkegaardsporten, og jeg negter ikke for, at Hjertet klappede ſtærkt; men jeg tog Mod til mig, gik tilbage til Porten og ind paa Kirkegaarden, for at ſe, hvad det var fra Spøgeri. Og ſaa var det — Klokkerens Heſt, ſom havde en Klep om Benet, og gik og ſpøgede juſt i det Hjørne, ſom laa ovenfor Veien. Thi paa Kirkegaarden voxte der et prægtigt Græs, men det havde Klokkeren ingen Rettighed til, og derfor leiede han Gampen derop om Aftenen og tog den tilbage om Morgenen.

„Og paa det Sættet har det hendt mig flere Gange, at jeg om Natten, naar jeg har været ude paa Jagt eller Fiſke, har hørt underlige Lyd; men altid har jeg kunnet føre dem tilbage til naturlige Aarſager. Det eneſte, ſom jeg dengang, og heller ikke ſenere, har kunnet forklare mig, var en Gang jeg ſom Gut gik opefter Elven med min Fiſkeſtang paa Nakken.

„Da jeg vor kommen et Stykke op, kom der en Bondegut, ſom ſlog Følge med mig og gik med mig en lang Stund. Det var ud paa Sommeren, og Skjæreungerne var fuldvoxne. Jeg havde imidlertid den Dagen ikke lagt Mærke til nogen Skjærer, men knapt havde Gutten ſlaaet ſig i Følge med mig, førend jeg blev var fem Stykker, ſom fulgte os fra Buſke til Buſke, og uophørligt plagede os med ſit Skrat. Det var ſent paa Eftermiddagen, og jeg ſyntes nu dette var beſynderligt, men Gutten han bare lo, han. Det begyndte at mørkne, men Skjærerne forfulgte os endda, lige til det at Gutten forlod mig og bøjede af paa en Sidevei; da var de ogſaa borte. Jeg har ſiden ofte tænkt over denne Foreteelſe. Folk ſiger, at Skjærerne altid følger den, ſom har gjort noget ondt, eller har ondt i Sinde. Og det ved jeg ikke, om Gutten dengang havde, men det er ſikkert, at han ſiden kom paa Slaveriet for et Poſtrøveri, ſom han havde været med om."

Han berettede endnu mange lignende Hiſtorier fra ſin Hjembygd; jeg gav ogſaa tilbedſte, hvad jeg kjendte af Spøgelſehiſtorier, og endelig naaede vi Gjæſtgivergaarden, hvor vi havde beſluttet os til at overnatte. Det var ingen af de Stationer, ſom om Sommeren beboes af Engelſkmænd. Men der var et ſtort Gjæſterum med to Senge, og om de end var noget korte, hvilket mindre generede mig end min lange Ven, ſaa var de dog rene. Et ſtort Slaguhr i Hjørnet forkyndte Timer, Halvtimer og Kvarter, og et Par kolorerede Litografier i Rammer Scener af

„Jægerbruden", prydede Bjælkevæggene. Midt paa den ene Væg ſtod en ordentlig Peis, og paa vor Forordning flammede ſnart et dygtigt Baal i den. Ligeoverfor Peiſen ſtod paa den anden Væg et ſtort, gammeldags Skab, ſmykket i prægtige Farver af en Fortidens Kunſtner. Man træffer ofte i Bygderne ſlige Kunſtværk, ſom ſkriver ſig fra det forrige Aarhundredes naive Bondegenier, og dette var et, ſom havde koſtet ſin Ophavsmand Arbeide baade i kunſtneriſk og digteriſk Henſeende. Foruden de obligate røde Roſer paa blaa Grund og Eier og Eierindes Navn i Smørblomſter fandtes ſom chef d'oeuvre paa den øverſte Klaf et Jagtſtykke: en Ræv, ſom forfølges af en Jæger i gule Knæbuxer, trekantet Hat og grøn Frak med Guldtreſſer. Jægeren lægger an med ſin Flintebøſſe og i det ſamme vender Ræven ſig om med et Grin ſaa menneſkeligt og bondefult, at rimeligvis her en af Kunſtnerens Samtidige er bleven foreviget, og under Billedet diſſe mærkelige Ord, der vidner lige meget om Klogſkab ſom om Velvillie fra Rævens Side:

„Skjuder Du mig udi R . . . . . n tnnd
Saa ſkjämmer Du ey mitt goode Skinnd."

Niſtebommen pakkedes ud, Throndhjemmeren forfeilede ikke ſin appetitvækkende Inflydelſe. Min Ven Sagføreren holder en fortræffelig Bordeaux, og den ſkyllede de ſidſte Reſter ned af den vældige

Roaſtbeef, ſom var hel ved vor Afreiſe fra Throndhjem, og da vi ſaa havde faaet Korken af en ny Flaſke Kognak, og draget vore Stole hen til det bluſſende Baal, og Groggen dampede i Sølvſtøpene, ſaa var ikke Stemningen længere for Spøgelſe-hiſtorier. Det varede ikke heller længe, før vi var midt inde i vore Skoledage og vor Studentertid, og med Glæde tænkte vi paa alle de gale Streger, vi havde bedrevet tilſammens, og hvilken ublandet Fryd et afhængt Skildt eller en narret Vægter dengang kunde berede os, og hvordan vi havde raabt Brand i Smalgangen, og tændt alle Lygterne i Pileſtrædet og rullet Smørvægten ud for Kirkebakken. Og ſaa maatte de paſſere Revue, alle de gamle hederlige Lærere, hvis ſvage Sider vi havde hedret med herlig Drift, og alle de gamle kjære Kammerater, ſom havde været med om at hedre dem paa dette Sæt. Og ſaa tænkte vi paa, hvordan de nu var ſpredt omkring i Verden Alleſammen, og hvor den Ene ofte ikke mere vidſte, om den Anden var til; og nogle af dem var allerede gaaet bort, og det af dem, ſom havde lovet meſt, og nogle var Mænd i Staten og kunde hæve ſin Røſt, ſaa den hørtes vidt over Landet, og Landets Øine var fæſtet paa dem — og nogle var draget langt ind i Bygderne og havde begravet ſig i Protokolbunternes og Madſtrævets Smaalighed — og

nogle levede langt borte i fremmede Lande: bort fra Hjemmet var de draget, thi det var bleven dem for trangt, og det havde ikke Brød nok for dem Alle. Vi nævnte dem ved Navn, baade de ſom levede, og de ſom var døde, og tømte Sølvſtøp til deres Ære.

En af dem, ſom havde været meſt ſammen med os, en af dem, ſom var de vildeſte dengang, ham havde jeg truffet denne Sommer; han var bleven Doctor, en rigtig Underdoctor oven i Kjøbet — jeg havde truffet ham ved Dyrſkuet paa Inderøen.

„Fortæl mig om det, du“, ſagde Sagføreren, ellers blir vi ſentimentale. Jeg har endnu aldrig ſeet det, ſom „Dølen“ kalder et „Fæſjaa“ — og der var jo Heſteveddeløb ogſaa?“ —

Jo det ſkulde jeg mene. Og ſtore Tilſtelninger var der gjort ogſaa. Paa en ſtor Slette ned ved Sundet var der udſtukket Plads til Dyrſkuet, og Baaſer var bygget til de Kreaturer og Heſte, ſom ſkulde udſtilles, og et Telt til Herremænd og Bønder, ſom udſtillede, og en Tribune til at holde Taler paa for Folket og til at uddele Priſer fra for Fæet, og den var klædt med Granbar og Bjerkeris og norſke Flag; og en Bane var udſtukket for Kapløbningen; og dertil havde man valgt Chauſſéen, ſaa faſt og god, ſom en i ſin Helhed tør Sommer kan gjøre en velbygget Vei. Det er nu ikke juſt den

Slags „turf“ man pleier at vælge for ſaadanne Evolutioner, hverken ved Epſom eller Longchamps eller Baden-Baden; men ſaa er det jo ikke urimeligt, at de norſke Heſte er af et bedre og haardførere Slag end andre Nationers; ligeſom det jo ogſaa er ſikkert og gjennem Exempler ſtatueret, at man lige ſaa vel kan brække Nakken paa blød Mark ſom paa en Chauſſé, om man endelig ſkal brække Nakken af ſig. Og Alt, hvad til Kapløbning hører, er Fataliſter, lige fra Jockeyen, ſom riſkerer Nakken, til Vædderne, ſom riſkerer ſin Formue.

Og ſaa kom Dagen, og med den Muſiken, ſom kom med Dampbaaden, der bragte ſøndagsklædte Gjæſter fra Throndhjem og Trakterne rundt omkring. Da Dampbaaden lagde til, ſpillede Muſiken: „Muſſ i denn, muſſ i denn zum Städtle hinaus“ og det i en ret vemodig Tonart, ſom anede den, hvor meget Arbeide og hvor lidet Mad ſkulde blive dens Lod i Løbet af de kommende trende Dage.

Og „Krøtera“ var udſtillede: her brølede fire Stude i Kvartet, medens Oxerne miſundte dem den fyldige Bas og Kjøerne beundrende gave ſit Bifald tilkjende med Mø—øh; Bukker brægede, og Griſer gryntet, medens paa den anden Side af Pladſen Hingſtene knægget og gjorde ekvilibriſtiſke Experimenter, ſnart paa to, og ſnart paa fire — Bønderne gik omkring og glodde, og de „Sagkyndige“

gik omkring og var ſagkyndige, og ſaa var der en reiſende Agronom, ſom fra Tribunen holde et Foredrag over Gjødningsmethoder, og det ſyntes de tilſtedeværende Damer var ueſtethiſk.

Men for Bønderens legemlige Velbefindende og Forfriſkning var ſørget gjennem ambulante „Reſteraſjoner“, hvor fra en Kjærre en foretagſom Bybo ſerverede Smørrebrød baade med og uden Oſt, og Honningkager og „Beierſt“ og Madéra, af den til 16 Skilling Flaſken, ſom voxer paa Kalveſkindet og andre Vinbjerge i Throndhjems Omegn. Og for Fornøielſen var ogſaa ſørget: „den berømte Jernæderen“ var der og ſtak ſit Sværd ned i Maven paa ſig, til ſtor Forfærdelſe for en gammel Bondekjærring, ſom var ſaa bange for, at han ſkulde faa det i Vrangſtruben. Videre en Mand, ſom kunde trække røde Bendelbaand i unævnte Kvantiteter ud af Halſen paa ſig, hvilket forekom Bondejenterne profitabelt. Et Menageri fandtes ogſaa. Det beſtod af en lurvet Bjørn, en enøiet Markat, ſom kunde ride paa ſamme Skovenes Konge, et gammelt Eſel og en lam Kamel. Det havde været to Kameler, ſagde Manden, ſom eiede Herligheden, men den ene havde ſturtet paa Veien mellem Levanger og Stenkjær, da det var ſom koldeſt den Vinter, — „og det var nok ikke ſonget for haſſes Vogge“ lagde han til med megen Pathos.

Og ſaa kom Kapløbet. Den ſamlede Befolkning ſtyrtede frem til den udſtukne Bane: der var Hedersgjæſter fra Throndhjem og Levanger, der var ſamtlige Honoratiores fra Omegnen, der var Bønder fra „ſyv Kirkeſogn“, og Bondejenter og umoden Ungdom. Der fandtes vakkre, fede Heſter til Kapløbningen, og prægtige, velfødte Ryttere til at ride dem. Der var en Kavalleriløitnant i fuld Uniform, ſom ſprængte op og ned ad Banen, og han tog ſig godt ud, ſyntes Damerne. Slutteligen poſterede han ſig mid paa Banen, tog ſit Uhr op, og gav Tegn til, at Kapløbet kunde begynde. Med ſtramme Tøiler og bagover i Sadlen, med Huien og Skrig ſatte Rytterne afſted og — hei vil du gaa — der laa en tyk Artilleriunderofficer i Grøften, og havde endda ikke brukket Nakken! „Nei, der ſkal Kugle til en Thrønder.“ — Dette hindrede ikke de Andre i at fortſætte Ridtet, og der var virkelig ogſaa En, ſom vandt, og ſenere om Aftenen, ved et ſtort Kalas, ſom en af de nærboende Honoratiores gav til Dagens Ære, fældte en af Talerne, med den mærkelige Vending, ſom en af vore moderne Skjalde har bragt paa Mode, den Yttring, at den norſke Heſterace „bar et ſtort Løfte frem“ — og en gammel Kaptein, ſom havde været med om at arrangere Sagen, bad i ſin Henrykkelſe flere Gangen Vorherre forbande ham paa at Arrangementet havde været heldigt — mig forrekom det nu, ſom om Vorherre havde havt mere Grund til at være en ſtræng Dommer om det var mislykket.

Den følgende Dag var Prisuddelingen: de prisbelønnede Dyr førtes frem for Tribunen, deres og Eiernes Navne blev opraabte, de ſidſte modtog Belønningerne og de førſte ſaa generte ud, ſandſynligvis grebne af Øieblikkets Høitidelighed.

Priſerne beſtod hovedſagelig i Sølvſager. Det Spørgsmaal har ofte paatrængt ſig mig, hvad en Bonde, ſom hele Aaret bare lever af ſalt Mad, og blot til Høitiderne ſpiſer ferſkt Kjød, og da i allerenkleſte Tilberedelſesform — hvad han ſkal gjøre med Ragoutſke, og dette er en af de Gjenſtande, ſom altid figurerer i flere Exemplarer ved enhver Prisuddeling i Norge — det være ſig ved Dyrſkuer, Skytter-Sanger- eller Turnerfeſte.

Hele Feſtiviteten endte med en lyſende Middag, ſom ſerveredes i det opſatte Telt. Der var Plads for Hundredeogtyve, men Madamen, ſom havde overtaget Beſpisningen, havde paa Grund af koldt og vindigt Vær hele den foregaaende Uge blot gjort Regning paa det halve Antal Gjæſter. Men ſaa blev der de to ſidſte Dage vakkert Vær, med Solſkin og Varme, og der viſte ſig hos Bønderne en ſtor Iver i at ſikkre ſig Kuverter, ſaa at alle hundredeogtyve Pladſe var beſatte, da vi gik tilbords, og hele

Teltet desuden omgiven med ſkuelyſten og ſulten Almue. Der herſkede derfor, iſær ved den nedre Ende af Bordet, hvor Bønderne ſad — Honoratiores ſad naturligvis ved den øverſte — en temmelig ſtor Mangel paa Levnetsmidler. Under Løbet af Middagen reiſte ſig til og med et agtværdigt Medlem af Bondeſtanden ved denne Del af Bordet, og forſikkrede Feſtkomitéen, at Menneſket lever ikke af Stikkelsbær alene, og anden Mad havde han ikke faaet, der han ſad. Hans Sidemand forklarede imidlertid, at ſaa var ikke Tilfældet. Han havde ſeet ham i Forbifarten fra en Opvarter kapre en ualmindelig ſtor Potet, hvilket paa denne Kant af Bordet maatte anſees ſom en heldig Fangſt, og dermed bragtes Manden til Taushed.

Derimod var der ingen Mangel paa Drikkevarer, og Stemningen var i det Hele taget „belivet“. Der fattedes ei heller de uundværlige Taler — først for Kongen, ſaa for Fædrenelandet, det klippefaſte o. ſ. v., ſaa for Buſkapen. Og da ſaa denne Skaal var bleven drukket med tilbørlig Enthuſiasme og Hurraraab, reiſte ſig det ærede Medlem af Formandſkabet i — ja, jeg ved ikke, hvilken Bygd, æſkede Lyd, og begyndte ſin Tale med følgende Ord: „Saaſom vi nu har drukki en Skaal for Krøtera, ſaa tøtte jeg vi kunde tømme et Bæger for“ — Heſtene ſupplerede jeg i mit ſtille Sind. Men det

ſkulde komme anderledes. Efter længere Omſvøb om Fortjeneſter af det offentlige i Almindelighed og Nordre Throndhjems Amt i Særdeleshed, og private Fortjeneſter og fortjenſtfuld Embedsvirkſomhed — den Grund, ſom gjerne angives, naar en Embedsmand uden Aarſag faar St. Olaf — ſaa ſlap det ud af det ærede Medlem, at han agtede at foreſlaa Amtmandens Skaal. Hvorpaa ſtor Enthuſiasme, Takſigelſe, ſynlig Rørelſe.

Det var ingen Inſinuation af Manden at benytte denne Indledning: det var bare Velmening. Da vi ſaa havde drukket Heſtenes Skaal, blev Ordet givet frit, og Tale fulgte paa Tale, ſom det ſig hør og bør, og jo mindre Publikum følte ſig oplagt til at være opmærkſomt, des flere følte ſig drevne af en uimodſtaaelig Taletrang. Det gaar gjerne ſaa „hvergang vi førſt faar Blod paa Tand". Og ved Talen for Kvinden kaſtede nogle unge haabefulde Landbrugere Deſſert ud mellem Bondejenterne, ſom gramſede om den. Og ſaa ſteg Lyſtigheden, og Muſiken ſpillede, og „Sjampani'en" flød, og det blev Aften og det blev Morgen, og paa den Morgen var der mange Tømmermænd i nordre Throndhjems Amt, for muſſerende Ribsvin er ikke rigtig bra for Skallen.

Baalet var næſten udbrændt i Peiſen, Groggerne var tømte, og vi ſøgte vort Natteleie. I

Begyndelſen hørte jeg forſkjellige Udbrud borte fra Sagførerens Seng, beſtaaende i en Hob Forbandelſer over korte Senge, Gjæſtgivergaarde og Reiſer i Almindelighed, men de gav ſnart Plads for regelmæſſige Aandedrag, ſom lidt efter lidt gik over til den Lyd, ſom frembringes, naar nogen med Ihærdighed og en grovtandet Sag ſager kviſtet Bøgeved — Herregud, det maa endda give en god Samvittighed og en ſund Søvn at pante Bønder.

Morgenen derpaa var vi tidligt paafærde. Det var endnu i Graalyſingen, og rimet overalt. Vi var over Granregionen, blot Bjerkeſkov og atter Bjerkeſkov, og til og med den forſvinder, naar man nærmer ſig Røraas. Her modnes ei længer Kornet, men før ſtod her god Skav. Den er imidlertid udhugget til Grubedriften, og ſiden har intet villet voxe, ſaa at Trakten i et Par Mils Omkreds har et nøgent, ſørgeligt Udſeende.

Byen ſelv gjør et meget tarveligt Indtryk. Smaa lave Huſe, en bred Gade beſtaaende af Rendeſten og to Fortoug, uden Brolægning, med Græstuer hiſt og her; og Indbyggerne, ſom for Størſteparten beſtaar af Grubearbeidere, tildels i ſine Nationaldragter, ſom for Kvindfolkene iſær er klædelig: en liden net Hue af Silketøi med Kniplinger omkring og en grøn Trøie over det ſorte Skjørt.

Ankommen til Røraas, afleverede jeg et Anbefalingsbrev, jeg havde med til en af Byens Øvrighedsperſoner, en elſkværdig Familie, ſom modtog mig med ægte norſk Gjæſtfrihed. Der var ikke Spørgsmaal om ikke at blive til Middag, et Tilbud, ſom ikke var at foragte, og hvorved jeg fornyede Bekjendtſkab med en national Ret, ſom jeg af inderſte Overbevisning kan anbefale: Renkalvesteg.

Og en ypperlig Ørret gaar der i Hitterelven, ſaa hedder det Vasdrag, ſom gjennemſtrømmer Byen og en halv Mil veſt for den falder i Glommen, ſom ogſaa udſpringer i Røraas Præſtegjeld. Og Ryper og Hjærper og Aarfugl i Mængde paa Lynghederne og i Bjerkeſkoven omkring, ſaa at, om Livet end er triſt her, ſaa er Levemaaden rigelig. For Jagtens Skyld ligger her ogſaa ofte Fremmede. Nu var det viſſelig ſenhøſtes, men i Værtshuſet hvor jeg boede, levede alligevel en gammel Englænder, en Original af reneſte Vand — Mr. Dodgſon. Han havde været der ſex Uger med ſin Hund, og i denne Tid ikke talt med et eneſte Menneſke. Hver Morgen Kl. 10 pakkede han ſine Jagtſager paa ſig, Halſen ſurredes i et blaarudet Silkelommetørklæde, Næſen lyſte rødt ud, ſaa det hele ſaa ud ſom det engelſke Unionsmærke, paa Hatten prangede Vingen af en Nøddeſkrike, og Hunden travede ufortrødent med. Kl. 3 kom han hjem, belæſſet med flere eller færre Ryper og Aarfugl, efter ſom Jagten havde været. Derpaa kom Middagen, ſom blot beſtod af ſelvſkudt Vildt, og ſaa en Lur paa to Timer. Kl. 7 ringede han efter varmt Vand — til hvad Brug kunde man forſtaa af det Batteri af fulde og tomme Kognaksflaſker, ſom fandtes i hans Værelſe, de tomme i en Haug i Krogen, de fulde paa Hovedet i Række og Geled langs Væggene.

Som Følge af Mr. Dodgſons Jagtvirkſomhed var Priſen paa en ſtegt Rype paa nævnte Værtshus ſunket ned til et Minimum.

Sædvanligvis indtager man i Røraas ſin Middag Kl. 12. Til Kl. 2 havde jeg beſtilt Heſt og Kariol for at reiſe op og ſe Gruberne, og det var en god Ting, at Heſten var beſtilt, ellers havde jeg neppe ſlidt mig løs fra det behagelige Selſkab. Været var graat,, og det begyndte at ſmaaduſke.

Gruberne ligger en halv til trekvarts Mil ifra ſelve Byen. Her findes blot Smeltehytterne, til hvis Anlæg Pladſen ved Hitteraaen fandtes paſſende. Grubedriften daterer ſig fra 1645 eller 46, og Opdagelſen af Kobbermalmen tilſkrives en Bonde ved Navn Hans Olſen Aaſen, ſom laa her paa Renjagt og Skytteri i de ubeboede Trakter. Han havde ſporet en Flok Ren, og Skuddet ſmældte, men den flygtende Flok kaſtede i ſit hurtige Løb Moſen løs, og da Bonden kom til Stedet, ſaa han, at den

blottede Fjeldknaus var blinkende Kobbermalm. Og ſaa tog han Skjærp, og allerede 1646 blev Røraas anlagt.

Byen voxte, og det varede ikke længe før den fik ſin egen Kirke. Omſkiftende Skjæbne har Værket været underkaſtet, og i Begyndelſen af Aarhundredet ſaa her mørkt ud. Men efter Foreningen har det igjen kommet ſig, og nu har Byen omkring 2000 Indvaanere. Men nedrøget og triſt ſer her ud, og Svoveldampene fra Smeltehytterne ligger ſom en tung, giftig Taage over By og Egn.

I Regnvær kom jeg til Gruberne. Jeg havde aldrig før været nede i et Bjergværk, og var nysgjærrig efter at ſe, hvordan det ſaa ud i Jordens Indre. Min Nysgjærrighed var voxet gjennem den ſkrækindgydende Beſkrivelſe, en gammel Departementsmand nogle Maaneder i Forveien havde givet mig over ſit Beſøg i diſſe Gruber. Der fandtes ſydende Svovelpøle, paaſtod han, over hvilke den Beſøgende paa ſmale, ſlibrige Bræder maatte ſkride hen, med Aanden i Halſen — og rimeligvis Hjertet i Buxerne: efter hans Beſkrivelſe altſaa et Slags kongelig priviligeret norſk Helvede. Jeg var hovedſagelig nysgjærrig efter Svovelpølen.

Over Nedgangen findes et ſtort Skur, hvor jeg maatte vente paa Føreren. En Mængde Smaagutter omringede den paa denne Tid af Aaret

ſjeldne Fremmede, og udbød forſkjellige Prøver af Malm og Kryſtaller — altſammen uden ſynderligt Værd, men ogſaa altſammen tilfals for et Par Skilling.

Føreren kom endelig og tændte en Fakkel. En anden havde han i Beredſkab, og nu bar det nedover. I ſvag Skraaning og med forſkjellige Bugtninger gaar Gangen ned i Jorden. Ofte løber flere Gange paralelle, ofte findes Aabninger, hvor flere Gange ſtraaleformigt løber ud — kort ſagt, det Hele er en formelig Labyrint — ingenſteds findes lodrette Nedfarter med Kurve eller Stiger. Men en forfærdelig Søle er det dernede, og Svovelpølerne fik jeg da ogſaa ſe. Fjeldet fører nemlig paa ſine Steder Jernmalm: Vandet, ſom overalt ſiger igjennem, faar af det opløſte Jern en menjerød Farve, og kan i Faklernes flakkrende Belysning paa ſvage Nerver vel gjøre et frygtindgydende Indtryk.

„Men om nu Fakkelen ſlukned?“ ſpurgte jeg min Fører, en lang Fyr i Knæbuxer og Skjortærmer, med rød Toplue paa Hovedet. Ja, det kunde være ſlemt nok det, mente han, og det havde hændt før, og de, ſom det hændte, var ynkelig omkomne. Thi blandt alle de krydſende Gange var det et rent Tilfælde at træffe den rette. Men ſligt kunde nu neppelig hænde nu, mente han, ſiden Folk altid havde Fyrſtikker paa ſig. Det har imidlertid hændt en Ven af mig i Kongsberg Gruber. De var flere i Følge, og de gjennemlevede kvalfulde Minuter, inden en af den i ſin Lomme fandt en Fyrſtikæſke, — og i denne Æſke var der en Stikke!

Nede i Gruberne arbeidedes der paa forſkjellige Steder: Vi traf paa endel Folk, ſom var ſyſſelſatte med Sprængning. Til den Fremmedes Ære affyres et par Miner; Knaldet er bedøvende, Lufttrykket ſaa haardt, at Lyſene ſlukkes paa langt Hold. I det Hele taget er Opholdet nede i Gruberne beængſtigende, ialfald for den, ſom ikke er vant til det. Skulde Fakkelen ſlukne, ſaa er man i denne Labyrint ſaa godt ſom levende begravet, og det er ingen ſærdeles behagelig Tanke, at muligens blot have en Fyrſtikke mellem ſig og Evigheden.

Det var en lang Vei, vi havde tilbagelagt under Jorden. Ved vor Opkomſt havde den korte Høſtdag taget Slut, og i Mørke og Regnvær kom jeg tilbage til Røraas.

Morgenen derpaa forlod jeg Røraas, fremdeles i Graavær med Regn. Den bekvemme Vogn, jeg hidtil havde benyttet, maatte jeg bytte mod en elendig Skydskjærre. Men en ſtegt Rype fik jeg alligevel ſtoppet ned i Vadſækken, og det var den eneſte Kjødmad, jeg fik Tilgang paa ned igjennem hele Øſterdalen. Naar undtages Spikkebog. Men Spikkebog ſorterer under Hornvarer.

Min Ven havde Dagen iforveien reiſt ſydover. Han havde en Forretning nogle Mil ſøndenfor Røraas, og ved Middagstiden juſt ſom jeg i øſende Regn kom kjørende ind ad Grinen paa et Skifte, mødte jeg ham paa Hjemveien. „Her er færſk Ørret!" raabte han i Forbifarten, „jeg havde regnet ud, at Du maatte komme her ved Lag; og beſtilt den til Dig! Og vogt Dig for lybſke Heſter!" Dermed var han borte, og denne Advarſel ſyntes mig temmelig overflødig. Hvad jeg hidtil havde ſeet af mit Fædrelands Skydsgamper, havde juſt ikke berettiget til ſaa driſtige Forudſætninger. Men jeg fik til min Forfærdelſe erfare, at min Vens Advarſel endda ikke var ſaa unødvendig. Veien her er ikke meget befaret; her findes ingen faſte Stationer, og de tilſagte Heſte, ſom man ofte nok faar vente timevis paa, gaar ikke ſaameget i Skyds, ſom andenſteds.

Den følgende Dag fik jeg paa et ualmindelig langt Skifte i Rendalen — 2½ Mil — en ung Heſt og en ung Gut. Heſten ſaa intelligent ud, Gutten ikke. „Pleier Heſten at løbe lybſk?" ſpurgte jeg Gutten, da jeg var kommen op i Kariolen og havde faaet undaf en ſvær Høſæk, ſom Gutten havde placeret der, hvor jeg anſaa det rimeligere at placere mine Ben. „Hæ?" ſkreg han i Øret paa mig. Skydsgutter ſkriger altid hæ, om Spørgsmaalet end gjøres aldrig ſaa høit og tydeligt, det hører rimeligvis til Skyds-

gutte-bon-ton. — Altſaa gjentog jeg Spørgsmaalet. „Je veit itte," var det oplyſende Svar. Jeg mærkede ſiden, at dette var hans ſtadige Gjenmæle paa alle Spørgsmaal. Nogen Konverſation kom ſaaledes ikke i Gang, og jeg kjørte paa, for jeg ſyntes ikke det var morſomt at ligge og ſøle i Landeveien i ſligt ugudeligt Regnvær. Min Kjørſel ſyntes imidlertid at forefalde Gutten for ſkarp. „Du er nok et Svin te aa kjøre, du" bemærkede han. Nu fandt jeg det var min Tur at ſige „Hæ", og det ikke i blideſte Tone. „Alle Bykarer er Svin", var det lakoniſke Svar, ſom — vil jeg haabe — vel var fremkaldt mer af forudfattet Fordom, end af egen rig Erfaring. Imidlertid var Halvdelen af Veien tilbagelagt, Heſten havde paa et Hvileſted faaet Foder, men i ſin Harme over alle „Bykarer" havde Gutter rimeligvis glemt at vande den; thi da vi kom ind i Skoven, mærkede jeg, at den blev urolig ved hvert Vaspus vi kjørte igjennem, og fik ogſaa af Gutten Bekræftelſe paa min Formodning. Jeg gav ham altſaa Ordre til at tage Hulaget af Heſten, for at den bedre kunde komme til at drikke, men tog derved ikke Guttens Dumhed med i Beregningen. Han havde nemlig faaet laane min Paraply, og med denne opſpændt i den ene Haand, løſte han med den anden Hulaget. Heſten var bange for Paraplyen og kaſtede et Par

Gange med Hovedet da han følte ſig fri Bidſlet. Nu blev Gutten forfjamſet, viftede i Engſtelſen med Paraplyen og forſøgte at gribe Heſten i Næſeborene. Men dette var for meget for dens Taalmodighed. Med en raſk Vending gjorde den høire om, og ind i Skoven i fuld Karriere, og en mærkelig Skjæbnens Tilſkikkelſe var det, at Kariolen ikke tørnede imod nogen Træſtamme, thi i ſaa Fald havde jeg rimeligvis været færdig. I Farten klattrede jeg baglængs over Fatingen, kom paa Maven over Kufferten bag paa Brædtet, og fra denne ned paa Marken, hvor jeg ganſke rigtig rullede overende juſt ſom vi, efter at have beſkrevet en ſtor Kurve i Skoven kom ud paa Veien igjen. Her ſtod jeg da med et langt Fjæs, og Gutten kom ſpringende med et endnu længere. Heſten, ſom kjendte ſig fri, havde imidlertid ingen Lyſt til at hvile, uden fortſatte i kort Galop Veien hjemover. Skydsgutten fandt den eneſte mulige Udvei at ſpringe efter den, og efter tre Kvarter kom de to tilbage. Han havde fanget den i en Bakke, hvor den puſtede ud efter Anſtrængelſen, og Reiſen kunde nu fortſættes uden anden Uleilighed, end den, at Svepen var fløiten og min Regnkappe revnet under de gymnaſtiſke Øvelſer bagpaa Kariolen. Men de ſædvanlige Drikkepenge gik Gutten Glip af.

Den øvre Del af Øſterdalen udmærker ſig ikke gjennem romantiſk Skjønhed Til Tønſæt følger Veien hele Tiden Glommens veſtre Bred. Her findes en Bro over Elven. og Veien gaar over lave, ſkovgrodde Aaſer, uden anden Afvexling, end hiſt og her de ſørgelige Spor af en Skovbrand, helt til Rendalen, ſom ligger øſtenfor Glommens Vasdrag. Paa Skiftet i Tønſæt, hvor jeg tilbragte Natten, var en gammel Gjæſtgiver i en rødbrun Paryk, ſom han med et ſort Baand havde bundet faſt under Hagen. Iført denne noget underlige Hovedprydelſe, og endvidere grøn Livkjole med ſpidſe Skjød og ſtore Meſſingknapper, ſtod han om Morgenen ved min Afreiſe paa Gaardstrappen og nikkede, ikke ulig en gammel Nøddeknækker, ſom af Vane knækker imaginære Nødder. Om jeg var overtroiſk, ſkulde jeg anſe røde Parykker, baarne paa dette Sæt, for et daarligt Omen; thi det var den Dag jeg ſiden havde den Fornøielſe at kjøre lybſk.

Sent om Aftener naaede jeg et Skifte, ſom ligger en Fjerdingsvei ovenfor en vakker Indſø, Storſjøen, ſom befares af en liden Dampbaad, der er opkaldt efter Præſtegjeldet, eller rettere, efter det Vasdrag, ſom gaar igjennem det „Renen“.

Været havde endelig klarnet op. Det var en vakker Morgen, og den nyanlagte Vei førte langs Elven, hvis mørke Vand ſtille gled mellem Stenurene paa begge Sider; Solen ſkinnede paa Regndraaberne, ſom endnu hang overalt i det af Høſten farvede Løv, og i let, ſolbelyſt Taage laa Søen i Baggrunden.

Den lille Dampbaad, ſom havde et rigtigt landligt Udſeende, havde alt Dampen oppe, men der var endnu en god Time til dens Afgang. Da jeg kom ombord, var det første, jeg opdagede, et ſtort Fad med Karbonadekager, ſom ſtod i Solen paa den ene Hjulkaſſe og luftede ſig. Ikke juſt noget ſærdeles appetitligt Arrangement; men naar man i Løbet af to Dage ikke har ſeet anden Mad end ſur Melk, Tyndbrød og ſpeget Faarekjød, ſaa haardt, at det maa tæljes med Kniv, var dette alligevel en behagelig Opdagelſe.

Paa Dæk fandtes ingen Plads at være, det opdagede jeg ſnart; thi ſom de fleſte norſke Indſøbaade, ildedes ogſaa denne med Granved. Spragene faldt i en lyſtig Ildregn ned paa Dækket, og hvor de faldt, paa Klæder eller Bagage, brændte de alvorlige Huller. Altſaa ned i Kahytten, ſom i Størrelſe og Udſtyr levende erindrede om længſt forſvundne Tider, da jeg ſom Gut ſkulde gjøre en Prøvetur til Holland, men fik Slingring og Søgang nok til for hele Livet at faa Averſion mod Sølivet. Alting var grønmalt, og med Heſtehaars Betræk. Kapteinen var en gammel Søulk, ſom efter et langt Liv paa Oceanet endelig var havnet her paa en

Indſø mellem Skovene — i ſit Hjerte, haaber jeg, velvillig ſtemt med Menneſkeheden i Almindelighed, men i ſin ydre Optræden af en vis Brutalitet mod Paſſagerer i Beſynderlighed*) med en nedrøget Kokarde in Huen, grønne Plydſes Tøfler, og en rød Næſe, ſom tittede ud af en yppig graa Skjægvæxt. Et Paar mandlige Væſener med Ytterſtøvler og Byklæder, ſom jeg paa Grund af deres Konverſation holdt for Tømmerhandlere og Heſtebyttere, udgjorde Paſſagererne. Der fandtes ogſaa Tidninger ombord, færſkere end den, jeg havde ſeet paa Røraas, og ſnart var jeg inde i Politik og Dagsnyheder, indtil en vis menende Hoſte, ſom jeg kunde mærke havde til Henſigt at vække min Opmærkſomhed, foranledigede mig til at ſe op. Den hoſtende var en af Paſſagererne, en liden, gammelagtig, tyk Fyr med en meget glat, brun Paryk, under hvilken bagtil hans eget graa Haar forræderſk tittede frem, med et Par ſpillende, kuglerunde og fornøiede ſmaa Øine, og en Næſe, ſom, endſkjønt liden, var i høi Grad opadſtrævende.

Han var klædt i graat Hjemmevævet fra Top til Taa, men graat Hjemmevævet har den Feil, at det kryber ved Brug, og ſom Følge heraf var han, med et populært Udtryk, en Smule „knapp i korte Klæder„, eller med andre Ord, det ſaa ud, ſom om Sømmerne ſnart ikke kunde holde den indre Fylde inden de Skranker, den tiltrængte. Da jeg ſaa op, henvendte han med et ſirligt Blik af de kuglerunde de Ord til mig: „Om Forladelſe, men ſkal det ikke være?“ — et Spørgsmaal, hvis dunkle Mening i nogen Mon oplyſtes af de to Flaſker Portvin med Glas, ſom ſtod foran den Talende. Nu vil jeg aldeles ikke paaſtaa, at jeg er en Hader af et godt Glas i et godt Lag, for det vilde være en aldeles uforſvarlig Paaſtand; men Portvin Kl. 8 om Morgenen! — Imidlertid, man faar tage Skikken, der man kommer og for at ſige Sandheden, var jeg ogſaa nyſigen efter at gjøre nærmere Bekjendtſkab med diſſe Herrer, ſom livligt paamindede om Meltzers Skildringer fra Grundſet Marked.

---

*) En Egenſkab, jeg ofte har bemärket ved norſke Dampſkibsförere. Dampſkibe og Poſthuſe ſynes i Längden at öve en nedbrydende Indflydelſe paa godt Humör.

Nysgjærrigheden var ogſaa gjenſidig, og da nu gjennem et indledende Glas Tilnærmelſen var gjort, var naturligvis et af de førſte Spørgsmaal det „hvad Slags Kar den Fyren nu kunde være“ — et Spørgsmaal, ſom var noget vanſkeligt tilfredsſtillende at beſvare, thi de Herrer Medreiſendes Foreſtillinger om en Maler bevægede ſig mellem en Fotograf og en, ſom for Holdbarheds Skyld forſyner Døre, Vindueskarmer og andre nyttige Gjenſtande med Lokalfarve. Da de imidlertid hørte, at

jeg levede „i Udlandet“, formodede en af Herrerne ſom efter eget Udſagn havde en Søſterſøn i „Sørrik“ (han mente Zürich) i Lære ſom Polyteknikér, at det vel maatte være i noget Slags Lære, jeg var. Han ſynes ogſaa at have en dunkel Foreſtilling om, at denne „Lære“ ſtod i et eller andet Slags Forbindelſe med kogt Linolie eller Brobygningskunſt, men Broen for Kordialiteten var imidlertid ſlaaet.

Min tykke Ven hedte Graaholt, han ſaavelſom de andre Herrer var Propietærer fra Hedemarken ſom havde kjøbt Skove i Øſterdalen, og nu havde de været oppe og beſigtiget diſſe. Det maa ſandſynligvis have været et ganſke behageligt Syn; ialfald var Humøret paa alle Sider fortrinligt, og Lyſten til at vedligeholde det ved Hjælp af Portvin ſtærkt udpræget.

Der holdtes Tale paa Tale, Politiken blev drøftet, Storthingets Virkſomhed klandret, Embedsmændenes Overgreb var et frugtbart Thema, men Indførelſen af en ordnet Forſtkultur et ſærdeles inmarigt uforſkammet Indgreb i den Enkeltes Ret — kort ſagt, her blev kandeſtøbt ſaa grundigt og ſaa deiligt ſom i ſalig Herman von Bremens Dage.

Paſſagerernes Antal var ſom ſagt, lidet, men Graaholtens Lyſt til et større Publikum ſtor. Dette i Forening med det enhver norſk Proprietær med-

fødte gode Hjertelag, der vil, at Andre ſkal være glade med ham, bragte ham paa den lykkelige Ide at rekrutere Tilhørerkredſen med Dampbaadens Perſonale. Dette beſtod af Kapteinen, ſom jeg allerede har havt den Fornøielſe at foreſtille for Læſeren, af Reſtauratøren med Huſtru, Maſkiniſten og Manden tilrors. To halvvoxne Gutter, den ene for at lægge Ved under Kjedlen, den anden for at „tage Stød", kunde naturligvis ikke regnes med. Kapteinen dvælede allerede fra Flaſkernes Ankomſt i vor Midte, Reſtauratøren gik fra og til, trak op Flaſker og dækkede til Frokoſten, medens hans Frue, ſom led af Tandpine, ſyslede med de omtalte Karbonader oppe i Kabyſſen. „Spørg Maſkiniſten, om han ikke har Lyſt paa et Glas, og værsgo' ta' med et til Dere ſelv ogſaa!" yttrede Graaholten menneſkevenligt. Reſtauratøren befandtes ikke uvillig, ei heller Maſkiniſten, ſom afvexlende med Manden til Rors gjorde hver ſin Vagt i Kahytten, og da Madammen var færdig med ſit Kogeri, fandt hun ogſaa, at et Glas muligens kunde være godt for Tandværk, men hendes kvindelige Blufærdighed hindrede hende i at tømme det i vor Nærværelſe. Hun holdt ſig derfor i Kahytgangen, hvor Manden i beſtemte Mellemrum bragte et Glas ud til hende. Graaholten blev mer og mer veltalende og „rev i" Champagne, — Reſtauratørens Kjælder var bedre forſynet end hans Kjøkken — de Andres Bifald mere høiroſtet, Maſkiniſtens Skridt mellem hver Gang han afløſte Manden til Rors mere vaklende, Madammen i Kahytgangen fældte Taarer — om af Rørelſe eller Tandpine ſkal jeg lade være uſagt — og vi naaede endelig vort Beſtemmelſesſted, en Omſtændighed, hvorom vi underrettedes ved et ſtærkt Stød, der bragte Glaſſene paa Bordet til at klirre og Graaholten, ſom juſt med hikkende Røſt paa den bekjendte Melodi nedbad Skam over hver den

„— ſom elſker Tvang
og hader Piger, Vin og Sang“

til at tumle overende. Men da Dampbaaden var ſolid bygget, og Bryggen hvor vi lagde til, blot beſtod af let Pæleværk, ſaa tog den ingen Skade. Den ſyntes at være vant til den Slags Medfart efter de Skavanker at dømme, ſom fandtes paa dens Hjulkaſſer, og hvis Grund nu blev mig klar.

Sent paa Kvelden naaede jeg Elverum, og agtete at benytte Morgentoget, ſom gik Kl. 7. Fra mit Nattelogis, ſom ikke ſaa videre appetitligt ud, begav jeg mig i god Tid til Jernbaneſtationen, ſom laa i Nærheden, for der at tage min Frokoſt. Nogen Reſtauration kunde jeg imidlertid ikke opdage, og paa min Foreſpørgel i Billetlugen gjorde den tjenſtgjørende Jernbanebetjent et meget forbauſet Anſigt over et ſaadant utidigt Forlangende, og der var intet andet tilovers for mig, end at berolige min Maves Krav med Løftet om en baſtant Frokoſt, naar vi to kom til Hamar, Maven og jeg.

Toget ſtod færdigt. Det var en Søndag, og da jeg havde gjort Regning paa ſtærk Trængſel, havde jeg kjøbt en førſte Klaſſes Billet. Paa Perronen fandtes for uden mig og min Kuffert blot en herreløs Hattetine og en Konduktør. Tiden led; ingen Paſſagerer.

Klokken var over 7. Konduktøren kom meget venlig bort til mig. „Jeg tænker vi kan reiſe nu" ſagde han. Jeg for min Del var ikke uvillig, men en Smule forbauſet var jeg dog over denne Jernbanetrafik, og tillod mig derfor at ſpørge, om der altid var ſaa faa Paſſagerer. Men dette Spørgsmaal ſyntes at ſaare Konduktøren; thi han ſvarede med megen Værdighed: „Nei iblandt er der da flere." Og virkelig, da vi kom til Hamar embarkerede vi fem Paſſagerer, ſom vi havde faaet underveis. Desuden var der en gammel Kone med mellem to Stationer. Men jeg var ſlet nok til at glæde mig over, at jeg ikke havde Aktier i Hamar-Elverum-Banen.

I Hamar vinkede ved Udgangen af Banegaarden paa et af de nærmeſte Huſe ſtore venlige Bogſtaver: „Reſtauration" ſtod der nemlig at læſe. Men det var ikke ſaa let at faa noget at leve af ſom jeg tænkte. Det var Søndag, og langt til Madtiden. Jeg, ſom hverken lever i Landet, ei heller, efter Manges Mening, nærer mig redeligt, jeg kjendte ikke noget til de ſtrenge Begreber, man i mit Fædreland har om Søndagens Helligholdelſe. Jeg vidſte nok af Erfaring, at man om Søndagen paa Reſtaurationer blot kunde faa en Dram i grønne Rhinſkvinglas, og under Navn af Rhinſkvin, men jeg var fuldkommen uvidende om, at det betragtedes ſom Helligbrøde at give en Reiſende Mad paa den Tid af Søndagen, ſom Menighedens Damer tilbringer med at mønſtre hverandres nye Hatte og høre paa Lysning. „Noget ordentligt“, ſom jeg forlangte, afſlog den værdige Madam, ſom var Værtinde og Opvartning i en Perſon, rent ud paa denne Tid af Dagen. Men jeg ſkildrede for hende min Maves elendige Forfatning og Morgenens bittre Skuffelſe paa et ſaa gribende Sæt, at hun, ſom af Naturen viſt havde baade godt Hjerte og god Appetit, følte Medlidenhed. Og denne Medlidenhed yttrede ſig førſt derigjennem, at hun oplod ſin Storſtue for mig, dernæſt at hun tilførte mig 8 — otte — Kjødboller, et modſvarende Antal Æg, og en Potion Kaffe, ſtor nok til at vederkvæge et helt Dameſelſkab. O medlidende Kvindehjerte! Kvinden er altid elſkeligſt naar hun er ſvag, og du begik Helligbrøde af Medfølelſe for en ſulten Medvandrer paa denne Livets tornefulde Sti! Dine Kjødboller var ikke af de bedſte, men de var velmente, og dine Tanker om en ſulten Mave var værdige en ſtor Sjæl.

Da jeg nu i Ro havde gjort op Mellemværendet med min Mave, og det gamle gode Forhold mellem os to var rehabiliteret, fandt jeg, at jeg endnu havde et Par Timer til Dampſkibets Ankomſt, og diſſe kunde ialfald tilbringes bedre end paa den ædeltænkende Madams grønrudede Sopha. Ikke langt fra Hamar ligger paa en Odde i Mjøſen Ruinerne af den gamle Domkirke. Didhen ſtyrede jeg mine Skridt, og Veien gaar gjennem en prægtig Allé af ſtore, knuddrede Furutræer, de prægtigſte og meſt maleriſke jeg nogenſinde har ſeet; men ſiden mit ſidſte Beſøg her i 1856 var mange af Veteranerne falden for Stormen eller Øxen.

Det nuværende Hamar ligger i en Halvkreds omkring en Vig af Mjøſen og tager ſig med ſine vakkre Huſe meget ſtadſelig ud fra Søſiden, og indfødte Hamringer ſkulde elſke at høre ſin By ſammenlignet med Neapel. Men naar man kommer i Land, mærker man at der bagom denne Halvkreds ikke findes noget mere — det hele er bare Kuliſſe. — Det gamle Hamar, ſom Svenſkerne ſved af under Syvaarskrigen, laa længere i Nordveſt, men af hele Herligheden findes nu ikke andet igjen, end de tre

Buer af Domkirken; og Gjeter græſſer nu der, hvor fordum Præſterne med Pomp læſte Meſſen for en mægtig Menighed. Men Velſtand herſker endnu paa Hedemarken, der ſom en Have breder ſig om Mjøſens øſtre Bred.

„Skidbladnir“ bøier om Odden. Ombord er gamle Venner og muntert gaar Reſten af Dagen paa Dampſkib og Jernbane. Det er Aften ved Ankomſten til Kriſtiania, Gaſen lyſer paa langt Hold over Byen. Paa Banegaarden er Larm og Trængſel, i Hotellet modtages vi af en tydſk Kellner, og Englændere fører høirøſtet Tale i Trappen: kort ſagt, vi føler, at vi er paa europæiſk Jordbund, og der paatrænger ſig mig en behagelig Overbevisning om, at den ſure Melk, Fladbrødet og Spegekjødet er et overvundet Standpunkt.

Düsseldorf.

Af Geografien lærer vi i vor Barndom at Düſſeldorf er en aaben By i Rhinprovindſen, med ſaa og ſaa mange Indvaanere.

Naar vi er konfirmerte og begynder at beſøge Kunſtudſtillinger, lærer vi om ſamme By, at den har mange Malere og at Skolen derſteds har en vis Berømthed. Og kommer vi ſelv paa vor ſtore kontinentale Tur til Düſſeldorf ſaa erfarer vi, at den ovenikjøbet er berømt for ſine Nattergaler og ſin — Sennep.

Düſſeldorf er en venlig By, med vakkre, moderne Huſe, og den har mindſt af alle Rhinſtæder bibeholdt det gamle frie Rigsſtadsfyſionomi, ſom man hovedſagelig finder ſaa ſtærkt udpræget i Køln med ſine mange Taarne, de trange Gader og de ſpidſe Gavle.

Ikkedesmindre er Düſſeldorf en meget gammel By, med mange Levninger fra Middelalderen. Af diſſe er Lambertuskirken den betydeligſte. Det er en meget ſtor, treſkibet Kirke af Murſten, holdt i en enkel men værdig Stil, og hovedſagelig bekjendt for ſit vakre Tabernakel eller Sakramentshus. Saa kaldes nemlig diſſe lette, ſirlige, taarnformede Forvaringsſteder for Hoſtien, ſom ſkriver ſig fra Gothikens ſenere Periode, og ſom man, mer eller mindre rigt forſiret, finder i ſaamange tydſke og belgiſke Kirker. De berømteſte af denne Sort er unegtelig det af Peter Viſcher forarbeidede i Lorentzkirken i Nürnberg, dernæſt et i St. Pierre i Løwen, og til diſſe ſlutter ſig paa et værdigt Sæt Tabernaklet i Lambertuskirken i Düſſeldorf.

Naar Düſſeldorf oprindelig er anlagt, ſkal jeg ikke kunne ſige. Men ſin egentlige Betydning fik det førſt under Johan Wilhelm — Jan Willem kalder Düſſeldorferne ham — Kurfyrſte af Cleve og Berg, ſom regjerede fra 1690 til 1716, og gjorde Düſſeldorf til ſin Reſidents. Det var en forfængelig og pragtelſkende Fyrſte, ſom efter den Tids Mode blandt de tydſke Smaafyrſter indrettede ſit Hof i Ludvig den Fjortendes Smag, hvilket juſt ikke geraadede Landets Finantſer tilbedſte, men derimod ſaa meget mere Byen og dens Indvaanere. Det var ogſaa af ham Kunſtakademiet blev oprettet, og han ſamlede det berømte Billedgalleri, ſom ſenere, for at reddes fra fransk Rovgjærrighed, i Begyndelſen af Aarhundredet blev ſendt til München. Reddet blev det, det er viſt, men aldrig kom det mer tilbage til Düſſeldorf. For München beholdt det trods gjentagne Krav — og efter Freden i 1871 blev det ſluttelig for evig Tid tilkjendt München, efter at i de ſidſte Aar Forhandlingerne igjen var optagne.

Hvor ſtor og betydelig denne Samling har været, kan man gjøre ſig et Begreb om ved at beſøge det gamle Pinakothek i München, thi dette beſtaar næſten udelukkende af det gamle Düſſeldorfergalleri.

Blot Kobberſtikſamlingen — en af de betydeligſte i Europa — og en meget omfattende Samling Haandtegninger af Middelalderens berømteſte Meſtere blev tilbage, og diſſe udgjør nu Akademiets væſentligſte Prydelſer. Thi et Galleri af moderne Billeder af Düſſeldorferſkolen, ſom i ſenere Aar er paabegyndt, og ſom før havde ſit Lokale i Akademibygningen, er nu flyttet til et andet Sted.

I det gamle Slot, ſom ligger umiddelbart ved Rhinen, og ſom efter mange Om- og Tilbygninger under de forſkjellige i Düſſeldorf reſiderende Hertuger af Cleve og Berg, og Franſkmændenes Bombardement i Aaret 1794, er bleven reſtaureret, har Akademiet nu ſine Læreſale og Samlinger*). Akademiet ligger i Nærheden af Torvet, til dette ſtøder Stadens Raadhus og en gammel faldefærdig Kaſſe af Theater, og midt paa Torvet ſtaar Johan Wilhelms Rytterſtatu i Bronce, om hvilken der gaar det Sagn, at Meſteren, Italieneren Grupello, da han holdt paa med at ſtøbe den, pludſelig blev ræd for at der ikke var Metal nok, og ſaa ſprang han i ſin Fortvivlelſe hjem og hentede alle ſine Sølvſkeer og alt ſit øvrige Sølvtøi og kaſtede det altſammen i den glødende Maſſe, og — har hans Frygt været ugrundet, eller har Sølvtøiet gjort Udſlaget, viſt er det, at paa Kurfyrſten fattes end ikke en Krøl i Allongeparykken.

Og fra Torvet gaar Bolkerſtraße ind i Byen, og i denne Gade var det, at Tydſklands genialſte Digter, Heinrich Heine, ſaa Dagens Lys Nytaarsnatten 1800. Men Huſet er endnu ikke, ſom han ſelv ſpaaede, blevet et Valfartsſted for engelſke Ladyer med blonde Lokker og grønne Flor, ſom ſkulde komme for at ſe det Sted han kom til Verden — et i Düſſeldorf og viden om i Landene bekjendt

---

*) Totalt afbrändt Natten til 19de Merts 1872. Det lykkedes imidlertid at redde ſaavel Kobberſtik- ſom Haandtegnings-Samlingerne.

Firma har nu ſnart i 40 Aar her haft ſin Butik og ſit Lager, hvorfra det har forſeet ikke alene Düſſeldorf, men ogſaa den halve malende Verden med Malerutenſilier, og Indehaveren er en af Düſſeldorfs bekjendteſte Originaler, om hvem der gaar Tuſinder af de deſperateſte Anekdoter.

Fra Volkerſtraße kommer man til „Alléen", en bred Promenade, beplantet med fire Rækker Kaſtanietræer. Denne Promenade, hvor nu hver Søndag fra 12 til 1 hele Düſſeldorfs Beau-monde viſer ſig, er et Værk af Napoleon, ſom 1811 ſkjænkede de raſerede Fæſtningsværkers Terrain til Byen og lod fylde Fæſtningsgravene for at danne denne Spadſerplads. I denne Del af Byen er Düſſeldorfs fornemſte Butikker beliggende — her findes ogſaa de to permanente Udſtillinger — den ene, Schultes, gammel og kjendt, ſom blot udſtiller Düſſeldorferbilleder; den anden, Bismeyer & Krauß, har ſtillet ſig den meget tidsmæſſige Opgave, at lade Düſſeldorferne faa ſe Kunſtværker fra andre Steder og Skoler end deres egen, og har forlængſt taget Luven fra den førſte.

Til Alléen, og gjennem den korte Elberfelderſtraße forenet med denne, ſtøder „Hofgarten", en Park, ſom anlagdes allerede i forrige Aarhundrede under Carl Theodors Regjering af dennes Miniſter Grev Goltſtein, og udvidedes af Napoleon, ſom ſkal have havt en egen Forkjærlighed for Düſſeldorf — en Forkjærlighed, ſom havde ſin Grund juſt i denne Park. Faa tydſke Byer kan roſe ſig af at have ſtørre eller vakkrere Anlæg i ſin umiddelbare Nærhed, ja i ſin Midte, thi gjennem Düſſeldorfs utrolige Tilvæxt i de ſidſte ti til femten Aar er Hofgarten, ſom før laa udenfor Byen, nu overalt begrændſet af nye Kvarterer.

I Hofgarten ligger det gamle Jagtſlot, ſom Hertugerne af Berg lod bygge, det ſaakaldte „Jægerhof", nu overladt Fyrſten af Hohenzollern til Reſidens. Det er et lidet, tarveligt Slot i det forrige Aarhundredes Stil, og der fordres i Sandhed en ſtor Kjærlighed til Düſſeldorf, for at en Mand, ſom eier Gods og Slotte i de fleſte Trakter af Europa, her ſkal opſlaa ſit Hovedkvarter. Men det er med Düſſeldorf ſom med Rom — hvem ſom engang har likt ſig der, han længes altid tilbage.

Umiddelbart til Jægerhof grændſer Malernes Park og Klublokale, det fordum Jacobiſke Gods, hvor i Slutningen af forrige Aarhundrede den ſom Filoſof bekjendte Jacobi boede og ſamlede om ſig ſin Tids berømte literære og videnſkabelige Mænd.

Og det er vel Afglandſen af ſaadanne Navn, ſom Gøthe, Wieland, Heynſe og flere, ſom har gjort, at Jacobis har overlevet ſin Samtid; thi den Brevvexling, han har efterladt ſig, indeholder det meſt forſkruede, ſentimentale og kjedelige Sludder, man kan tænke ſig, og med hans Filoſofi har det nok ikke heller været ſaa meget bevendt, da han ſaa aldeles kunde miſte Koncepterne ved Franſkmændenes Invaſion. Om hans jammerlige Følelſer og trøſtesløſe Tilſtand ved denne Anledning kan man læſe nærmere i hans efterladte Breve.

Men nu raader der i Jacobis gamle Eiendom et ligeſaa muntert Liv, ſom nogenſinde i den gamle Filoſofs Dage; og mange af de daglige Beſøgere der har Navne, der klinger lige ſaa godt og lige ſaa langt, ſom Jacobis Gjæſters.

Aar 1858 annonceredes Parken med Vaaningshuſet, ſom laa i den, til Salgs, og da var det, at „Malkaſten“ — ſaa hedder Kunſtnerforeningen i Düſſeldorf, fik den Tanke at erhverve ſamme. Og det var en lykkelig Tanke, thi Parken tilbyden alt, ſom en Kunſtnerſjæl vel kan ønſke ſig: der er prægtige Trægrupper, ſkyggefulde Alléer, aabne Græsplaner, Slyngplanter op efter Mure og Vægge, en ſtor Dam og Düſſelen ſelv, ſom løber gjennem hele Parken og deler den i to Dele, forenede ved tre Broer. At ſkaffe Penge til at kjøbe en ſaadan Eiendom kunde ſynes en vanſkelig Opgave for en Forening af fattige Malere — det var dengang endnu ikke kommen i Brug at male ſig ſmaa nette Formuer ſammen — men alligevel gik det let nok.

Man greb til det vanlige Middel blandt Kunſtnere i lignende Tilfæld: hver og en gav ſit Bidrag in natura, og af de ſamlede Bidrag foranſtaltedes et Kunſtlotteri, ſom indbragte 50,000 Thaler preuſiſk Kourant, og det er en ganſke reſkpektabel Myntſort.

Parken blev indkjøbt for 25,000 Thaler, og for de øvrige blev der, ved Siden af det gamle Hus, og forbundet med ſamme, opført et Feſtivitetslokale. Grundſtenen lades i Mai 1864 med ſtor Høitideligheb, med Libationer, Fakkeltog og Fyrværkeri, og allerede Høſten efter kunde det proviſoriſk tages i Brug, nagtet den indre Indredning ikke var fuldt færdig, ei heller Theatret i Enden af Salen, men dette hindrede ikke, at Kunſtnerne under Løbet af Vinteren havde mangen en glad Aften, og ved Indvielſesfeſten opførtes paa den ufærdige Scene et for Tilfældet forfattet Stykke, hvortil Decorationerne var ſkrevne: det vil ſige, ved hver Sceneforandring kom Regiſſøren ind, gjorde ſin Reverents for Publikum, og foreviſte et ſtort Bræt, paa hvilket med alenlange Bogſtaver ſtod at læſe, hvad Scenen ſkulde foreſtille: Atelier, Værtshus, Skov, o. ſ. v.

Düſſeldorferakademiet har ſom ſagt, exiſteret ſiden Slutningen af det 17de Aarhundrede, og dets førſte Direktør var den nederlandſke Maler Eglon van den Neer, ſom døde i Düſſeldorf 1703. Men Akademiets egentlige Ry, og Dannelſen af en egen

Skole daterer ſig alligevel førſt fra dette Aarhundrede. Da man ſkrev atten Hundrede og nogle og Tyve kaldtes Wilhelm von Schadow, Søn af den bekjendte Berliner Billedhngger til Direktør for Akademiet. Sin Kunſtnersdannelſe havde han modtaget i Rom, og ſammen med ſine ſtore Samtidige, Veit, Overbeck og Cornelius, blev han Skaberen af den moderne Kunſt i Tydſkland. Fra Rom var han vendt tilbage til Berlin, og her modtog han Kaldet til Düſſeldorf, hvor han virkede ſom Direktør ligetil Slutningen af Femtiaarene.

Schadow ſelv var ikke af Betydning ſom Maler. hans ſtore Opus, den yderſte Dom, der aarelang ſtod tilhyllet i Galleriſalen, og nu befinder ſig i Edſvornerettens nye Sal i Düſſeldorf, er ſaagar ſkrækkeligt: men hans klare Blik, hans luttrede Smag, hans ſunde Dom og den forbauſende Evne han havde til at ſe den perſonlige Begavelſe, og lede det unge, vaklende Talent ind paa den rette Vei, gjorde ham i høi Grad ſkikket til Lærer. Han havde ogſaa allerede i Berlin ſamlet om ſig en Skare af begavede Elever, og diſſe fulgte den afholdte Lærer til Düſſeldorf. Diſſe Elever var Sohn, Jordan, Leſſing, Schrødter og Hildebrandt. Det er fra diſſe Mænds Ankomſt til Düſſeldorf, at Skolen regner ſin Æra: det var dem ſom førte Düſſeldorfs Navn vidt ud i Verden; dem, ſom drog Elever did fra alle Kanter; dem, ſom dannede diſſe Elever, og ſom længe ſtod i Spidſen for det kunſtneriſke Liv og den kunſtneriſke Bevægelſe i Düſſeldorf. Og fra den Tid, at Tidemand og Gude boſatte ſig her, blev Düſſeldorf længe Samlingspladſen for alle de Nordmænd og Svenſker, ſom vilde egne ſig til Kunſten. Dette Forhold er nu viſſelig til en Del forandret, dels derfor, at Stemningen i de forenede Riger — om med Ret eller Uret, er her ikke Stedet at afgjøre — er imod Düſſeldorf, dels ogſaa derfor, at den ene af den ſkandinaviſke Kunſts Koryfæer, Hans Gude, for altid har forladt Düſſeldorf, og mange af dem, ſom var hans Elever, har fulgt ham til Karlsruhe. Men Düſſeldorf har haft en ſtor Indflydelſe, og jeg vover frit at paaſtaa, en gavnlig Indflydelſe paa Udviklingen af vor nationale Kunſt, og endnu findes der, og vil viſt længe findes, en faſt Stok af Nordens Kunſtnere — og ikke juſt af dens daarligſte.

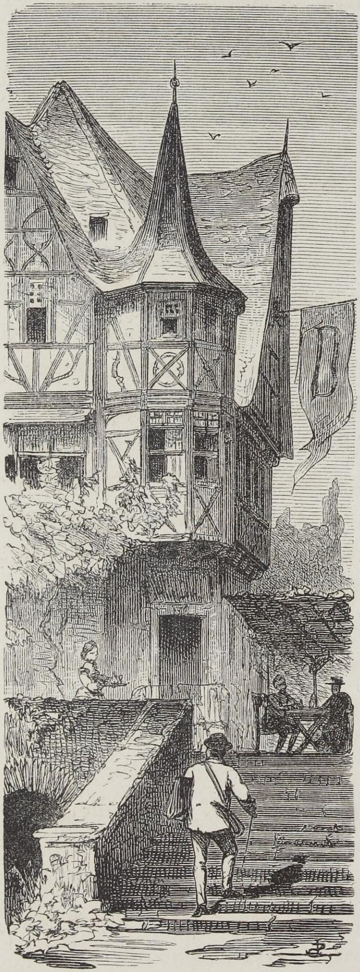

Langs Rhinen.

Det er mange Aar ſiden nu. Det var i Düſſeldorf, og jeg laborerede paa ulykkelig Kjærlighed og ſtærk Hovedpine. Jeg havde i den Anledning fattet den haardnakkede Beſlutning at tilbringe Dagen i Sengen, omendſkjønt det var en prægtig Solſkinsdag i Slutningen af Auguſt. Min Værtinde, en god gammel Dame, havde erfaret denne min Beſlutning af min Oppaſſer, og indfandt ſig i høiſt egen Perſon for at pleie mig. Hun lavede kolde Omſlag, paaſtod at jeg havde Feber, og indrettede min Middag derefter. Det blev Havreſuppe og Æblekompot — jeg erindrer det, ſom om det havde været igaar, for Sammenſætningen var alt for mærkværdig for en Mave, ſom trods den imaginære Feber havde en overordentlig ſubſtantiel Appetit. Men jeg antog at jeg var ſyg, troede, at det maatte være ſaa, og fandt mig uden Knur. Æblerne var ſpækket med ſønderſkaarne Mandler, og ſaa aldeles ud ſom ſmaa Pindſvin. Jeg tænkte paa det kvindelige Væſen, ſom, uagtet adſkillige Aar ældre end mig, i mit Fædreland var Gjenſtanden for mine ømme Følelſer, og hvis Giftermaalsannonce laa foran mig paa Natbordet — jo, det var rigtig Pindſvintagger i Hjertet, det.

Men med nitten Aar har man et elaſtiſkt Hjerte og en endnu mer elaſtiſk Appetit. Juſt ſom jeg holdt paa med min Hoſpitalskoſt, ſtak min Ven Nicolay ſit ſpørgende Fjæs, og derpaa ſin fornuftige Krop ind ad Døren. Han gjorde førſt et meget betænkeligt Anſigt over mit ombundne Hoved, men Udtrykket blev aldeles paniſkt, da han fik Øie paa min Middagsanretning. „Det var Pokker ſaa ſlemt dette her, Du,“ ſagde han. (Min Ven Nicolay havde dengang den Vane at bande i Utide

— nu har han lagt den bort, og ſværger blot, naar det behøves.)

„Ja", fik jeg med Møie frem, „med mig ſtaar det daarligt til, jeg — er — meget — ſyg — jeg føler mig -- ſaa mat, ſaa".

„Hm, hm, ja, det er dumt, det. — Men kan Du ikke probere paa at ſtaa op?"

„Jeg? — Aah" — og en Bevægelſe til Hovedet med begge Hænder ſøgte at overtyde, ikke ſaameget min Ven, ſom mig ſelv, om de forfærdelige Smerter, jeg led.

Han riſtede paa Hovedet med et rigtigt deltagende Udtryk, et Udtryk, ſom bibragte mig en velgjørende Overbevisning om det Trin af Elendighed, paa hvilket jeg befandt mig.

„Og vi, ſom havde tænkt at faa Dig med paa en Tur opover Rhinen! — Vi vidſte, at Du er per Kaſſe i denne Tid, og jeg har ogſaa endel Kontanter, og ſaa kunde det været ſaa hyggeligt at faa Dig med. Men nu har vi alt beſtemt Afreiſen til imorgen tidligt, og ſaa ſkjønner jeg, at vi maa reiſe Dig foruden."

„Hm, ja, ſer Du, jeg tror — jeg —" det var unegtelig en Smule beſkjæmmende for mig, paa en Gang at kjende mig ſaa friſk, ſom jeg virkelig gjorde. Jeg vilde gjerne ſkyde Skylden paa Omſlagene og paa Diæten, men ſaa følte jeg med en Gang en meget poſitiv Appetit, og en, to, tre, var jeg ude af Sengen og i Klæderne, til ſtor Forbauſelſe for min ſindige Ven, ſom aldrig havde været Vidne til en ſaa raſk Helbredelſe.

Jeg forlod Huſet med ham til ikke ringe Overraſkelſe for min hederlige Værtinde; men hendes Forundring ſteg, da jeg efter et Par Timers Fravær, ſtyrket af en kraftig Beefſteak, kom tilbage og erklærede, at jeg med Morgentoget den følgende Dag agtede mig afſted paa en liden Høſtreiſe.

Paa det Vis kom jeg til at gjøre min førſte Rhinreiſe, men det er meget længe ſiden nu.

Jeg har aldrig ført Dagbag. Jeg blev holdt dertil i min Barndom af en eſtethiſk Tante, ſom var paa Beſøg hos mine Forældre, og ſom ſkrev ſtore Bind, ſyede med blaat Stømpegarn i graa Karduspapirsomſlag, fulde med ſværmeriſke Betragtninger over Naturens Skjønhed, elegiſke Udgydelſer over Veienes Daarlighed (hun maatte nemlig paa Grund af tiltagende Korpulence gjøre daglige Spadſerture i Føre og Uføre) og Smørpriſernes Stigen, altſammen meget poetiſkt, ſamt her og der afbrudt af Husholdningsrecepter ſom f. Ex. Fru Monſens Kager paa en anden Maade. Kort ſagt, det var „Betragtninger for hver Dag i Aaret."

Da jeg nu kom til Sjæls Aar og Alder —

det vil ſige da jeg i Fru Amundſens Skole for Gutter og Piger var begyndt at ſkrive efter Diktat — ſtore Bajadſer af Bogſtaver, ſom kom ind i Skrivebogens ſandſtrøede Circus, ſnart enkeltvis og ſnart i Klumper, og ſtod paa Hovedet eller indtog andre ekvilibriſtiſke Stillinger — ſaa overrakte min eſtethiſke Tante mig et ſaadant ſelvſyet Hefte med megen Høitidelighed og med en Opfordring til deri at nedſkrive, hvad der hver Dag forekom mig mærkværdigt og optegnelſesværd.

Nu begav det ſig ſaa, at mine Forældre boede i en liden By, og i Smaabyerne driver ſom bekjendt Indvaanerne gjerne Agerbrug og Fædrift til Husbehov ved Siden af ſin øvrige Gjærning. Saaledes havde vi ogſaa et Par Kjør, men Doctoren eiede Byens eneſte Tyr, og nu hendte der den Dag, jeg havde faaet Dagbogen, noget, ſom jeg fandt yderſt mærkværdigt. Jeg var juſt ifærd med, ved Hjælp af meget ſtore og meget ſkjæve Bogſtaver at betro Dagbogen Reſultatet af mine Naturſtudier, da min Fader kom ind i Værelſet og ſaa over Skulderen paa mig.

„Hvad beſtiller Du der, Gutten min?“ ſpurgte han med den infam venlige Tone, han altid havde, naar han tilgavns vilde gjøre Noget latterligt.

Jeg var mig intet Ondt bevidſt, men ſvarede dog med en vis Forſagthed, at jeg førte Dagbog. Han tog den fra mig og læſte, hvad jeg havde ſkrevet.

„Narreſtreger" brummede Fader, og rev uden videre Komplementer Bogen i Stykker. Siden det Øieblik — det viſer at jeg altid har været en lydig Søn — har jeg faaet en grundig Modbydelighed mod alle Slags Dagbøger, ſelv om de er ſaa korte og fyndige, ſom de, min lille Kuſine førte paa en Rhinreiſe, jeg med min Familie foretog et Par Aar ſenere. Jeg ſaa hende altid ombord paa Dampſkibet beſkjæftiget med at gjøre Notitſer i en diminutiv Notitſebog, og vilde gjerne vide, hvad det var, hun ſaa ivrigt antegnede. Men det var ikke muligt at faa ſe, nei Gud bevar's. Det var dengang endnu ikke udtalt i noget Parlament, at Magt gaar for Ret; men Sandheden af denne evigt menneſkelige Sætning bekræftede ſig ogſaa her — til min Skam man jeg tilſtaa det. Med et raſk Nap var Notitſebogen i min Haand, — og hvad indeholdt den? Navnene paa alle de Dampſkibe, Paſſagerbaade og Slæbere, vi havde mødt paa hele Strækningen. Siden kom jeg underfund med, at hun ogſaa anlagde en Samling af alle Hotelregningerne. Det var nu hendes Reiſeminder. Men hun er ſiden blevet en praktiſk liden Husmoder, ſom har ligeſaa god Greie paa alle ſine Kiſter og Skuffer og Skabe, ſom dengang paa Rhinbaade og Hotelregninger.

Jeg har altſaa ingen Dagbog ved Haanden. Og det er Jammerſkade. Tænk med nitten Aar, med ulykkelig Kjærlighed, med Æblepindſvin i Maven, og op ad Rhinen! Hvilken rig Anledning til poetiſke Udgydelſer af gediegneſte Slag!

Og dog har jeg en Række Optegnelſer fra denne min førſte Rhinreiſe; men de er i Hjeroglyfer. Her ligger for mig en liden Skizzebog, ikke ſtort ſtørre, end at den gaar ned i Veſtelommen — lad mig ſe, om jeg efter ſaa lang Tids Forløb kan bringe noget ud af diſſe Optegnelſer.

Her har vi paa førſte Blad os tre, nøiagtig ſaadan, ſom vi efter den Tids Mode ſaa ud — Benklæder af en utrolig Snæverhed og Ærmer af en forbauſende Vidde ved Haandledet, og ſmaa Huer og Gamaſcher, og alting rudet, ſelv Reiſetaſken til at hænge over Skuldrene. F's. Ruder var grønne og ſorte, og af ſtort Kaliber, det var nu det allerfineſte, og han var ogſaa Adjutant hos Øfverſte — glemt Navnet, men det var paa de „indelta Regimenten". Vi to andre optraadte mer beſkedent, i Peber og Salt. Nicolay var den ſolide i Selſkabet, den, ſom havde Reiſerutine, og han førte Kaſſen. Min Ringhed var endnu i Umyndighedsalderen, og havde opſpilede Øine og Forundring for Alt.

Indtil Bonn ſynes intet mærkværdigt at have paſſeret; jeg finder blot et uforſkammet Fjæs, med et ſtort Nummer paa Huen: det er ſandſynligvis en „Lohndiener" i Køln, ſom har været paatrængende. Men Nicolay var ſom ſagt reiſevant og det generte ham dengang ikke det ringeſte at tale Tydſk, — ergo blev vi rimeligvis ikke luret.

Saa kommer en Række Borgruiner, alleſammen ganſke ſmaa, men ganſke ſirligt tegnede. De er tegnet fra Dampſkibet, og varierer altſaa i Konturerne en Smule fra Virkeligheden paa Grund deraf, at vort Standpunkt forandrede ſig under Tegningen — men det ſkader ikke. F. var iſær utrættelig i dette Arbeide; der fandtes ikke en Murſtump, ſom han lod i Fred, men ogſaa i hans Skizzebog blev de ſmaa Ruiner bedre end de ſtore.

Et Par Englænderinder. En med lange Lokker, ſom var deilig at ſkue. F., i ſin Egenſkab af Elegant, ſværmede pligtſkyldigſt, men Old Englands reſerverede Holdning paa den ene Side, og Ubekjendſkab med Sproget paa den anden, hindrede al Tilnærmelſe. Der blev altſaa intet romantiſk Eventyr af den Gang.

Vi gik i Land og ſpiſte Middag i Remagen. Jeg er bange for, at vi til Ære for Reiſens lykkelige Begyndelſe anſtrængte vore Fordøielſesredſkaber, vore Hjerner og vor Kaſſe i lige høi Grad. Vinen var god, men dyr. Dengang var endnu ikke de prægtige Vinaar komne, ſom tog ſin Begyndelſe 1857 og ſluttede 1868.

Vi ſaa Freſkerne i Apollinariskirken dobbelt, og det ſkader ikke. I al Fald ikke med dem, ſom foreſtiller „de bibelſke Kvinder“, fra Eva og til Maria. Der ſtaar de i en Række, i mer eller mindre lette Koſtymer — Eva bare klædt i blondt Haar, og det eneſte, der betegner deres hellige Oprindelſe, er den i den nyere kriſtelige Kunſt uundvigelige Meſſingtalerken omkring Hovedet. O, hvad de maa have ſyndet, da de var paa Jorden, diſſe Kvinder, ſaafremt de har lignet diſſe ſine Kontrafeier! Og alligevel er den, ſom har malet dem, en liden bigot Aſket, ſom førſt paa ſine gamle Dage har taget ſig en Viv. Hvilke tantaliſke Kvaler maa det ikke have været for ham at male diſſe Geſtalter!

Til Minde af Dagens Mærkværdighed finder jeg blot Portrættet af en forfærdelig tyk Fyr — det er Værten i Hotellet, en gammel forhenværende Italiener — Carraciola hedder han, og Hotellet kan jeg rekommandere — men med uſikker Haand er han tegnet, og i en noget bedærvet Tilſtand har vi rimeligvis fortſat Reiſen.

Hvad er dette? Et Fjæs med en diminutiv Næſe — ja, jeg kan næſten ſige, at den er konkav, men en Næſe er det alligevel, thi Eieren havde en ſtor Snusdaaſe, ſom han flittig benyttede, og mig vitterlig førte han ikke Snuſen til Munden, men til Dobbeltvinduet en Etage høiere, og det var efter Logikens Regler altſaa Næſen. Og nedenunder ſtaar: mellem Andernach og Neuwied.

Vi havde tilbragt Natten i Andernach, og vilde videre næſte Morgen. Men ſaa fik vi høre, at der i ſamme By fandtes et Taarn, ſom kaldtes „Schwedenthurm", fordi Svenſkerne efter Sagnet havde ſkudt et ſtort Hul i Muren paa det. Svenſkerne har overhovedet huſeret ſlemt langs Rhinen, ja, paa et Sted, i Sanct Goar, tror jeg, ſkal til og med Guſtav Adolf med høiſt egen Haand have hugget et Stykke ud af Alterbordet. Det er længe ſiden nu, men Sagnene om dem lever endnu i Folkets Mund, og hvor der findes en Ruin, kommer den gjerne paa Svenſkernes Regning.

Men Svenſketaarnet fandtes der nu, og det maatte beſigtiges. Som de fleſte gamle Bygninger ved Rhinen er det af graagul Sten, med blaagraat Skifertag, og en Smule Gothik paa Toppen. Og ſaa Breſchen paa den ene Side, ſom Svenſkerne har paa ſin Samvittighed. Ingenting videre. Men i det ſamme vi ſtod der og følte vort Bryſt ſvulme af patriotiſke Følelſer over at vore Stamfædre — reſpektive vore Stamonkler — havde udført en ſaadan Bedrift ſaa langt fra Hjemmet, kom der en hvid Sky bag om Taarnet i den blaa Luft, og Nicolay, ſom var Koloriſt, ſagde, at dette var et Farvemotiv, og vi til at faſtholde det koſtbare Øieblik — med Blyanten.

Men den konkavee Næſe? — jo, mit Herſkab, nu kommer den.

Det var en af de ſene Eftermiddagsbaade, og der var ikke meget Folk ombord. I Følelſen af den gode Middag, vi havde inde, var vi en Smule høirøſtede, og rimeligvis ogſaa en Smule nærgaaende i vore Bemærkninger om de øvrige Paſſagerer. Og ſaa talte vi jo et Sprog, ſom intet kriſtent Menneſke forſtod. Der var de uundgaaelige Englændere med kort Overlæbe og røde Bakkenbarter, der var et Par vævre Handelsreiſende, ſom ſpillede Mariage i Hjulkaſſen og fortalte hverandre om ſin Lykke hos Fruentimmer, der var en italienſk Poſitivſpiller med lille Jocko i rød Generalsuniform, og ſaa var der den konkave Næſe, og den befandt ſig i vor umiddelbare Nærhed. Den eiedes af en liden Fyr med flad Hue, ſom læſte flittigt i en Bædeker og af og til ſnuſede dygtigt af den omtalte Daaſe, ſaſt han var et ganſke ungt Menneſke; og dette burde have gjort os forſigtige, thi af alle europæiſke Nationer, Nordamericanere iberegnede, ſnuſer ingen uden Svenſkerne ved ſaa unge Aar. Men vi havde ſpiſt en god Middag, og dette maa tjene til vor Undſkyldning.

Saa ſkubber Nicolay mig i Siden — mig uſkyldige, umyndige Ungdom, ſom intet Ondt anede, men var rede til at tage mig en Lur udefter Nælingen. Og ſaa brøler han, ſaa høit at man maatte kunnet høre det i Land: „Se paa den, Du! Han ſer ud ſom om En havde drevet til Næſen paa ham i hans Barndom, og den ſiden aldrig var voxet ud igjen!“

Dette var nu ikke videre kvikt ſagt, men det vakte alligevel en homeriſk Lungeryſtelſe hos os alle tre. Det ſkulde nu været en Opmuntring for mig, men det blev det for Næſen.

„Kors, jag hør herrarne talar ſvenſka“ — overmaade lange Fjæſer fra vor Side — „det var rætt roligt at træffe Landsmæn.“ Jeg ſad længſt borte, og fandt mig beføiet til at ſimulere ſund Snork, og overlade til de to Andre at føre Konverſationen. „Jag ær grefve —“ men nei, ſaa langt gaar ikke min Indiskretion at jeg nævner Navn. Jeg nævner ikke engang Trakten, hvorfra han var, faſt man ſtrax kunde høre det paa Dialekten. Thi hans Maal røbede ham, at han ikke var en Galilæer.

Og han var ſaa glad over at have truffet Landsmænd! Nu havde han været hele fire Dage borte fra Sverrige, og i al den Tid ikke talt et ſvenſkt Ord! O Du beſkedlige lille Greve, du havde nok ikke talt i nogen anden Moders Tunge heller, er jeg bange for, thi Tydſk erklærede Du jo ſelv, ikke at kunne et Ord af — og hvad dit Franſke angaar — jeg har hørt Svenſker konverſere Indfødte paa Boulevarden, og man ſkulde bandet paa, at det var „Stockholmſka“, man hørte.

Og han havde for ſig en lang Tid, han ſkulde blive 6 Uger i Kreuznach — for at tvætte Papas Synder af ſig, tænker jeg; men han haabede at træffe Landsmænd; — et Haab, ſom jeg har al Grund til at antage ikke er bleven bedraget. Og nu ſidder han vel ſom Herre paa ſine Fædres Gods, og det er hans Søn, ſom ſtaar for Tur at reiſe til Kreuznach. Det er ſaa Verdens Gang — og den gamle Læreſætning om Fædrenes Ondſkab, ſom ſtraffes paa Børnene, paa dem i tredie og fjerde Led — den er ikke ſaa ganſke uden, endda. Derfor vogt Eder, mine Herrer.

En Gruppe Æsler. Det betyder Stolzenfels. Det er ogſaa en gammel Borg, men den er ny, den er reſtaureret af Preußens forrige Konge, Friedrich Wilhelm IV, ham, om hvem der hjemme i Norge gaar ſaamange tvivlſomme Hiſtorier. Men det var en kunſtelſkende Fyrſte, og en Fyrſte med ſtor perſonlig Begavelſe, med alle de Egenſkaber, ſom danner en elſkværdig Privatmand, men ikke nogen Konge, ſaadan ſom Tydſkland trængte paa hans Tid.

Denne Ruin, ſom Eieren 1823 havde ſkjænket ham, lod Friedrich Wilhelm i Aarene 1836—45 gjenopbygge og forſyne med Bohave i gammel Stil. I et af Værelſerne findes en Korkmodel af Borgen, ſaadan ſom den før Reſtaurationen ſaa ud, og man ſer deraf, at der var nok at bygge til. Man har hverken Tid eller Tilladelſe til at ſkizzere her. Paa Filtſko jages man ſom en Saueflok af en pengegridſk Kaſtellan gjennem hele Slottet, Trappe op og Trappe ned, og har man nu af Naturen ſmaa Fødder og ſaa faar rigtig ſtore Filtſko, ſaa er det Arbeide nok at holde Trop. Men Kaſtellanens Kontrafei har jeg: han ſtaar ſammen med Æslerne.

Nu kommen en hel Del Blade i Skizzebogen med Signaturen Oberweſel. Bradſhaw, den engelſke Bædeker, ſiger om denne By, at Studenterne fra Bonn reiſer hid for at „kneipe", og naar de ſaa er paa trekvart, gaar de ned til Loreleyklippen, ſom ligger en halv Times Vei nedenfor paa den anden Rhinbred, og er bekjendt for ſit Ekko, og ſaa raaber de: „Wie heißt der Bürgermeiſter von Oberweſel?" og Ekko undlader aldrig at ſvare

„Eſel“ til ſtor Glæde for Studenterne, og til ikke mindre for Bradſhaw, ſom her har faaet Anledning til at anbringe en Vittighed, noget ſom forøvrigt falder ſparſomt i hans Værk.

Men Borgermeſteren maa nu hedde hvad han vil — Oberweſel er en prægtig gammel By med nok af maleriſke Ruiner og nok af drikkelig Vin til at fængſle en Maler i ugevis. Og den var ogſaa at Yndlingſted for Düſſeldorfernes Udflugter under hele den romantiſke Periode, og længe efter.

Og ſaa var der et Værtshus! Det var et af den rigtige, gode, gamle Sort, ſom man før fandt langs Rhinen, men ſom nu næſten overalt er forſvunden og har veget Pladſen for de nymodens ſtore Hoteller, med friſerede Kellnere, ſmaa Flaſker og ſtore Priſer. Og det var Malernes ſpecielle Værtshus, dette. „Zum goldenen Propfenzieher“ var det indbydende Navn, og over Døren prangede i gamle Dage et Skildt, malet af ingen mindre end Adolf Schrøder, Don Qvixotes og Falſtaffs geniale Maler Det var en tyk og rødnæſet Ridder, der tjente ſom Skjoldholder fra Vaabenet: en gylden Korketrækker i druegrønt Felt.

Da Schrøder malte Skildtet var han en ung Maler, og hans Navn var endnu ukjendt. Mange Aar hang det derude i Vær og Vind, og Glandſen var forlængſt forſvunden, da Værten af nye Skarer af Malere fik høre tale om Schrøders Anſeelſe, om alle hans prægtige Sager, og at han havde valgt Korketrækkeren til ſit Monogram, og ſaa kom Skildtet i forgyldt Ramme og blev hængt paa Hederspladſen i den ſtore Sal, ſom om Vinteren tjener til Ballokal for Oberweſels dandſelyſtne Ungdom, og om Sommeren til table d'hôte, naar der er ret mange Gjæſter.

Saa kom Schrøder en Gang ſelv derhen og fik ſe ſit Ungdomsarbeide, og ynkedes over det. Han tog Skildtet med til Düſſeldorf, og nu hænger det i forynget Geſtalt igjen i Gjæſteſalen. Men det er ei længer Falſtaffiguren, der tjener til Vaabenholder: en Skjænkepige paa den ene Side og en haandfaſt Vintapper paa den anden, begge i gammeltydſk Dragt, erſtatter den rødnæſede Ridder. Muligt, at det er bedre malet, end det gamle — en Radering af dette, ſom Schrøder engang viſte mig, var imidlertid ulige mer humoriſtiſk. Men man kan ikke være kvik hele ſit Liv heller, iſær ikke, naar man lider af Stenſmerter, og Schrøder er ingen Undtagelſe fra Regelen. Og dog er det ikke mange Aar ſiden jeg traf ham, juſt i Oberweſel. I den gamle, trange, røgede Stue, med de mørke Paneler og de dybe Vinduesaabninger, hvor der hænger Mindetavler over enkelte extra lyſtige Drikkelag, ſom Düſſeldorfermalere her har feiret — eller under den vinløvrankede Veranda paa Keglebanen — kom Ungdomserindringerne over ham, og han blev ung med de Unge, og da kunde det vel hænde, at Morgenſolen fandt en leende og lyſtig Gruppe, og den ellers ſaa grætne Schrøder ſom Sjælen og Livet i Munterheden.

Og Værten ſelv! En gammel Kriger fra Napoleons Dage. Han havde været med i Spanien og Rusland, han havde ſmagt Xeres og Wotki, men ingenſteds forekom ham Drueſaften ſaa liſtig ſom ved Hjemlandets Elv, og her i ſin Fødeby havde han ſlaaet ſig ned og etableret et Værtshus.

Og en god Vært var han. Han anbefalede ſine Varer paa den allerbedſte Maade: han konſumerede ſelv utrolige Kvantiteter deraf, altſammen Vin fra hans egne Vinbjerge. Han havde ogſaa andre Vine paa Vinkortet og i Kjælderen; men ve den Fremmede, ſom af Ubekjendſkab med Huſets Vaner forlangte en dyr Vin efter Vinkortet — det var ingen Maler, og i Værtens Gunſt kom han aldrig. Malerne var hans Øienſtene, hans elſkede Børn, hans Kjæledægger. Og hændte det iblandt, at Nogen efter ſex Ugers Ophold ikke ſaa ſig iſtand til at betale ſin Regning, ſaa opfordrede gamle d'Avis ham gjerne til at blive videre ſex Uger, og naar han ſaa „hernæſt" ſolgte et ſtort Billede, kunde han jo tænke paa Korketrækkeren — jo, det var Vært, det!

Vi blev ſnart gode Venner med Gammelen, trods det fremmede Sprog, ſom i Begyndelſen gjorde ham kort for Hovedet, thi han tog os for Englændere, og det Folk elſkede han ikke. De ruinerer Rhinen, pleiede han at ſige, og ganſke Uret havde han ikke. Da han hørte, at vi var Malere, og da jeg dertil forklarede, at jeg kjendte Schrøder, og havde Hilſener med fra ham, ſaa var Venſkabet ſluttet, og ſaa tog han af ſine bedſte Vine en Vin frem, ſom er kjendt over hele Rhinlandet for ſin Godhed og for ſit mærkelige Navn. Thi den hedder „Enghøller“, og voxer i en trang Dal ſtrax ovenfor Oberweſel, hvor Solen koger Druen i de ſteile Vinbjerge, og ingen kold Nordenvind ſlipper ind. Derfor kaldes ogſaa Dalen „det trange Helvede“ og ved Indgangen til den ligger en Kværn, og den Kværn har alle Malere malet, og af Vinen har alle Malere drukket, ſom nogenſinde har gjæſtet den „gyldne Korketrækker“.

Jeg har været der ofte ſiden. Men for hver Gang var Gubben blevet ældre, — man mærkede det blot paa den Omſtændighed, at han om Aftenen fortærte et mindre Kvantum. I ſin Velmagts Dage havde han tømt 7 — ſiger og ſkriver ſyv — Stenkrus med Vin hver Aften, og hvert Krus holdt omkring en Flaſke; da jeg lærte ham at kjende, nøiede han ſig med fem, ſenere varierede han mellem tre og fire, og ved mit ſidſte Beſøg ſtod hans Navn at læſe paa et Kors ved Kirkemuren. Nu er Værtshuſet gaaet over i andre Hænder, og den gamle Gemytlighed er borte; men Schrøders Skildt hænger endnu i Gjæſteſalen, og den gyldne Korketrækker lever af ſine Traditioner ſom Katholicismen og Bourbonerne.

Her er vi igjen, men paa Fodvandring. En Mand med Trillebør traſker efter, og de Borge, ſom nu kommer, er mer naturtro gjengivne.

Efter et Par glade Dage i Oberweſel ſkulde vi videre. Vi vilde med Dampſkibet til Bingen, til Rüdesheim og Mainz, og, hvem ved, rakte Pengene, endnu ſydligere. Men Gubben vilde ikke høre nogen Snak om Dampſkib. Hans Værtshus ſkulde Malere forlade tilfods, og Ideen ſlog os ſtrax. Saa ſkaffede han os en Fyr med Trillebør for vore Sager, og ſaa bar det af en vakker Morgen. Fjeldene ſtod i blaanende Duft, Rhinen glimrede ſom flydende Sølv, Solſtraalerne brødes i hver Dugdraabe i Græſſet.

Veien følger hele Tiden Rhinen. Strax ovenfor Oberweſel kommer man forbi en liden Borg, ſom ligger paa en Klippe midt i Elven, med Grundmurene i Form af et Skib for at kunne bryde Iſen.

Den lille Borg hedder egentlig Pfalzgrafenſtein, men benævnes i daglig Tale blot „die Pfalz“ og opførtes i det 14de Aarhundrede for at kræve Told af de forbiſejlende Fartøier. Nu har den forlængſt tabt ſin Betydning ſom Toldbod, men den oprindelige Form har den, og med ſine maleriſke Tinder og Taarne hæver den ſig ſtolt op af Floden. Der gaar ogſaa det Sagn om den, at Kurgrevinderne af Pfalz her maatte afvente ſin Nedkomſt — af hvilken Grund er temmelig uforklarigt, om det ikke ſkulde være den, at der paa et ſaa utilgjængeligt Sted var lettere at kontrollere, at Tronarvingen ikke blev forbyttet.

Saa kommer Bacharach — en Forvanſkning af Romernes „ara Bacchi“, et gammelt Rede ſom Oberweſel, med prægtige gamle Huſe, ſom er klinet op til Stadsmuren, med maleriſke Gader og en gammel Kirke i romanſk Stil, ſom mer end engang har maattet tjene til Motiv for Billeder*). Her voxer i Sidedalene ogſaa gode Vine, Manubacher og Steeger. Jeg har ofte forſøgt dem.

Længere oppe ligger Rheinbach og Trechtinghauſen, begge ſtore Landsbyer, og mellem dem, paa en ſteil Klippe, ſom mod Rhinen ſtyrter lodret ned i Dalen, Sonneck, en gammel Borg, kanſke den vakkreſte ved hele Rhinen; i ſit Ydre reſtaureret af Friedrich Wilhelm IV. men indvendig ſtaar den fuldkommen øde. Her bor blot en Kaſtellan, og man behøver ingen Filtſko. Men man har her en herlig Udſigt over Rhinen.

---

*) Den ſtörſte Del af Bacharach, deriblandt ogſaa Kirken og de meſt bekjendte af de gamle Huſe nedbrändte i Vaar til evig Sorg for alle Malere.

Ovenfor Trechtinghauſen ligger en prægtig gammel Borgruin, Falkenburg. Det begyndte at ſkumre, da vi nærmede os Byen, og ſaa fik vi den romantiſke Ide at tilbringe Natten i Ruinen; med et lyſtigt Baal, naturligvis, og med Forraad af Fødevarer. Men Ruinen er Privateiendom; man kan ikke komme ind uden Nøgle, og Manden ſom havde Nøglen i Forvaring, vilde ikke give os Tilladelſe dertil. Saa oplevede vi dengang intet romantiſkt Eventyr med Gjenfærd af Borgfrøkener eller med blaa Lys, ſom ſvæver over nedgravede Skatte, — men ſaa havde vi ikke heller ikke nogen Snue Dagen efter.

Vi maate altſaa traſke videre, det er en Stump igjen til Bingen, der var Maalet fra vor Dagsreiſe. Aftenen faldt paa, det blev mørkt og Taage. Enden paa vor Fodreiſe var ikke ſaa behagelig ſom Begyndelſen. Vor Traſken omkring havde gjort os trætte, vor feilſlagne romantiſke Plan for Natten grætne; Veien til Bingen forekom os i Taagen aldrig at tage Ende, og det var med ſtor Jubel vi hilſte de gjæſtevenligt blinkende Lys i Bingens Vinduer, og med endnu ſtørre Glæde vi ſatte os ned til den rigelige Aftensmad og de ſtore Flaſker i „den hvide Heſt". Thi Bingen hører til Heſſen-Darmſtadt, og her regner maa endnu efter det gamle Maal, og en Flaſke efter det gamle Maal er akkurat $^1/_3$ ſtørre end en efter det nye. Derfor er Heſſen ogſaa alle Vindrikkeres forgjættede Land.

I Bingen begynder det ſaa kaldte „romantiſke Rhinland" (For os endte det altſaa, da vi kom nedenfra.) Her trænger Fjeldene ſig ſammen, og ved „Bingerloch", med det bekjendte Muſetaarn midt i Rhinen, ſtyrter ſig Elven med Fart gjennem det trange Pas. Men for den, ſom kommer nedenfra, aabner ſig ved Bingen Udſigten over en af diſſe velſignede Egne, hvor Verdens bedſte Vine trives: „in's ſchøne Rheingau." Her voxer ikke længe Vinen blot i Bakkeheldet, nei, hele den vide Slette er en eneſte Vinhave, hvor Vinſtokkene voxer over Spaliere af Træ, og danner uendelige, dækkede Løvgange. Her lige over ligger Rüdesheim med den gamle „Brømſerburg", en af de eiendommeligſte Borge ved Rhinen, en koloſſal firkantet Stenmaſſe, ſom udenfra fuldſtændigt gjør

Indtryk af en forladt Ruin. Men naar man kommer i Nærheden, ſer man, at der langt inde i de gabende Vinduesaabninger virkelig ogſaa findes Vinduer, og Gardiner i Vinduerne, og at der paa uformodede Steder er anbragt Balkoner og Jerngelændere — kort ſagt, at Rønnen er indredet; og virkelig lever her ogſaa ſiden Aartier en gammel Grevinde, hvem Borgen tilhører, men ingen Uvedkommende faar betræde den — den eneſte Port, ſom forbinder den med Yderverdenen, er ſtængt med forſvarlige Laaſe, og en grætten Portner afviſer ethvert ubeſkedent Ønſke om at faa „beſe ſig.“ Der borte de røde Kirketaarne er Geiſenheim, i det Fjerne ſkimter man Johannisbergs hvide Mure, og længer oppe ligger Hallgarten og Hattenheim og Erbach, hvis Vine alleſammen kommer i Handelen ſom Rüdesheimer eller Marcobrunner — den ſidſte Vin har ſit Navn efter en Brønd, Markbrunnen, ſom ligger paa Grændſen af Hattenheims og Erbachs Vinhaver. I Nærheden af Mainz er Ingelheim, hvor Karl den Store havde et Palads, og hvor der voxer en fortrinlig rød — Karl den Store var en god Landsfader, og han intereſſerede ſig levende for Vindyrkningen, og mange af de bedſte Drueſorter, iſær af de røde, paaſtaaes indførte af ham. Længſt oppe, ovenfor Mainz, er Hochheim, det gamle Domdechanat, hvis Munker havde ſaa grundige Kundſkaber i Vinens Behandling og ſaa dybe Kjældere til at forvare den i. Hvad ſkal jeg fortælle om vore Udflugter i det herlige Rheingau? det var en fortſat Vinprøve, og vi prøvede os igjennem til Mainz, ſom dengang blev Maalet for Reiſen — deficiente pecu, ſom Latinerne ſiger, eller „af briſt paa medel“ ſom det hedder i Malmø Kunſtforening.

Det var i Mainz, hvor Gutenberg ſaa Dagens Lys, og her findes ogſaa Monumentet med hans Billedſtøtte af Thorwaldſen. Han ſtaar der med ſin Bibel i Haanden, ſtolt over ſin Opfindelſe, en værdig gammel Herre med et vældigt Skjæg og en eiendommelig Buxeſmæk. Han var Menneſkehedens Velgjører, hedder det, og hans Opfindelſe ſpredte Lys til Millioner. Men han har meget paa ſin Samvittighed, han ogſaa, og blandt de Basrelief ſom findes paa Sokkelen af Monumentet og anſkueliggjør hans Opfindelſe og dens Anvendelſe, mangler der et: Maculaturen.

Tönsberg.

En Barndomserindring.

„Ja Madame, dort bin ich geboren."
Heine.

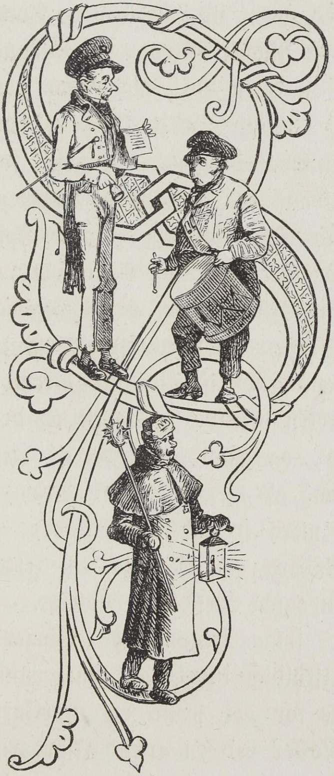

Syv Stæder ſtred om den Ære at have frembragt Homer. I vor Tid, med Slægteregiſtre, Miniſterialbøger og Statskalendere, kan ſaadant ikke mer forekomme; men for at forebygge mulig Proteſt fra Tønsbergs Side efter min Død, vil jeg ikke undlade at bemærke, at jeg virkelig har ſeet Dagens Lys i Tønsberg, og det er Norges ældſte Stad.

Trods denne Omſtændighed (nemlig Alderen, og Tønsberg var ved min Fødſel en i alle Henſeender gammel By) vil jeg ikke indeſtaa for, at jeg jo muligens, om det var kommet an paa mig, havde valgt et andet Sted til Skuepladſen for denne mærkelige Begivenhed. Jeg har altid, saalænge jeg kan mindes, higet ud i Verden, og Tønsberg var dengang den ſtilleſte Afkrog, Nogen kunde tænke ſig. Det var en liden By, med ſmaa pene gul- og grønmalede Træhuſe, med ſmaa beſkedne Butikker og ſmaa rundmavede gamle Sømænd, ſom havde trukket ſig tilbage fra det vaade Element, og nu paa ſine gamle Dage ſad her og ſolgte Kaffe og Bomuldslærred og Skraatobak og Saalelæder og Brændevin til Byens Indvaanere og Omegnens Bønder. Der fandtes ingen Brændevinslov dengang; der herſkede en fuldſtændig idylliſk Tilſtand i Brændevinsveien. Hver og En brændte og ſolgte og drak ſaameget han lyſtede, og man opnaaede at blive lige ſaa fuld dengang af hjemmebrændt Brændevin, ſom ſenere, i mere fremadſkredne Tider, af Baierſkt Øl og Madera — Madera til ſexten Skilling Flaſken, ſom ogſaa preſſes af Poteter.

Mange af diſſe ſmaa rundmavede Sømænd ſamlede ſig i hine Uſkyldighedens Dage ſmaa runde Formuer. De havde for det meſte en uforklarig Attraa efter at eie Løkker ved en grund Fjordarm, der ſkjærer ind bag Byen, og der gik myſtiſke Rygter blandt os Gutter om en Kanal, ſom havde ført op til diſſe Løkker, og hvor der i de mørke Høſtnætter herſkede en hemmelighedsfuld Trafik med udenlandſke Vareballer, ſom ſtille og forſigtigt fra Skibene i Oplagshavnen udenfor bragtes ind i de ved Kanalens Ende opførte Laaver. Og naar ſaa Hølæſſene om Vinteren kjørtes ind til Byen til Staldfodring fra Kreaturene — og hver Familie havde i den Tid mindſt en Ko — ſaa ſkal det ikke altid have været ſaa rigtigt fat med Høbeholdningen, og om der end ikke, ſom det hændte med Lars Elſſons mindeværdige Hølas, ſom den danſke Soldat ſtak ſit Spyd i, flød Blod paa Sneen, ſaa ſkal der dog ikke have været Udſandſynlighed for, at ved mulige Boringer Rødvin eller god gammel Armagnak vilde have ſipret ned.

Men dette var før min Tid, og Kanalens Tilværelſe kunde man knapt ſkjælne. Naar det imidlertid blev koldt om Høſten, og den grunde Fjordarm lagde ſig, og Kanalen med den, ſaa løb vi paa Skøiter der, og ſaa legede vi Smugler og Toldbetjent, og det var en herlig Leg, beſynderlig for dem, der var Smuglere, for de fleſte af os var vi Sømandsbørn, og Reſpekten fra Toldloven havde i vore Fædres og Bedſtefædres Tid ikke ſtaaet paa noget ſærdeles høit Trin: derfor var det traditionelt, at Smuglerne ſkulde gaa af med Seiren, og Toldbetjentene faa Prygl. Og det fik de ogſaa.

Tønsberg ligger ved Bunden af Tønsbergfjorden, ſom ved Færder ſkjærer ind paralelt med Kriſtianiafjorden, ſkilt fra denne gjennem en Række Øer, af hvilke Nøterø og Tjømø er de ſtørſte. Befolkningen paa diſſe Øer beſtod, ligeſom den i Tønsberg, næſten udelukkende af Sømænd; de mere Velſtaaende førte ſine egne Fartøier, Almuen for fra Kok og til Styrmand.

Trods den Omſtændighed, at en ſaa ſtor Mængde af Befolkningen var Sømænd, og i Handelens Tjeneſte færdedes viden om, blev dog Tønsberg i det længſte afſkaaret fra den egentlige Verdenshandels Velſignelſer og Forbandelſer. Nøterø, ſom ligger nærmeſt Faſtlandet, er nemlig gjennem en ſmal, lav Sandſlette, Stensarmen, forenet med dette. I fordums Tider har Kriſtianiafjorden rimeligvis flydt ſammen med Tønsbergfjorden over denne Landtunge, men det man have været meget længe ſiden, thi allerede Kong Hakon Hakonſen, han, ſom kaldes den Gamle, lod her grave en Kanal for at forene de tvende Fjorde.

Men denne Kanal var ſandet til under Danſketiden, under hvilken overhovedet Alting ſandede til i Norge; og Tønsberg var fra en blomſtrende Handelsſtad med ni Kirker ſunket ned til et ube-

tydeligt Ladeſted med en eneſte liden Kirke, ſom ſtod igjen af den fordums Herlighed, og med knapt halvtandet tuſinde Indvaanere, der, ſom berettet, levede redeligt og ernærede ſig af Søfart og lidt Smugleri. I Midten af forrige Aarhundrede gjordes viſſeligen Forſøg paa atter at opgrave denne Kanal; men Forſøget løb ulykkeligt af, og førſt 1835 lykkedes det ved et Intereſſentſkabs Ihærdighed at faa ſat den i farbar Stand for mindre Fartøier. Men ſtørre Fartøier og Hjuldampſkibe kan ikke paſſere Stenskanalen; ſkal de op til Tønsberg, maa de gjøre den fire Mils Omvei omkring Nøterø. Som Følge heraf blev Tønsberg i det længſte uden Dampbaadsforbindelſe, og dette var vel Aarſagen til den idylliſke Tilſtand, hvori Byen i min Barndom befandt ſig. Blot en Gang kan jeg erindre at have ſeet kongelig norſke Dampſkibe paa Tønsbergs Rhed. Det var under den førſte danſke Krig, da vi ogſaa ſkulde være med, Gudbevars, og der ſendtes et Obſervationskorps til Skaane. 400 Mand gik ombord i Tønsberg, og det var en af diſſe, ſom trøſtig ſagde: „Aa dem lar nok bli aa ſlaaſt, naar vi kommer!“ — Hvorfor det, da, mente en ſpørgeſyg Tønsbergenſer. „Jo, for vi er ſaa mange, vi,“ var det uendelig ſelvbevidſte Svar. Og for at hente diſſe Mange kom der paa en Gang tre Dampſkibe op ad Fjorden. Sligt var

aldrig ſeet i Tønsberg før, og der herſkede en formelig Folkevandring af de Indfødte for at faa ſe dem.

Men hvorfor i al Verden Tønsberg juſt var valgt til Indſkibningsſted for denne imponerende Troppeſtyrke? Jo, Stensarmen, merbemeldte magre Sandſlette, var Exercerplads for Hjerpens Kompani, og her var i min Barndom hvert Aar Rekrutexercits, og Indkvartering af Hjerpingerne, og unge Løitnanter og ſtor Morro, og Tappenſtreg om Aftenen, til uendelig Jubel for os Unger, ſom med Smeldepinder mellem Fingrene akkompagnerende fulgte den hele Byen igjennem. Og ſaa var der Mønſtring med Muſik, og alle Bondejenterne fra Omegnen, og gamle udtjente Oberſter, og ſaa blev der altid Frokoſt hjemme, for Bedſtefader var Kadetkammerat med alle ſlige gamle Invalider, og ved en ſaadan Anledning gjorde jeg i en meget ſpæd Alder det førſte Bekjendſkab med en norſk Dram, ſom jeg ubemærket langede i mig. Jeg fik den naturligvis i Vrangſtruben, og der var ſtor Forfærdelſe i Familien over at jeg alt ſaa tidligt begyndte at give efter for Brændevinsdjævelens Friſtelſer.

Men om Høſten „excerte“ Borgerne, ſom ogſaa var tilfods og havde grønne Uniformer af et ubeſkriveligt Snit, og den ene altid af en anden Farvenuance end den anden. Og de blev mønſtret af Byfogden, ſom aldrig undlod at udtale ſin Tilfredshed med deres ypperlige Holdning. „Under Krigens Tid“ havde Tønsberg ogſaa en ridende Borgergarde, et gult Kor; mine Granſkninger i Byens Arkiver, ſaavelſom i Miniſterialbørgerne, er det imidlertid ikke lykkedes at opſpore nærmere Oplysninger om dette Korps Styrke. Dog findes paa en Afbildning af Stensarmen fra den Tid — en Slags Mellemting mellem Landkort, Fugleperſpektiv og Proſpekt, ſex Mænd tilheſt, inkluſive Ritmeſteren, og alle er de gule. Ritmeſteren levede endnu i min Barndom. Han var det gule Kors Mohikaner.

Der var godt om Plads i Byen den Tid. De gamle lave Huſe havde gjerne ſtor Udſtrækning, med mange ubenyttede og uindredede Værelſer, med ſtore Gaardsrum, Komplexer af Udhusbygninger og prægtige Haver. Iſær var der en Gaard i Nordbyen, ſom havde en mærkelig Tiltrækningskraft for os Gutter. Den laa lige under Slotsbjerget, en Granitklump ved Byens nordre Ende, ſom har ſit Navn efter det befæſtede Slot, ſom i Middelalderen ſtod her, og ſom under Navn af Tønsberghus ofte nok omtales i de norſke Kongeſagaer, og ſom ſandſynligvis er de Fleſte af mine Læſere bekjendt fra Ingemanns Romaner.

Faſaden af dette gamle, grønmalede Hus (ikke af Tønsberghus, thi der findes nu blot en Grushøi) fik aldrig en Solſtraale. Værelſerne til Gaden var utrolig triſte og ſørgelige; men ſaa meget prægtigere var Gaardspladſen og den Del af Bygningen, ſom vendte mod ſamme. Huſet ſtod nemlig paa et ſkraat Terrain, og medens Vinduerne til Gaden næſten laa i Niveau med denne, var der mod Gaarden anbragt et Galeri omkring hele Bygningen, med Trapper udvendigt op til anden Etage og ned til Gaardsrummet. Og dette ſtrakte ſig helt ned til Stranden, var bevoxet med det deiligſte korte Græs, og paa den ene Side indfattet af de vidunderligſte Fjøſe, Stalde, Høboder, Vedſkjul, Pakhuſe og Søboder. Og hvad ſom var det bedſte af Alt, Familien, ſom boede tilleie i denne gamle forfaldne Rønne, havde otte Sønner, der tillodes den frieſte Benyttelſe af alle de tomme Bekvemmeligheder — intet Under da, at denne Gaard blev Samlingspladſen for hele Byens legelyſtne Gutteſkare, og her var altid Solſkin og Leg og Latter, og Graaden, ſom vel ogſaa af og til forekom, fik aldrig Lov til at vare længe.

Vi Gutter var dengang ikke forvænte med Mangfoldighed af Garderobe — i Regelen beſad hver af os ſjelden mere, end hvad han for Tilfældet bar paa Kroppen; og gik noget af dette iſtykker under Legen, fik man gjerne i Hemmelighed en Søſter eller Tjeneſtepige eller Tante til at bøde Skaden. Slemmere var det naturligtvis, naar et ſkarpt

Moderøie opdagede en ſaadan Rift. Saaledes kan jeg erindre en vakker Foraarseftermiddag, det var en Onsdag, og vi havde faaet Lov fra Skolen for at nyde af det vakkre Vær, og ſaa var naturligvis hele Skolen ſamlet i den gamle Gaard, og Legen gik ſom bedſt. Vi legte Gjemſel, og det var ikke altid ſaa ganſke fareløſt at putte ſig bort paa de gamle Hølofter. Plumps faldt en af de otte ned gjennem en Luge, og blev ſiddende faſt i en Spiltaugskrybbe nede i Stalden. Vi fik ham ſelv da op i en temmelig ubeſkadiget Tilſtand; men dette var desværre ikke Tilfældet med hans Unævnelige; thi de var tværs over paa et Sted, ſom ikke er hemmeligt, ſaalænge man bruger kort Trøie. Almindelig Sørgmodighed — vi vilde ſmugle ham ind til en hjælpſom Tjeneſtepige, ſom ofte havde ſtaaet os bi i lignende Nød, men Ulykken vilde, at vi juſt ſkulde møde Mama i Kjøkkendøren. Delinqventen regaleredes øieblikkelig med et Par varme Ørefigen, og vi Andre gjordes til Gjenſtand for en Philippika, hvis Hovedindhold var, at vi var Slyngler tilhobe. Saa blev Angjældende pr. Trøiekrave ledet ind, Benklæderne afførte, Stuearreſt dikteret og ſtort Hyl. Men Fyren benyttede et ubevogtet Øieblik, og vips var han undſluppen ſit Fængſel og midt oppe i den bedſte Leg med os igjen, uden i ringeſte Mon at være generet over Savnet af ſine Unævnelige.

Da jeg for et Par Aar ſiden gjenſaa min Fødeby, var den gamle Gaard pudſet op. Den gamle Familie boede der endnu, men de otte Sønner var ſpredte hver paa ſin Kant i Verden. De gamle tomme Værelſer var indredede for nye Indvaanere, og der boede endnu tre Familier i Gaarden, og alle havde de rigelig Plads. Men Galeriet var borttaget, de gamle tomme Høloſter var indrettet til Magaziner, paa Stranden ſtod et Skib paa Stabelen, og Gaardsrummet — jeg kunde fælde Taarer over denne Forurettelſe mod den opvoxende Ungdom — det prægtige Gaardsrum var propfuldt af ſkaaren Laſt.

En anden Legeplads havde vi ogſaa, iſær om Vaaren. Den gamle Kirke, ſom ſtod ved Torvet, var omgivet af en Kirkegaard, men den havde ikke været i Brug i de ſidſte Par Hundrede Aar. Her ſmeltede Sneen altid førſt op imod den ſolbelyſte Kirkevæg, og her ſpilte vi Klink om Knapper, og iblandt ogſaa om Halvſkillinger, og fuſed til Ring og ſlog paa Grue — jeg ved ikke, om man i de øvrige Dele af mit Fædreland kjender diſſe ædle Spil — og ſprang over Gravſtenene, og imellem ſaa kom Kriſtoffer Vægter, Kirketjener og Kirkegaardens Cerberus, og jagede os væk, naar Spektaklet blev for galt. Men Aftenen derpaa var vi der igjen, og der var dengang Ingen, ſom tog

Forargelſe af den Ting. Og ikke tror jeg heller, at de Dødes Ro forſtyrres af en jublende Børneſkare.

Den gamle Kirke er nu nedrevet, Folk er betydelig ſtrængere i ſine religiøſe Begreber, og jeg kan ikke tro, at vor Tids vakte Ungdom kan have ſaa ſyndige Vaner ſom at ſlaa Klink op efter Væggene paa den nye, ſtore Kirke.

Hverken Skandinavismen eller Maalſtrævet var opfundet i mine Gutteaar. De første Yttringer af en ſkandinaviſk Tanke træder under den første danſke Krig forſtyrrende ind i mine Barndomserindringer. Det blev da Mode blandt os at lege Danſker og Slesvigholſtenere, og til Slesvigholſtenere tog man de ſvageſte, for de ſkulde altid have Prygl. Og i min Egenſkab af en ſvagelig liden Gut har jeg faaet mine modige Bank for de undertrykte Slesvigholſtenere — kanſke ſkriver ſig derfra den Modvillie, jeg har havt mod Danmark ſiden jeg lærte at tænke, og mod den danſke Kunſt, ſiden jeg lærte at male.

Hvad Maalſtrævet angaar, ſaa var det dengang endnu en utænkt Tanke. Vel havde den nu næſten glemte Mauritz Hanſen — hvis Noveller giver mangt et bedre Billede af Smaaſtadslivet i Begyndelſen af vort Aarhundrede, end de fleſte moderne nationale Forfattere har formaaet at give af vort

nuværende — vel havde Mauritz Hanſen i et ſvagt Øieblik fundet paa at ſkrive orthofont, men det viſte ſig at være upraktiſk, og Forſøget faldt allerede efter et Par Noveller i „Bien“ (et belletriſtiſkt Maanedsſkrift, ſom dengang exiſterte) uden at finde Efterfølgere.

Der gik et ſvagt Rygte paa Skolen om denne Beſtræbelſe, ſom, gjennemført hos os, i høi Grad vilde have lettet os Arbeidet i Retſkrivningstimerne; men ve os, om vi vovede at beraabe os derpaa ved forekommende Feil mod den kongelig eneberettigede norſke Orthografi, ſom, mærkeligt nok, lærtes efter en Grammatik af den ſamme Mauritz Hanſen, der ſenere gjorde det ſvage Forſøg paa at træde ud af Sprogets Statskirke. Det var først en ſildigere Tid givet at ſe Lægprædikanter opſtaa og Frimenigheder danne ſig ogſaa paa Sprogets Omraade — og et ſtort Spørgsmaal er det, om deres Virkſomhed i ringeſte Mon er ſundere eller gavnligere end de religiøſe ditos. Her er imidlertid ikke Stedet til at afgjøre ethiſk-orthografiſk-religiøſe Spørgsmaal, og vel er det baade for Læſeren og for mig.

Men da jeg nu er kommen ind paa Religionen, vil jeg ikke undlade at bemærke, at vi i Tønsberg i min Barndom blev ſalige efter den gamle Tro. Læſeriet fandtes endnu blot paa Stavangerkanten, og Helligheden var, ligeſom Maalſtrævet og Skandina-

vismen, endnu ikke opfundet – det var forbeholdt mere oplyſte Tider. Vi levede, ſom ſagt, i en Slags primitiv Uſkyldighedstilſtand.

Derimod blev vi opdragne i et ſundt og velberaadt Svenſkehad, medens der alt i en tidlig Alder blev bibragt os Reſpekt og Ærbødighed for Alt, ſom kom fra Kongens Kjøbenhavn. Hvilket var kriſtelig handlet af Forældre og Opdragere — thi det hedder jo: „elſker dem, ſom gjøre Eder ondt, og gjører godt mod dem, ſom hade Eder" — nu kunde jo Danmark ikke dengang, ſaaſom vi lykkelig og vel var ſkilt fra Bord og Seng, direkt gjøre os noget Ondt mere; men Haan og Foragt havde det i rigelig Mon for hver en national Beſtræbelſe, ſom udgik fra Bjørnenes Hjem, nu, da Bjørnen ikke længer kunde ſlaaes for danſk Regning.

Imidlertid hadede vi Sverrige ſom vor „naturlige Fiende", og vi gode, loyale, konſervative Nordmænd gjør det endnu den Dag i Dag — hvilket i høi Grad vidner om vor ſunde Opfatning af Politiken i Almindelighed, de mellemrigſke Forhold i Særdeleshed, og vort ſunde Omdømme forøvrigt. Det er førſt de forbedrede Kommunikationsmidler, og ſom Følge deraf den nærmere Berøring, hvori vi kommer med hinanden, ſom har gjort en Forandring heri, og det en ganſke mærkelig Forandring ogſaa, og ſnart vil Kjølen blot findes paa

Kortet og i enkelte uforbederlige Patrioters Indbildning.

A propos Kommunikationsmidler — det var ved Tønsbergenſerne, vi ſlap. Revenons à nos moutons.

Den Undervisning, vi i vor førſte Barndom nød, var af primitiveſte Art. Der fandtes to gamle Damer, ſom beſørgede den: den Ene i Nordbyen, den Anden mere i Centrum af Staden, hvilket kanſke var Aarſagen til at Undervisningen her var et Par Skilling dyrere pr. Maaned, thi Fortrin for hinanden havde de tvende Undervisningsanſtalter neppe. Men de to gamle Damer var ſom Salt i ſure Øine, thi Barnemængden var ikke ſtor, og Skolepengene meget ſmaa. Her gik de Indfødte om hverandre, Mandkjøn og Kvindekjøn, og bibragtes ved Hjælp af Lugger, Knups og Klaps i alle Former Afſmag for al Slags Lærdom for den øvrige Del af ſit Liv. —

En Borgerſkole fandtes dog for de Gutter, ſom var voxet fra Pigeſkolen. Den ſtod under den ene af Byens Præſter — ſom i den Anledning endnu den Dag i Dag fører Titel af Katheket — og endnu en Lærer, men led, uviſt af hvilken Grund, altid Mangel paa Elever, indtil der endelig kom en Præſt, ſom tillige var en dygtig Lærer, og nu begyndte Konkurrentſen med en Privatſkole,

ſom imidlertid var opſtaaet og havde drevet det til hele fire Lærere i Gutteafdelingen, og endda to Lærerinder extra for den med Skolen forbundne Pigeſkole.

Brødniddet mellem de to gamle Damer havde yttret ſig i Kaffeſladder og Beſkyldninger af mer eller mindre uſkyldig Natur — Konkurrentſen mellem de to Præſtemænd (thi Forſtanderen for Privatſkolen var naturligvis ogſaa Theolog) frembragte yderſt forbittrede Skriverier i Byens Avis fra den Part, paa hvis Side Bogtrykkeren ſtod; den anden Part nægtedes Optagelſe, og maatte tage til Gjenmæle i Holmeſtrandspoſten — og paa den Tid talte Holmeſtrandspoſten Abonnenter i Tønsberg. Hverken før eller ſenere har dette, mig vitterligt, været Tilfældet. Ja, vi havde Avis! Men jeg er ikke vis paa, om den, endſkjøndt den aldrig ſtod i Oppoſition mod Regjeringen — Tønsberg regjeredes dengang af en uindſkrænket Byfoged — tillige var denne Regjerings officielle Organ. Regjeringen havde idetmindſte ogſaa en anden Maade at publicere ſine høi- og velviſe Forordninger angaaende Auktioner, Seſſioner og Formandſkabsmøder, og det ſkedde gjennem „Politi-Steffenſen“, Regjeringens Factotum.

Ved Siden af mange andre vigtige Embeder, ſom f. Ex. at arreſtere drukne Bønder, og i Nøds-

fald banke dem ædru, — hvilket i Regelen beſørgedes af Byfogden høiſt egenhændigt — at paaſe Rendeſtenes Rengjøring og bede til Lig efter afdøde Medborgere – han optraadte da paa Embeds Vegne med en ſort Kappe, Paraply og Flor om Hatten — var Politi-Steffenſen ogſaa Byens offentlige Udraaber, og i Forening med gamle Thommes Tellefs, der førſt rørte Trommen, forkyndte han fra alle Gadehjørner Magiſtratens Forføininger. Og ſaa abnedes Vinduerne i de nærmeſte Huſe, og de ſmaa Tykmavede ſtak ſine parykbeklædte Hoveder forſigtigt ud i Naturen for at lye efter, hvad det gjaldt. Og naar han ſaa paa ſin Vei fra Hjørne til Hjørne ſaa en af Byens Embedsmænd eller en af de meſt Tykmavede i et Vindu, gjorde han Stands, og ſagde med en Mand af den gamle Skoles hele Courtoiſi: „Om Forladels, men det var bare en Auſionsberammels hos N. N. formedelſt Udpantning paa Løsøre til Tisdag Eftermiddag Kl. 3. ſlet." Hvorpaa den Tykmavede i Naade nikkede ſin Tilgivelſe. Selv i ſin Optræden mod den opvoxende Slægt vidſte gamle Steffenſen at bevare ſaavel ſin Værdighed ſom et ſærdeles velvalgt Sprog. Saaledes erindre jeg endnu et viſt Bryllup, hvor Byens Mob efter Landets Skik var ſamlet mandgrant under de oplyſte Vinduer og raabte „Brura fram" og havde alſkens Fornøielſe. Men endel af os ſkolepligtige Ungdom havde udfundet, at man fra de to af Byens Pumper, ſom tilfældigvis havde ſin Plads udenfor Bryllupshuſet, maatte have et frit og behageligt Indblik i ſamme — en Opdagelſe, ſom naturligvis ſtrax fulgtes af Handling, og nu lod vi fra vort ophøiede Standpunkt med fordoblet Iver Bruden leve. Det matte imidlertid være mod en høi og velvis Magiſtrats Anordninger, at Pumperne benyttedes ſom Tilſkuertribune; thi med løftet Stock avancerede Steffenſen, ſam i den almene Ordens og egen Nysgjærrigheds Tjeneſte befandt ſig blandt Publikum, imod os — men i Nærheden opdagede han, at en af Doktorens Sønner var med blandt Misdæderne, og hans aldrig ſvigtende Ærbødighed for de Tykmavede forlod ham heller ikke her: „Ned af Pumperne og ſaadanne Ting, hvis Mænds Sønner I endogſaa ere!“ løs hans Stentorrøſt, og ned maatte vi, uden Perſons Anſelſe. Man ſer, at han lykkelig vidſte at forene Høflighed mod Individet med den meſt ubetingende Ligeſtillen for Loven — noget, man ikke altid kan ſige om Magtens Udøvere. Men hans Aſſiſtent Thommes var ikke alene kortbent og hjublent, han havde ogſaa en Anſats til Klumpfødder, og var rigtig tung tilbens. Derfor havde han vel ogſaa paa ſine gamle Dage faaet det Embede at være Poſtbud, hvilket paa den Tid var et Sinecure; thi Korreſpondentſen indſkrænkede ſig gjerne til de Breve, Skipperne ved Ankomſten til Beſtemmelſesſtedet ſkrev til ſine Koner eller ſine Rhedere. Mandſkabet ſkrev ikke. Deres Koner havde Trækſedler.

I ſin Egenſkab af udøvende Myndighed aſſiſteredes Politi-Steffenſen af Politi-Olſen og endda en væbnet Skare, beſtaaende af Dyrr Per, Kriſten og Kriſtoffer Vægter, ſom om Dagen ſaget Ved og „gik i Gaarden“ hos Godtfolk, og om Natten vaaget over Byens Velfærd ved at ſove i Hans Hovbrenders Gadetrap. Og det var en ſjelden god Trappe til at ſove i, indebygget og lun og fri for Træk. Men om Dagen ſad Anne Kurvekone der, omgiven af alle ſine Herligheder: Sukkergriſer og Sørenſnipper og Kolerakager, og det var denne Anne vi troede det Udtryk ſkrev ſig fra: „Kom nu til mig, ſa'e Vorherre til Gamleanne“, for vi ſyntes hun havde det ſaa godt i denne Verden, at der maatte et extra perſonligt Kald til for at faa hende til at ombytte den med en bedre.

Men vi kom bort fra Aviſen. Vi havde, ſom ſagt, altſaa Avis. En Tid havde vi ſaagar to — „Tønsbergs Merkur“ og „Tønsbergs Tidende“ — men den Herlighed varede ikke længe, „Merkuren“ maatte ſtryge Seil efter et kort og æreløſt Liv. „Tidenden“ gik af med Seiren, thi dens Udgiver var mere udholdende og havde anden Binæring ved Siden af. Han malte nemlig Portrætter, og hele Tønsbergs daværende Befolkning er foreviget af hans Haand i frygtelige Kontrafeier til 5 Spd. Stykket, og det paa Blikplader. — Men ſluttelig var de Alle afmalte, og det gik ſmaat med Fortjeneſten. Tønsbergenſerne fandt imidlertid paa Raad at hjælpe ſit Univerſalgeni, uden at det koſtede dem ſelv noget.

Der var Storthingsvalg. Nu havde Tønsberg i en Række af Aar altid været i generte Omſtændigheder, hvergang den Ting ſtod for Døren. Man havde havt den Fornøielſe regelmæſſigt at blamere ſig gjennem ſine Repræſentanter — en lang Række af Nuller havde Tønsberg at opviſe i Storthingets Annaler næſten lige fra 1814. — Nu kunde man ialfald forene en god Gjærning med Blamagen, idet man gjorde Bogtrykkeren delagtig i de dengang for meget rigelige anſeede Storthingsdiæter. Og Bogtrykkeren ſagde ikke Nei. Han takket og tog imod. Han ſad altſaa i Thinget og repræſenterede Tønsberg, og det være ſagt til hans Ære, han tiede trofaſt paa Tønsbergenſernes Vegne, men i ledige Timer — og han ſørgede forhaabentlig for, at diſſe blev mange, tog han Undervisning i at male. Og da der dengang ingen anden var at lære af, end ſalig Frick, ſaa blev det Landſkab, han ſlog ſig paa, og det drev han ſiden paa med til Udlodning. Men det første Billede, han glædede ſine Valgmænd med at ſende til Udlodning i Hjemſtavnen, var et Proſpekt af Bodsfængſlet i Kriſtiania. Jeg kan ikke tro, at han har havt nogen ironiſk Henſigt dermed.

Ved denne Tid var det omtrent, at den nye Klubſal blev bygget. Der fandtes en Klub — og findes formodentlig endnu — ved Navn Harmonien, et Navn, ſom den ſandſynligvis havde faaet af ſamme bekjendte Aarſag, ſom lucus a non lucendo.. Det var nemlig ikke frit for, at Balaftnerne i gamle Dage ſluttedes med en Smule Slagsmaal, men det forekom ikke længere i min Tid. Jeg kan ikke erindre mig andre Uordener, end at de gamle Herrer iblandt, naar det led langt paa Nat, ſtod paa hver ſin Stol og med Punſchglaſſet i Haand ſang hver ſin Viſeſtump — alle paa en Gang, og det var ialfald ikke harmoniſkt. Men det var et godt Exempel til Efterfølgelſe for Ungdommen. Jeg gad virkelig vide, om de nuværende Tønsbergenſere har bibeholdt denne vakkre, fra Fædrene nedarvede Skik!

Denne Klub havde ſit eget Hus og ſin egen gamle, tykke Værtinde. Hun var ſaa tyk, at hun aldrig forlod ſin Læneſtol; men ved høitidelige Leiligheder, og det var blandt andet hver Tirsdagsaften, naar de gamle Herrer havde ſin „Varmmadsaften“ og ſpilte Whiſt og L’hombre og Polſkbas, og ſenere paa Kvælden en liden ſtille og pyntelig Skjærvenſel, da rulledes hun bort i Kjøkkendøren, og gav derfra ſine Ordres. Og hun kunde ordinere de deiligſte Kjødkager i hele Verden — i det mindſte i Tønsberg og omliggende Præſtegjeld — det ſagde ſelve Præſten, ſom reiſte ſine fire Mil hver Tirsdag for at komme ind til ſit Whiſtparti; og Præſter er Auktoriteter i Madveien.

Men det var ikke de gamle Herrer alene, ſom morede ſig: de ſørgede ogſaa for at Ungdommen ſkulde have Fornøielſe og Anledning til at forlove ſig. Der gaves derfor hele Vinteren afvexlende Baller og Aſſembleer; men nu var den gamle Sal bleven for trang, og ſaa byggedes der en ſtor prægtig nye Sal til det gamle Lokale, og den indviedes, om jeg mindes ret, juſt ved de Tider, ſom Bogtrykkeren ſad til Thinge og ſkiftede Ret og lærte ſig Landſkab, og der var Herlighed og Glæde ogſaa paa os Børn; thi for at vænne os tidlig til Manerer og Forlovelſer, holdtes der hver Vinter to Børneballer, og fra det ſtore Øieblik vi havde fyldt vort tolvte Aar, fik vi ogſaa være med paa Aſſembleerne.

Denne nye Dandſeſal var en af de førſte ſynlige Tegn paa Tønsbergs Opkomſt i materiel Henſeende. En Sparebank var bleven ſtiftet allerede et Par Aar i Forveien — et Inſtitut, hvor man kan ſaa laane Penge, er altid det førſte, en By opretter, naar den begynder at blive ſpekulativ. Fra denne Tid gaar Tønsberg ſtadigt og ſtærkt fremad. Nogle Aar ſenere anſkaffedes en liden Dampbaad, ſom ikke er bredere end Kanalen; der byggedes en ny Kirke, og — fiat justitia, pereat mundus — et ſtort og gjildt Raadhus blev opreiſt paa den Plads, hvor den gamle havde ſtaaet, ſom vi i vor Ungdom havde ſpilt Klink paa. Der reiſte ſig Landſteder rundt omkring for de ſmaa tykmavede Sømænd, ſom nu ikke længer driver Smugleri, men har fundet paa nye Næringsveie baade med Trankogeri og med høvlet Laſt, og faaet Smag paa Skaaltaler og Champagne, og, omendſkjønt jeg forlængſt har tabt dem af Sigte, er jeg overbeviſt om, at de har det ſaa godt, ſom Tønsbergenſere overhovedet kan have det.

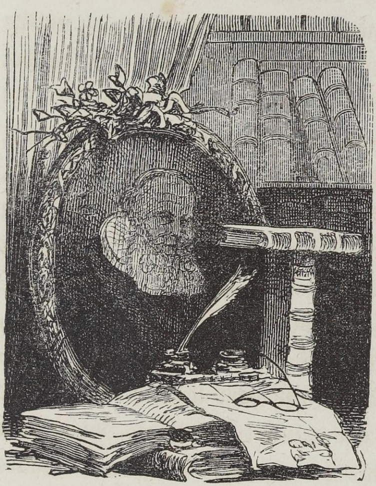

Billeder
fra
Tryſil.

Tryſild er Navnet paa et Land, ſom jeg opdagede i min Barndom. Det kom ſig ſaaledes. I vor Familie fandes en theologiſk Kandidat, der i aarevis havde fungeret ſom Perſonelkappelan hvor det kunde falde ſig, og i alle diſſe Aar ufortrødent ſøgt hvert eneſte Præſtegjeld, ſom blev ledigt fra Nordkap og til Lindesnæs, men alle med lige liden Fremgang. Saa ſtod der en Dag ſenhøſtes i Rigstidenden, at Onkel endelig var bleven udnævnt til Sognepræſt i Tryſild.

Det var et aldeles fremmed Navn, og hele Familien fik travlt med at underſøge, hvad Kraffts Topografi ſiger om den Sag. Og den ſiger, at Tryſild — der findes ogſaa dem, ſom med taus Foragt for det ſtumme d ſtaver Tryſil — er

det nordligſte Præſtekald i Kriſtiania Stift (nu lyder det vel under Biſkoppen i Hamar, men den Tid levede man endnu i den gamle Tro og nøiede ſig med fem Stifter) og tillige dets ſtørſte, da det har et Fladeindhold af, om jeg huſker ret, 29 Kvadratmil; men om det er norſke eller geografiſke, har jeg aldrig beſværet min Hjærne med at beholde, og nu har jeg ikke ſalig Krafft ved Haanden. Og at det naturligvis — fremdeles Kraffts Auktoritet — er tyndt befolktet, lever af Tømmerflødning, Fædrift og for øvrigt af hvad Jorden kaſter af ſig, hvilket er lidet; at det i ſin hele Længde gjennemſtrømmes af Tryſild-Elven, ſom længere nede bøier om Grændſen og gaar ind i Sverrige, hvor den faar Navn af Klar-Elven, og at ſamme er ſaare fiſkerig — dette er ſaa omtrent den udtømmende Beſked, Krafft giver om Tryſild Præſtegjeld. (Jeg tænker vi bliver enige om herefter at ſtave Tryſil uden d; det er lettere at ſkrive, og ſaa ſparer vi Sætteren Bryderi). Imidlertid tiltraadte Onkel Kaldet før Jul, kom ſaa ned paa Vinterføret for at hente Familien, og Sommeren derpaa ſkulde Herligheden beſigtiges af en Karavane videbegjærlige Slægtninge, hvoraf jeg havde den Ære at være den yngſte.

Det var dengang — det er nu over tyve Aar ſiden — en beſværligere Reiſe end nutildags, hvor til og med en Chauſſé leder til Tryſil, og videre, ſaavidt jeg ved, ind i Sverrige. Jernbanen fra Kriſtiania til Eidsvold var netop udſtukket, en Hamar-Elverum Bane (med hvilken jeg paa et af de foregaaende Blade har havt den Ære at gjøre Læſeren bekjendt) exiſterede end ikke i den vildeſte Ingeniørsfantaſi, og en Mils Vei eller to øſtenfor Elverum ophørte ſaagar al Mulighed at komme videre paa Hjul. Men vi var da kommet lykkelig til det ſidſte Skifte, det Civiliſationens Grændſeſkjæl, hvor vi maatte tage Afſked med den uvurderlige Komfort, ſom i daglig Tale kaldes Skydskjærrer, og af forvænte Væſener betragtes ſom nationale Torturredſkaber. Men her hjalp ingen Murren, den uundgaaelige Skjæbne traadte os imøde i Form af Heſteryg. For Ungdommen gik det ſaa nogenlunde; for min Bedſtefader derimod, med ſine to og ſytti Aar geſtaltede Sagen ſig en Smule vanſkeligere. Men Gubben var en gammel Militær fra Danſketiden, og ſkjønt han i de ſidſte fem og tyve Aar neppe havde havt en Heſteryg mellem Benene, kløv han med ungdommelig Lethed i Sadlen, og alt gik i militær Orden helt til Afſtigningen. Engang i Sadlen, var det forbundet med temmelig Vanſkelighed at faa Gubben helſkindet ned paa Marken igjen.

Og det var en hel Del Mil, vi paa denne Maade

havde at tilbagelægge, Skridt for Skridt, med Bagagen paa en Kløvheſt, og Skydsbønderne traſkende ved Siden af os, ſnart inde i vidløftige Konverſationer med os — Konverſationer, ſom hovedſagelig dreiede ſig om, hvad vi egentlig var for „Kropper“, — Krop er i Øſterdalen Kollektivbenævnelſe for tænkende Væſener — i hvad Slags Slægtſkabsforhold vi ſtod til hverandre, hvor vi kom fra, og hvorhen vi ſkulde. I at ſpørge er ialfald den norſke Bonde utrættelig, hvor taus han end forøvrigt ifølge nyere norſke Forfattere ſkal være.

Veien fra Elverum til Tryſil gaar gjennem Granſkove, hvor ofte ſtore Strækninger er afſvedne, og over uendelige Myre. I Skovene er der Sandbund, ſaa Heſten ofte vader i løs Sand til over Knæet, og over Myrene er der lagt Kavl — en Indretning, ſom beſtaar af Stokker, ſom ligger tværs over Veien, og giver Heſtene rig Anledning til at ſnuble, og en uøvet Rytter hyppig, men mindre kjærkommen Leilighed til at falde paa Hovedet. Jeg kan ikke erindre, at dette juſt hendte Nogen af os; derimod lagde to af de Heſte, ſom vore Damer red, ſig leilighedsvis paa Siden, hvorved de betræffende Damer gjorde en Kulbøtte baglængs, uden forøvrigt at gjøre ſig nogen Skade. Jeg ved ikke, om Nogen af mine heſtvante Læſerinder kjender en Stolſadel? Det er et Møbel, ſom ſer aldeles ud ſom de i gamle Dage brugelige Haveſtoler med Pinderyg og rund Læne. Forſkjellen er blot den, at paa en Haveſtol ſidder man ſikkrere. Den ſtaar paa ſine egne Ben og giver ikke Ribbenene ubehagelige Paamindelſer om ſin Nærhed, medens den førſte ſurres faſt paa en Heſteryg, lader de ſmaa nette Fødder ſvæve i Luften ned efter Heſtens venſtre Side, og giver ofte gjentagne Ribbenſtød. „Kirkeſadler“ kaldes de i ſomme Dele af Landet, ſandſynligvis for at antyde, at Kvindfolkene om Søndagen rider til Kirke i diſſe Møbler. Hvordan de rider om Hverdagene, f. Ex. for at vande Heſte og deslige, forbyder min medfødte Bluſærdighed mig nærmere at forklare.

Tre Skifter var der underveis: lang Venten paa Heſte, ſom altid ſkulde hentes i Udmarken — og Udmarken har i Øſterdalen en ganſke agtværdig Udſtrækning — mange Spørgsmaal og Kaffe.

Tilſidſt Hede, Hede, Hede. Tryſilfjeldet rykker nærmere og nærmere, endelig er den ſidſte Aasryg tilbagelagt, og det forjettede Land ligger for os. Klarelven ſtrømmer dyb og klar og ſtille mellem ſmilende Strandbredder, og bag os løfter det vældige Tryſilfjeld ſin ſkaldede Iſſe. Der borte paa den anden Side af Elven ligger den gamle rødmalede Kirke, lidt længere op under Aaſen den torvtækte Præſtegaard, omgiven af ſin Skare af Udhusbygninger, og rundt omkring paa den øſtre Strandbred Klynge ved Klynde af Bondegaarde, indtil Synskredſen begrændſes af de fremſkydende Aaſer.

Det var en ſtille Sommeraften, Solen ſtod bag om Tryſilfjeldet. Hele Dalen laa i luftig Skygge og blot Toppen af den ſkovklædte Aas midt imod var endnu forgyldt af de ſidſte glittrende Straaler, Fra hver Skorſten i den folketætte Bygd ſteg den blaa Røg i lodret Søile mod Himlen, og der, paa den modſatte Strand hele Præſtefamilien, vinkende, viftende, jublende. Hele Dagen havde de ventet os. Fra et af Vinduerne i Præſtegaarden kunde man ſe Færjeſtedet, og mine ſmaa Kuſiner havde fra den tidlige Morgenſtund afløſt hverandre paa dette Udkig, indtil det længe ventede Raab: „der er de!“ endelig førte hele Familien ned paa Stranden.

Ja, der var vi ganſke rigtigt, møre i alle Lemmer efter det trættende Ridt, Gammelen klein i Knæerne, og vi ikke heller videre tilbens. Og hele Bygden tog Del i Præſtefolkets Glæde over de mange Gjæſter. Det hørte nemlig til Sjeldenhederne at Nogen gjæſtede Tryſil om Sommeren, og ſaa dertil Nordmænd — ja, det var nu aldeles for rart. Om Vinteren, ja, da er der Liv her langs Klara. Da kommer de ſvenſke Brukspatroner herop for at ſe til ſine Skove og kjøbe mere Tømmer og inſpicere Flødningen, og da er her Gjæſtebud og Turing og Kalas og „lilla Supen" og Preference, og et myſtiſkt Tidsfordriv, ſom af de Indviede kaldes „Vira", hører til Dagens Orden, og Flødningsinſpektørerne gjør "Bjudning" for Patronerne og Patronerne for Flødningsinſpektørerne, og ſaa er der Thing, og ſaa kommer Sovenſkriveren og Fogden fra de mere kultiverede Tragter, hvor de den øvrige Del af Aaret bedriver fortjenſtfuld norſk Embedsvirſomhed, og ſaa bliver der mere „Bjudninger" og mere Preference, og internationale Whiſtpartier, og Kapkjøring paa Iſen og uendelig megen Fornøielſe for Perſoner, ſom ikke er kuldſkjære. Thi det faar man ikke være i Tryſil om Vinteren — det hender ſomofteſt, at Kvikſølvet fryſer — nei, lad mig nu ikke lyve; det hender viſt ſjeldent, om det overhovedet hender. Jeg har ſelv blot været i Tryſil om Sommeren, naar Solen ſteger mellem Fjeldene, ſaa' jeg ingen egen Erfaring har at beraabe mig paa i ſaa Henſeende; men det ved jeg, at der er alvorligt koldt om Vinteren, og om Snoen langs Elven kan hver og en gjøre ſig et Begreb, ſom har paſſeret Drammens Bro i femten Graders Kulde. Gud bevare Ens Næſetip ved ſaadanne Leiligheder.

Ja, koldt er Klimatet der. End ikke de ſureſte

Æbleſorter finder for godt at trives. Smaa ſure Stikkelsbær og endnu ſurere Ribs udgjorde Præſtegaardshavens eneſte Frugtſorter. Men i de ſolvarme Lier voxer Jordbær af udſøgt Godhed, paa Hederne Blaabær i utrolig Mænge — af hvilke Folk med Næringsvet og Talent ſaagar kan lave Bordeauxvin — paa Myrene Multer i uoverſkuelige Vidder. Og for hvilken Nordmand er ikke Multegrød med Fløde den allerhøiſte Nydelſe?

„Ævlegrød med Faaremelk" kan muligens være en ypperlig Ret for en danſktalende Tunge — en rigtig norſk Tandgar maa høre Multekjærner knaſe for at have den rette foſterlandſke Nydelſe af en Efterret.

Og „Tryſilelven er ſaare fiſkerig". Saa ſiger Kraffts Topografi. Jeg kan ikke ſige, at jeg mærkede videre til det. Aldrig har jeg faaet mer end et Par ſmaa elendige Ørreter, rene „Piriller" ſom vi paa Skolen kaldte dem, og det efter hele Eftermiddage at have vadet om til langt paa Maven i den grunde, brede, ſtride Elv, ſaadan ſom den er en halv Mil nord for Præſtegaarden, hvor der ifølge alle Fiſkekyndiges Udſagn findes de bedſte Fiſkepladſe og den meſte Fiſk. Jeg vil haabe, at Hetting nu har ſat ind et Par Millioner Ørretyngel, om ikke for andet, ſaa for at ſalig Krafft ikke ſkal ligge i ſin Grav og fare med Uſandhed.

Og Vildt i Mængde. Men bare om Vinteren, desværre. Om Sommeren her, ſom overalt paa Landet og til en Del i Smaabyerne, ſtor Mangel paa ferſkt Kjød. Vi fik en af Gaardsgutterne til iblandt at ſlagte en ungdommelig Gjedebuk, men jeg havde dengang endnu ikke været i Italien og havde ikke vænt mig til Gjedekjød. Gjedekjød kan ſmage delikat, det kan jeg forſikkre dem af mine Læſerinder, ſom har den Ulykke at være Husmødre langt borte i Fjeldtrakterne; men jeg tror at det i ſaa Fald maa ſteges paa Spid.

Folket i Tryſil er helt igjennem ſtort og vakkert, mørkhaaret og blaaøiet, uberørt af den Civiliſation, ſom i Regelen er ſaa ulykkebringende for de Bygder, ſom ligger i Byernes Nærhed. Ja, der fandtes dengang ikke engang en Sparebank i Tryſil — ſaa ufordærvet var man. Men paa den anden Side begunſtiger den iſolerede Beliggenhed i høi Grad det Hang til Myſticisme, ſom karakteriſerer ſaa mange af vore Fjelddales Beboere, og hvis mildeſte Yttring er Læſeriet, hvis ſidſte — Gauſtad.

Dans trives ikke i Tryſil, og man lod paa et meget utvetydigt Sæt min prægtige, dybt religiøſe Tante forſtaa, at man holdt ſaavel Strømpeſtrikning ſom Klaverſpil for overmaade ſyndige Gjærninger, ſaafremt de foretoges paa en Søndagseftermiddag.

Nationadragt bæres ikke af Bønderne i Tryſil. Man maatte da give Kvindfolkets Skaut og Mændenes Smækluer dette Navn. For Øvrigt er Klædedragten europæiſk, rigtignok med alle en Bygdeſkrædders Modifikationer. Skautet bæres af alle Fruentimmer her ſaavelſom i hele Øſterdalen. Det er et lyſt, ſtivet Tørklæde, fordetmeſte hvidt i Bunden med fint rødt eller blaat Mønſter. Det lægges dobbelt over en broget Silkehue, ſom fortil er kantet med en kruſet Knipling, der ſlutter tæt til Anſigtet. De to Spidſer af Tørklædet bindes under Hagen ſammen i en Knude, den tredie falder ned i Nakken, og det ſtaar unge Piger med fin Hud fortræffeligt. Smækluerne er Mændenes Daglighuer, og heller ingen tryſilſk Specialitet; thi man finder dem over hele Øſterdalen. De er helt igjennem af Vadmel, ſaavel Huen ſom den firkantede Skygge, og har ſtor Lighed med de engelſke Jockeyhuer. Det er en ganſke klædelig Hovedbedækning; men til Stads bruges af Alle de forfærdelige flade Pandekager, med lakerte Skygger og Poſſamentmagerarbeide, ſom til Bøndernes Friſtelſe hænger under Taget hos enhver Bondehandler i Byerne. Eller ogſaa bæres høie Hatte, for det meſte af antediluvial Form.

En ſærdels behagelig Egenſkab hos Tryſilerne, ſom hos de fleſte Øſterdøler, er deres Renslighed, og dette er en Egenſkab, man ſætter ſaa meget

ſtørre Pris paa, naar man har ſeet det Svineri, ſom i en ſtor Del af vore Bygder er nationalt. Jeg vil ikke engang gaa ſaa langt ſom til Thelemarken eller Sætersdalen eller de fattige Strilekyſter, nei i ſelve Naboſkabet af og i de rige Trakter omkring flere af vore Byer raader en Ligegyldighed for den perſonlige og huslige Renslighed, ſom mere minder om ſlaviſk end om germaniſk Oprindelſe.

Der kan ikke tænkes noget mer appetitligt end en øſterdalſk Sæter, og de tryſilſke gjør ingen Undtagelſe fra Regelen. Til Præſtegaarden hørte der to. En af de førſte Udflugter, ſom gjordes med os Byfremmede, var naturligvis til Sæteren. Jeg beſøgte ſenere flere af Bøndernes Sætre, og overbeviſte mig om, at den førſte i ſin Egenſkab af „Præſtſæter“ ikke havde det Ringeſte forud for de øvrige, hverken i Størrelſe eller i Renslighed; blot med Henſyn til Budeie exellerte den, thi det var det ſtyggerſte gamle Kvindfolk jeg ialfald dengang havde ſeet. Jeg har hendes Kontrafei endnu i en gammel Skizzebog, men jeg vil hverken krænke nogen Xylograf med at ſkjære det, ei heller nogen Læſer med at betragte det. Og et ſint gammelt Trold var hun ogſaa, men god Rømmegrød kunde hun koge, og hvergang vi ſkulde komme, havde hun altid truet Jætergutten til at ſkaffe Ørret fra noget af de ſmaa Tjærn, ſom ifølge Sagnet ſtundom har dobbelt Bund, og hvor Fiſken blot lader ſig fange af den, han ønſker at blive fanget af. Hvorved der altid hat opſtaaet Tvivl hos mig, om Fiſk idetheletaget betragter det ſom et Avancement at blive fanget. Forreſten beſtod Anretningen af Melk — Melk i alle mulige Former; og naar det ſkal være rigtig Traktering paa en tryſilſk Sæter, ſaa faar man en Ret, ſom hedder „Gubſold", det vil ſige fed uſkummet Melk med ſtore Klumper af „Gub-Oſt", et Slags endnu ikke færdig Myſoſt, og dertil Skiver af hvid Fedoſt, tykt belagte med Smør og Myſoſt. Jo, der ſkal ſunde Maver til Sæterkoſt!

Af „monumental Kunſt" fandtes i Tryſil intet Andet end Kirken, og det var en rødmalet Trækaſſe i Korsform, med ſmaa firkantede Vinduer og et Klokketaarn. Men dens Indre var udſtyret i den vidunderlige Stil, man finder i flere Kirker i Øſterdalen, med alleslags Udſkjæringen, og Engler, ſom hang frit under Taget, og Fredrik den femtes Navnechiffer paa høie Obeliſker i Koraabningen. Og det ſvævende Tag over Prækeſtolen var bemalt med lutter Speilæg, ſom jeg i min umodne Barnefantaſi ſatte i Forbindelſe med den under ſamme Tag ſvævede Due, der var ſaa ſtor ſom en almindelig Høne; men Onkel forklarede mig, at det var Roſer.

Kirken blev imidlertid forliden for den voxende Menighed; nu er den nedrevet og i dens Sted

ſtaar en ny, rimeligvis et af de „lyſe og venlige Gudshuſe“, ſom indvies med en Biſkop og en Feſtmiddag, og ſiden ſtaar tomme paa Grund af Læſeri. Og Læſeriet var i Tiltagende, da Onkel forlod Sognet, og naar alt kommer til alt, havde den gamle Kirke kanſke været ſtor nok.

Tryſil har ogſaa en Hiſtorie. Ja naturligvis. Men jeg har ikke den Fornøielſe at kjende den. Jeg erindrer mig blot en paa hiſtoriſke Kjendsgjærninger grundet Berettelſe, ſom gjælder Tryſil; en Hiſtorie om, hvorledes Tryſil engang var et internationalt Spørgsmaal. Men med min ſvage Hukommelſe har jeg glemt baade Aarstal og Navn.

Førſt var Tryſil norſkt, aldeles utvivlſomt. Hele Jemteland var jo norſkt. Men hvordan det nu kom ſig, var det af Mangel paa Præſter, eller var det blot blevet glemt af den danſke Regjering, ſom overhovedet havde overmaade daarlig Hukommelſe for norſke Tilſtande — en Tid var det ſvenſkt, og det aandelige Behov beſørgedes af ſvenſke Præſter. Harmeligt for enhver Nordmand, ſom ellers var vant til at faa ſin aandelige Føde fra Danmark; endda harmeligere fra Præſten i Elverum, ſom baade var en god Nordmand, og desuden havde en dunkel Anelſe om at Tryſil i fordums Tider havde været Annex til Elverum — ſaa meget mere harmeligt, ſom han havde en theologiſk Svigerſøn paa Halſen,

hvilken Elverum ikke rakte til at brødføde med. Saa lyſte ſamme Præſt Meſſefald for de kommende to Søndage, og fra Kirkebakken forklarede han Sverrige Krig. Og ſaa ſamlede han alt vaabendygtigt Mandſkab i ſit elverumſke Rige og drog ud og erobrede Tryſil. Jeg ved ikke, om der flød Blod ved denne Anledning; men den ſvenſke Præſt blev fordreven, og Erobreren indſatte ſin Svigerſøn i i hans Sted. Saa havde Tryſilerne den ſtore Lykke at komme under danſk Herredømme igjen og derunder forblev de for Eftertiden, rimeligvis bortglemte ſom før. Men Svigerſønnen beholdt Embedet, og han har formodentlig ladet det gaa i Arv i Familien.

Roskilde.

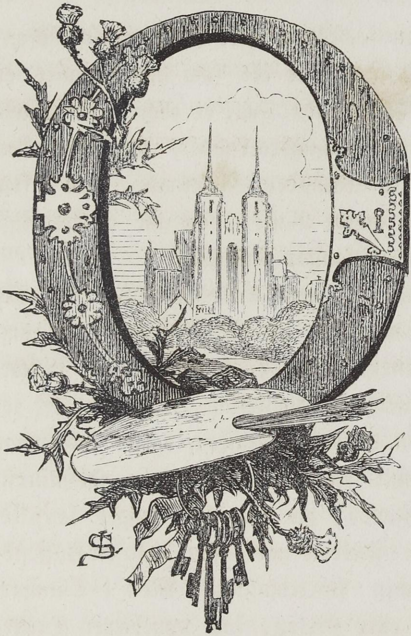

Om Nogen af mine Læſere ſkulde ønſke at vide, hvormange Indvaanere Roskilde har, ſaa ſkal jeg ikke kunne give ham udtømmende Oplysninger derom. Jeg ſaa under mit Ophold der en 6 à 8 Stykker men jeg har Grund til at antage, at der findes flere. Item hvad Leveveie, Induſtri og Næringskilder angaar, befinder jeg mig i en ſørgelig Uvidenhed. Døde Konger ſyntes imidlertid at være en Hoved-Indtægtskilde. De Folk, jeg kom i Berørelſe med, levede øienſynlig af de høiſalige danſke Konger, hvis Levninger opbevares i Domkirken, og Domkirken er en rentebringende Inſtitution for den ſtille By.

Der var nu førſt den tykke Juſtitsraad. Mærkeligt nok, i Danmark er alt, ſom har opnaaet en vis Tykkelſe i et eller andet Fag, et eller andet Slags Raad. Man har Kommerceraader, Kancelliraader, Juſtitsraader, Etatsraader — Lumby, han, ſom ſpiller alle de glade Valſer, og alle de fredelige Kvadriller, han er ſaagar Krigsraad.

Egentlig var det førſt Kirketjeneren. Jeg har uden at roſe mig ſelv en vis Rutine i at omgaaes Kirketjenere. Det er i Regelen et ſtilfærdigt, omgjængeligt Menneſkeſlag, med en Tik for Pietisme og en ditto for Flaſken, og de falder paa en Maade i mit Fag, — de falder idetmindſte altid i min Fælde, om jeg har noget ſærſkildt Brug for dem. Fælden har i ſaa Fald en ſkuffende Lighed med min Portemonnai. Men i Danmark er det Staten eller Kirken, ſom oppebærer Drikkepengene, ikke Kuſtoden eller Kirketjeneren. Det er ſaa f. Ex. paa Roſenborg. Der er et formeligt Beſigtigelſesſyſtem med en virkelig Etatsraad, en Kammerraad og to Archæologer ſom Ciceroner, med Adgangskort og normeret Afgift — det er ogſaa ſaaledes i Roſkilde, hvor Syſtemet kulminerer i den omtalte trivelige Juſtitsraad.

For at ſe Kirken er rigtignok Kirketjeneren alene behøvelig. Kirke ſom andre Kirker. (Jeg taler her naturligvis fra en Lægmands, ikke fra en Fagmands Standpunkt.) Vil man derimod ſe det, ſom gjør denne Kirke mærkværdig, nemlig de danſke Kongers Gravſteder, ſaa er der extra Skat til Kirken, eller muligens det er til Staten, i den Anledning. En Rigsdaler Danſk for hvert Gravkapel, man lader lukke op for ſig, og Kirketjeneren maa hvergang hente Nøglen hos Juſtitsraaden, ſom bor „li'e ovre". I Partier imidlertid billigere — alle tilſammen for tre Rigsdaler, hvilket jeg betragter ſom et vakkert Træk af Kirkens Styrelſe.

„Male Studier i Kirken?" — Ih Guhd bevahres — først indhente Juſtitsraadens Tilladelſe. Altſaa til Juſtitsraaden. Nu kom jeg direkt fra Kunſtnermødet i Gøteborg, kom altſaa fra ganſke godt Selſkab — ialfald i Nordſkandinavers Øine, og havde ingen „kunſtneriſk Sky", — ſom en danſk Kunſtreſcencent kalder denne Species af Omgangstone — for at omgaaes et ſaa høitſtaaende Individ ſom en kongelig danſk Juſtitsraad. Jeg nærmede mig ham imidlertid med al den Beſkedenhed, ſom for det første ſømmer ſig for ſimple Dødelige ligeoverfor en høitſtaaende Embedsmand, og for det andet er et Karaktertræk hos Nedſkriveren af diſſe fordringsløſe Reiſeſkizzer.

Men om der var noget antipathiſk i mit Fyſionomi, eller om det var mit rene Linned, min høie Hat og mine lyſe Glacéhandſker — altſammen Ting, der efter førciterede illuſtre danſke Kunſtkritiker ikke ſkal høre til danſke Maleres Attributer — nok er det, den Høitſtaaende maa have fattet et eller andet Slags Mistanke til mig, da jeg fremførte mit Anliggende at faa male Studier i Kirken, thi hans eneſte Svar paa min Anmodning var det korte og temmelig barſke Spørgsmaal: „Har De da Anbefalinger?“ Nu har jeg altid vurderet dette Middel for at komme ind i gamle Familier, men for at komme ind i gamle Kirker havde endnu Ingen affordret mig denne Slags Legitimation. Jeg var altſaa ikke forſynet, da jeg ikke havde forudſeet denne Vanſkelighed, — og mit Navn havde han naturligvis aldrig hørt nævne — hvor ſkulde han ogſaa? Hvem kjender vel os „Smaa“ paa den anden Side Sundet? Vi maa jo nøie os med, at vore „Store“ faar paa Pelſen, naar de engang har en ſjelden Anledning til at udſtille i Kjøbenhavn.

Men ved anvendt Veltalenhed fra min Side overvandt jeg dog ſluttelig baade Mangelen paa Navn og paa Anbefalinger til den Grad, at det ſkulde være mig forundt, uden fornyet Afgift for hver Gang, at blive indeſtængt i de ſærſkildte

Gravkapeller, hvori jeg ønſkede at gjøre Studier, „dog ikke i mer end et ad Gangen“, lagde han forſigtig til, og der udfærdigedes i den Anledning et ſkriftligt Bevis til mig ſom Legitimation for Kirketjeneren. Derimod var det mig kun under Ledſagelſe af en i Kirken beſkjæftiget Dekorationsmaler tilladt at gjøre Tegninger af et Par Detailler i et Kirken under Navn af „Muſeum“ tilhørende Pulterkammer, hvor endel gammelt Skrab, der var nedtaget i Kirken, blev opbevaret. Formodentlig var Juſtitsraaden ſelv Samler, ſaa han vidſte, hvilke Friſtelſer en Mand af Faget er udſat for, naar man opholder ſig ubevogtet i et Muſeum.

Det tredie Individ var den omtalte Dekorationsmaler, han ſom ſkulde være min og Muſeets beſkyttende Engel. Han var kollegialt forekommende mod mig. Han intereſſerede ſig paa en faderlig Maade for mit Arbeide, og fandt det ikke ſaa galt. Han vilde ſaagar gjøre Juſtitsraaden opmærkſom derpaa. Anerkjendelſe er altid behagelig. Jeg følte mig løftet af det flygtige Samliv med den protegerende Dekorationsmaler i de luftige Haller.

Det fjerde Individ var Jomfruen. Jomfruen var en ugift Dame, over ſine bedſte Aar, og repræſenterede ligeoverfor mig Hotellets hele Befolkning. Det var hun, ſom hentede mine Støvler og bragte mig min Kaffe om Morgenen, hun, ſom ſerverede mig min Middag. hun, ſom kom ind med min Aftensmad og Dagens Kjøbenhavnsaviſer til Toddyen — hun endelig, ſom bragte mig Regningen, da jeg reiſte, og den var ſandelig ikke ubeſkeden. Jomfruen har jeg bevaret en Plads i mit Hjerte, hun kogte deilig Mad, hun havde ſtærk Sands for Renslighed, og hun havde billige Regninger. Jeg ſkulde rekommandere Hotellet til de af mine ærede Læſeres Bevaagenhed, ſom maatte komme til Roskilde, om jeg blot ikke havde glemt dets Navn. Men det gjør detſamme — jeg tror ikke der findes noget andet Hotel i Staden. Andre Perſoner ſaa jeg ikke i Hotellet, naar undtages Gaardsgutten, ſom bragte min Kuffert til Jernbanen, og et norſkt Ægtepar, der gjorde ſin ſtore Udenlandsreiſe til Kjøbenhavn, denne Reiſe, ſom for enhver opadſtrævende Nordmand er hans Dannelſes couronnement de l'edifice — og nu paa denne Dannelſestur var kommen for at beſe Kirken, og gjorde mig den Ære at ſpiſe Middag ſamtidig med mig. Det var iſær to Ting, ſom forundrede dem i Roskilde. For det første den Omſtændighed, at jeg ogſaa var norſk. Deres Forundring herover yttrede ſig i gjentagne „aa nei da Dere da, Di da."

Den anden Anledning til Forbauſelſe var en

Saueflok, ſom dreves forbi. „Nei ſe ſaa mange Sauer", ſagde Fruen. „Nei, har dem Sauer i Danmark au da", gjenmælede Manden, „det havde jeg verkelien ikke trud." Manden var tydelig fra den indre Egn om Kriſtianiafjorden, ſom i daglig Tale kaldes Piperviksbugten, og beſtræbte ſig for at tale et dannet Sprog, men ſaadan i en Braavending kunde han iblandt forglemme ſig. „Du ſnakker nu ſlig ſom Du er til, Du, Carl Emilius," vedblev Fruen, ſom ogſaa var fra ſamme Trakt af mit elſkede Fødeland, — „ſaa Du inte alle dem deilige Faareſkrottene paa Tørje i Kjøbenhavn?" Tonen naturligvis paa førſte Stavelſe. Herregud, det gamle velkjendte pipervikſke Tonefald klinger dog ſom Muſik i fremmede Lande — der er en Duft af Myſoſt og Akkevit og nedlagte Anſjoſer og Tiedemanns Petum omkring det, der virker ligeſaa forfriſkende paa en af den europæiſke Kulturs Blaſerthed fordærvet Appetit, ſom Duften fra en Granſkov eller en Bjerkeli paa et af Bylivet udtrættet Sind, og jeg betragter denne Dag ſom den behageligſte i Roskilde — Lad mig nu ſe den af mine Læſere, ſom endnu vover at beſkylde *mig* for ikke at være national!

Femte Individ: Agenten. Saa ham egentlig ikke, men han boede ligeoverfor og vexlede mine norſke Penge mod rigelige Procenter om i danſke.

Agent er formodentlig ogſaa en Titel i Danmark, eller ogſaa var denne Agent en ſjelden mægtig og indflydelſesrig Perſonlighed, for Jomfruen gjorde altid et ærbødigt Knix, hvergang hun foreſlog hans Mægling i Pengeaffærer.

Sjette Individ: Poſtbudet. Var klædt i Rødt og bragte mig under mit Ophold endel Breve.

Syvende og ottende Individ: Poſtmeſteren og hans Fuldmægtig. Var til de forſkjelligſte Tider af Dagen, naar jeg beſøgte Poſtkontoret, i Regelen ſyſſelſatte med ſkaarne Smørrebrød. Om de ogſaa fik Drammer til, er mig ubekjent.

Jeg har nu ſamvittighedsfuldt gjort Rede for hvad jeg ved om Roskildes Indvaanere, deres Antal og Leveveie. Byens Fyſionomi er, ſom den intelligente Læſer af ovenſtaaende maaſke allerede har gjættet, overmaade ſtille. Staar altſaa nu blot tilbage at omtale Kirken.

Men dette ſlaar over i det Hiſtoriſke, og jeg har ſom Følge af mangelfuld Opdragelſe — jeg tog Artium 1855 — ingenſomhelſt hiſtoriſke Kundſkaber.

Skulde derfor nogen af mine ærede Læſere ønſke at faa nærmere Beſked om Kirken og dens Hiſtorie, tillader jeg mig at anbefale en lille Bog, betitlet: „Roskilde Domkirke", af Steen Friis, Juſtitsraad og Kirken Værge.

En Juledröm.

Her er jeg" — ſagde Jon Blund, idet han ſtak Hovedet ind af Døren og riſtede Snefillerne af ſin Hætte — „her er jeg, og nu ſkal vi have det morſomt ſammen!" Det var aldeles ſom i Anderſens Eventyr, men jeg var desværre ikke Barn mere, og jeg anmodede ham derfor om at gjentage Beſøget en anden Gang — nu var jeg optaget.

Det var Julenat, og langt fra Hjemmet. Vi havde havt en Souper ſammen, vi Landsmænd fra Nordkap til Eidern, ſom var ſamlede i den fremmede By — en Souper med Juletræ og Julegrød og Gris og Gaas, med Taler og Sang, med hjemlige Toner og hjemlige Flag — nu var jeg kommen hjem, og vilde ſom en tro Søn pligtſkyldigſt berette for mine Kjære i Fædrelandet, hvordan jeg havde tilbragt denne min førſte Juleaften blandt Fremmede. Saa man kan tænke ſig, at et ſligt Beſøg ikke var velkomment — tilmed fandt jeg det under min tyveaarige Værdighed, ſaaledes at blive behandlet à la Barnkammer — og jeg inſiſterede paa hans Bortgang

Men Jon er ikke den Mands Søn, at han ſaa let lader ſig affærdige. „Hvad har du der i Glaſſet?“ ſpurgte han. Det var nu en Slags Appel til Gjæſtfriheden, og Slyngelen vidſte vel, at man ſjelden appellerer forgjæves til den hos en Nordmand. — „Dobbelt kulſurt Natron, ſkal det kanſke være et Glas?“ — „Fy for al Landſens Ulykke — natron bicarbonicum, og det paa en Julenat! Skammer han ſig ikke, elendige Melkebolle? Punſch er bedre, Punſch er bedre, Punſch Punſch! Og idet han nynnede den bekjendte ſvenſke Viſe om Fru Cederſtrøm og lille Mamſell Lott, hentede han en Flaſke op af Lommen, og heldte et Par Draaber i min kjølende Drik — „Skaal min Gut! Du er en brav Gut, en ſnild Gut — bedre end jeg havde ventet mig — Du har hørt Olſen holde Tale og Svenſſon declamere, og ſeet alvorlig ud. Du har hørt Sørenſen tale Politik og endda beholdt din Sjælsro — Du har ſaagar ſiddet mellem to Malerinder, og alligevel baaret dig ganſke fornunftigt ad —."

Fyren blev mig mere og mere beſværlig, mine Hentydninger til hans ſnarlige Bortgang mere indtrængende.

— „Og derfor ſkal du belønnes" vedblev han ufortrødent. „Seer du her, denne Paraply, den har jeg faaet af gamle Anderſen, for længe, længe ſiden, og den er indvendig fodret med bare Billeder, de allernydeligſte ſom nogen —"

Huf, nu bliver da Fyren rent utaalelig, ſkal vi nu have Hiſtorien om Muſebrylluppet og om Hønſegaarden, og alle de andre gamle udſlidte Eventyr; det var formeget at byde en tyveaarig Yngling, ſom ovenikjøbet havde ſin Artium bag ſig — og ſom forreſten, hvad Billeder angik, ſtod i Begreb med at hellige ſit Liv til at beſørge den Ting baade for ſig ſelv og for et kjøbende Publikum!

Men jeg ſtod endnu ikke i Forbindelſe, hverken med Kunſtforeninger eller med inflydelſesrige Privatmænd, der ſkulde have mig repræſenteret i ſine Galerier, og da Jon's Forſyning endnu var i ſaavidt god Stand, var der neppe nogen Tanke paa, at han vilde beſtille ny Beſætning for Paraplyen hos mig. Der var altſaa ingen Grund til at være høflig mod Fyren, og vips, var han ude af Døren — hvordan, ſkal jeg den Dag idag ikke kunne ſige, men jeg kom til at angre det, for det blev en urolig Nat.

Neppe var Jon borte, ſaa ſtod Anders Bjune der, min gamle befordrende Ven, ſom altid hentede mig og Herman hjem i Ferierne — Anders i høiſt egen Perſon, klædt i blaa Vadmels Livkjole og Pelshue, mod Kulden forſvarligen udruſtet formedelſt et rødt Skjærf om Halſen, totoms Vaatter paa Labberne og „Botfoder“ om Benene, med den gamle Sluffe og med Svarta — Svarta, ſom ſaa trut trak os fra Kriſtiania til Drammen, og fra Drammen til — nu ja, det kan være det ſamme, hvor den trak os hen, men til Læſerens Beroligelſe vil jeg tilføie, at det var et Sted under den 59de Breddegrad.

Og hjemme var vi. Jeg med min nyerhvervede Studenterhue, Herman med ſin Sabel og ſine jomfruelige Epauletter. Men det er ſandt, jeg har glemt at foreſtille Herman for mine ærede Læſere — altſaa: Løitnant Herman — Hr. Læſer — Hr. Læſer — Løitnant Herman — ſe ſaa, nu er Bekjendtſkabet gjort. Herman var mit andet jeg, næſten et Stykke af mig ſelv, vi delte Ondt og Godt ſammen, alt, med Undtagelſe af Smagen for Ludefiſk og Digtart. Med Ludefiſken forholdt det ſig nemlig ſaaledes, at Hermann kunde ſvælge den, men jeg ikke, og hvad angaar Digtart, ſaa elſkede Hermann at omſætte ſine proſaiſke Tanker paa ottave rime, medens jeg ſtod i et ømt men ulykkeligt Forhold til Sonetten. For øvrigt ſympatiſerede vi i alt andet, lige til Antipathien mod Blodpølſe og Mathematik.

„Se Bruleau'n ſaa ſtor og ſaa fornem
ſæt den der, ſæt den der, — ſæt den midt i Salen
den er Centrum i vort Solſyſtem"

meſſede Præſten, og ſlæbede Gardintrappen hen til Bollen, ſom ſtod midt paa Gulvet og ragede op over alt Folk, ſom i Stuen var. Det var den gamle Fajence = Bolle, ſom var kjøbt paa Profeſſorens Auktion, med de gamle Faunsmaſker, ſom Huſets Damer fandt ſaa ſaa dæmoniſke ud, og med Frugtguirlander og ſmaa Gudsengle, om hvem den theologiſke Kandidat, ſom var anden Lærer paa Borgerſkolen, havde ſagt, at de var for uanſtændigt klædte til at være Engle, ſaa at det rimeligvis var hedenſke Amoriner — hvilket var vor Herre en Vederſtyggelighed. Kanſke det var derfor, han altid havde ſaadan ugudelig Hovedpine Dagen efter, naar han med kriſtelig Taalmodighed og hedenſk Stoicisme havde været med om at tømme Bollens Indhold.

Men Præſten kløv op paa Stigen, og fra denne improviſerede Talerſtol holdt han en Tale fuld af Ild og Kraft; en Tale om Vandet og Aanden, men at der ogſaa maa Sukker til og Citron, mine Venner, men ikke for meget Citron, nei, ikke for meget, thi Citronen, mine kjære Tilhørere, den er ſom Surdeigen i Brødet, den gjør Smagen velbehagelig, men Morgendagen beklagelig — og der krøb en ſtor Flue paa Bollens Rand, og der ſad et andet Væſen og red paa Puncheøſen, et yrende lidet Væſen, men et Væſen ſom er frygtet baade af Præſter og Profeter, og det lille Væſen hørte andægtig paa Talen, og tænkte ved ſig ſelv —

Men Tanker er toldfrie, og der var heller ingen anden, ſom ſaa det, end den gamle Kontoriſt, ſom var ſaa rød i Synet, og han nøiede ſig med at knytte Næven i Buxelommen og mumle mellem Tænderne „Ja, jeg kjender dig nok jeg, din veſle Dillefant.“

Men af Bollens Dampe dannede der ſig Figurer i Luften, og det var bare Genier og Univerſitetslærere, ſom hvirvlede om hverandre, og dandſede en aandelig Cancan i „det ſkjønnes Verden“ — men Genierne forſvandt, og Profeſſorerne fortættedes og ſkrumpede ſammen, og blev til Skarnbaſſer og Spyfluer, og en blev til en ſtor Vandbie, og fløi lige bort og ſtak mig i Øret med et ſtort Sextal ſaa jeg ſkreg høit af Smerte.

„Hvad er det her for et Helveden's Leven?“

tordnede Retfærdighedens ſtrænge Haandhæver, Byfogden i min Fødeby, og jeg ſank ſammen i min Stol af Pasfrygt og Ærbødighed, — „Luft“ brølede han, ganſke blaagrøn i Anſigtet, — thi han holdt paa at kvæles i ſit eget Fedt, og rev Forhænget for Døren tilſide. Og ind kom i lang Proceſſion et appetitligt Tog. Der var førſt hele det kineſiſke Geſandtſkab, med en Mandarin i Spidſen, og med en uhyre Terrin paa Hjul, trukket af langpidſkede, ſtønnende Slaver. Og efter dem kom Fiſken, trukket af Egnens ſamtlige Lodſer og Fiſkere, og Byens fornemſte Bager kom høiſt egenhændig bærende med den ſtegte Gaas paa et Sølvfad, men min Løvfroſk danſede i Forveien med Fiſkeſpaden, og det hele Tog var eskorteret af Byens Borgergarde i grønne Uniformer og antediluvianſke Chakoer, og de præſenterte Gaffel og ſkuldrede Kniv, og Stadthauptmann førte Troppen an med den ſtore Forſkjærkniv, og han var gevaltig at ſkue, og ſkrækindjagende tillige, og forſigtig kom Niſſen ud af ſit Skjul bag Bordbenet for at ſe paa al Herligheden, og han ſtod og gned ſig i Hænderne ved Tanken paa Julegrøden, ſom gamle Marthe nok vilde bringe ham op paa Lovebroen.

„Og imorgen er der Bal hos Landhandleren og iovermorgen Middag hos Lensmanden,“ ſagde min Kuſine, og det var glædelige Nyheder, for Lensmanden, eller rettere Lensmandinden, førte et deiligt Kjøkken, og under femten Retter Mad kom man aldrig væk, og dertil var Kjælderen i god Stand. Siden blev der altid en Svingom paa Maden, og hos Landhandleren ſkulde den nye Sal indvies, og derfor ſkulde der gives et glimrende Bal, men førſt ſkulde der ſpilles Komedie, og Bygdens unge Damer var kommen overens om at ſpille „Til Sæters“, og der var naturlige Granbuſker til Kuliſſer, og en gammel Omhængsſeng foreſtillede Sætren, og Elſkerinden kom ned af en Gardintrappe, ſom rimeligvis havde den Opgave at foreſtille kuperet Terrain paa Sætervolden og ſang ſit

„Suril, ſuril, ſuril ſuril, lei“

og lidt falſkt ſang hun det jo, det var det ikke frit for, men det gjorde ingen Ting, hun ſaa ſaa ſød ud, og det er endda Hovedſagen for en Elſkerinde; og et Par unge Damer, ſom var hos Lensmandens for at „lære Husholdning“, ſpillede Studenterne med ſtor Bravour og vore Benklæder. „Til Sæters“ havde man nu ſpilt før, og „Fjeldeventyret“ havde derfor været paa Tale, for nationalt ſkulde det naturligvis være; men ſaa kunde man ikke komme over Muſiken, og desuden var der fra indflydelſesrig Side opſtaaet begrundede Tvivl om, hvorvidt Lensmanden ikke kunde blive ſtødt og „tage det til ſig“, naar han fik ſe Kollege Øſtmo optræde paa Brædderne, og ſaa greb man da i en Skyndevending til „Til Sæters“ ſom i ſaadanne Fald er ligeſaa god at gribe til ſom nedlagte Kjødboller, naar man faar uventede Fremmede; de behøver begge blot et Opkog, for at kunne ſerveres.

Og det gik herligt. Vi applauderte ſom vi var gale. En af Krambodgutterne, ſom havde glemt den Forſigtighedsregel at tage Handſkerne af ſig, da Slutningsſcenen kom, og Forgrundslagenet, der agerede Tæppe, for Tilſkuernes Blikke ſkjulte Baggrundslagenet, der foreſtillede ſnebedækte Fjeldtinder, havde den Malheur, at hans deilige hvide Glace's ſprang rent itu, og ſaa maatte han dandſe med Labber au naturel, og det var ret genant, for de røde Hundeſkinshandſker var dengang endnu ikke kommen i Mode.

Saa gik da Dandſen løs, og hvad Ben havde blev ikke ſkaanet. Landhandleren i Tøiſtøvler — for han var i det daglige Liv ſvært plaget af

Ligtorne — førte Ballet op med Fogdinden, der føg i Silke og brandgule Kappeband, og ſaa kom der ungt og gammelt om hverandre; men Præſten og en del andre alderſtegne Hedersmænd, der delte Anders Melſoms Anſkuelſe, at „Dandſen ſliter baade paa Krop og Klæder, — de havde ſamlet ſig i „Kontoret", ſom for Tilfældet var konſtitueret Spilleværelſe, og drev der afvexlende Boſton og Polſkbas, med „Veterne i Taget", hvilket ſkal være en forhøiet ekvilibriſtiſk Nydelſe ved Kortſpil, og gamle Aslakſen, ſom i ſin Ungdom havde drevet en lille indbringende Smuggel udenlands, men nu levede i Landet og nærede ſig redligt af ſine Renter, proponerede en liden „Skjær" — det euphemiſtiſke Udtryk for en Tidsfordriv, der af ſimplere Naturer ogſaa kaldes „flaa Gjeita" — men det var for tidligt paa Aftenen, og Punſchen havde endnu ikke virket optøende nok paa Hjerterne og opløftende paa Portemonnaierne.

Saa kom da Soupeen, med Fiſkepudding og Kjødkager, og alſkens andre Indigeſtioner

„Og dette ſkal være vor Værtes Skaal!
    Hurra —
og Skam for den ſom ikke
vores Værteſes Skaal vil drikke
    Hurra Hurra
den Skaala var brav."

Og endeløs Begeiſtring, og alle mulige Variationer paa Skaalen og fortſat Dands, og større Begeiſtring paa de alderſtegne Hedersmænd, og Lensmanden op paa en Stol og med hikkende Stemme Jubelarien:

„Snart Jula gaar
og ſaa vi faar
igjen det gamle Gnage“ —

ledſaget af en ligeledes i Melodi ſat rhytmiſk Opfordring til at ſkjænke „i Kopper, i Kander, i Krus,“ kort ſagt i alle mulige for Flydevarers momentane Opbevaring ſkikkede Kjørrel, og en vakker Udtalelſe om, at Ingen har Skam af en paſſelig Rus, thi — „ſnart Jula gaar“ o. ſ. v.

Men Julen gaar ikke, den gaar ikke paa længe endda. Der er Bal paa Klubben, og der er Bal hos Prokuratorens, der er Middag hos Klokkerens, og Souper hos Præſtens, og Hermans Been gaar ſom Trommeſtikker, faſt han er Løitnant og ikke Tambour, ſom en af de formuende Skibsrhedere ſaa overmaade vittigt bemærkede, og i Pauſerne ſynger han morſomme Viſer, baade den om Hallændingen, ſom ſpiſte Spiger, og tog en Ende med Forfærdelſe, idet han nemlig fik en Kakkelovnsdør i Vrangſtruben; og om Sebaſtopols Beleiring, og om den lillebitte Mand, men den liker jeg ikke, for der er nogle lange unge Damer, ſom altid ſkotter hen til mig, naar han ſynger den Viſe, og har viſſe Miner i ſine ſnærpede Anſigter, ſom ikke huer mig. Jeg er nemlig af Naturen noget kort, og ſkjønt jeg dengang endnu ikke havde den Fornøielſe at være perſonlig kjendt med Erik Bøgh, ſaa han umulig kan have ſigtet til mig med denne Viſe, ſaa havde jeg dog en vis benauet Fornemmelſe, hvergang den blev ſunget, iſær ligeoverfor Damer, ſom gik i Længden — ſiden er jeg jo voxet et Par Tommer, ſaa jeg ikke længer tager mig ſaa nær af ſaadanne Sigtelſer — aa jo, man kan vænne ſig til Alting, undtagen til Blodpølſe og Ludefiſk. —

Og ſaa Kjøretur med Damer, og Kaffe paa Landet, og Bal paa Klubben om Aftenen, og Væltning og Kurtis og —

„Kjendes for Ret at Julen efter høie Øvrigheds Befaling herved erklæres for tilende og ſluttet at være, ſaaſom det idag er den trettende Januar Klokken 3 ſlet —"

Hvad behager? Det er jo gamle Politibetjent Steffenſen ſin Røſt, og gamle Tommes Tellefs ſin Tromme, Byens offentlige Udraaber, ſom ſtaar og trommer Julen ud borte paa Zakriſens Hjørne — hvad er nu det for nye Manerer i min gamle Fødeby? — Men Fuglene kvidrer lyſtigt i Juleneget over mit Hoved, og der løber en kold Gysning gjennem hele mit Legeme.

Jeg farer op af min Stol. Lampen er udbrændt, og den frembrydende Dag kaſter ſit blege Skjær gjennem Forhængene. Men i den aabnede Dør ſtaar gamle Anne, det tro Inventarium ſom Familien, jeg bor hos, har taget med ſig fra Norge, juſt fra min egen kjære Fødeegn, og ſom blev mægtig rørt, da hun førſte Gang i det fjerne Land fik gjenſe „veſle Vinsnes“ — ſom hun ſit hele Liv havde tituleret mig. Men nu bringer hendes moderlige Følelſer for mig hende til et andet Udbrud — hun ſlaar Hænderne ſammen, og raaber halvt i Vrede, halvt i Forbauſelſe: „Aa Jøſſe Namn, har 'en inte vært i Senga i hele Nat? Haa ſkulle haſſes Mor ſi'e, om hu' viſte, atte han var ſlik en Natterangler?“

Gaaſeſteg er en god Ting, men naar man i Forveien har opfyldt den patriotiſke Pligt at lægge i ſig et rationelt Kvantum Riſengrynsgrød, bør man ikke ſpiſe formeget af den, hvad enten den ſaa er ſtoppet med Æbler eller med Kaſtanier.

Og ſaa ſkal man vogte ſig for Malerinder, iſær naar de er under treti og ſer godt ud. Virker Malerinder beruſende paa Champagne, eller virker Champagne beruſende paa Malerinder? Jeg har aldrig kunne løſe dette Problem, men det er et Spørgsmaal, ſom fortjener Overveielſe, et Spørgsmaal, ſom jeg kan forſikkre vilde være ganſke intereſſant at ſtudere for en ſpekulativ Filoſof —

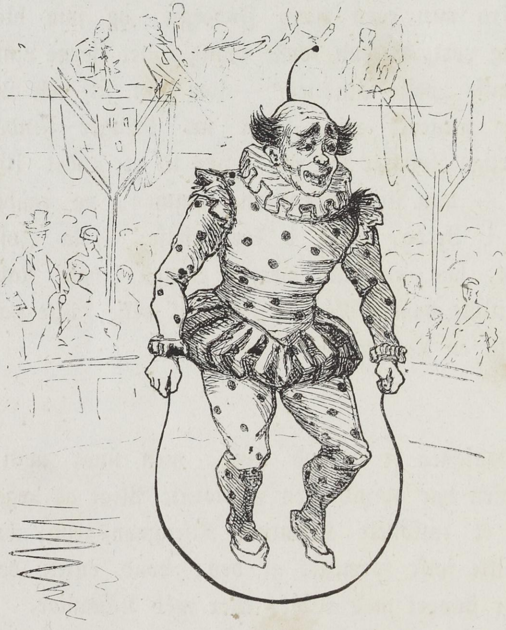

Indhold.

Side.

Forord I

Fra Venedig.

- I. Paa Marcuspladſen 1
- II. Marcuskirken 14
- III. Fra Gaden og Kaien 23

Skizzer fra Bergen 45

Throndhjems Domkirke 65

Fra Throndhjem til Kriſtiania 79

Düſſeldorf 119

Langs Rhinen 129

Tönsberg 153

Billeder fra Tryſil 175

Roskilde 189

En Juledröm 197

Trykt hos L. Schwann i Neuß.

Depotbiblioteket
78sd 12 802

MED BLYANTEN